

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Opole, dnia środa, 4 stycznia 2023 r.

Poz. 45

UCHWAŁA NR XLI.315.2022 RADY GMINY DOMASZOWICE

z dnia 20 grudnia 2022 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r., poz. 559, ze zm.), art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840) oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Domaszowice.

§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Gminy

Zbigniew Jachym

Załącznik do Uchwały Rady Gminy Domaszowice Nr. XLI.315.2022 z dnia 20 grudnia 2022 roku

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOMASZOWICE NA LATA 2022-2025

organ sporządzający:

Wójt Gminy Domaszowice

wykonawca:

Geofabryka Sp. z o.o

grudzień 2022 rok

WYKAZ SKRÓTÓW UŻYTYCH W OPRACOWANIU

AK – Armia Krajowa,
AZP – Archeologiczne Zdjęcie Polski,
ERFF – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
EFS – Europejski Fundusz Społeczny,
GEZ – Gminna Ewidencja Zabytków,
GUS – Główny Urząd Statystyczny,
Dz. U. – Dziennik Ustaw,
FEO 2021-2027 – Fundusze Europejskie dla Opolskiego,
KGW – Koło Gospodyń Wiejskich,
KPZK – koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju,
KSRR – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego,
MFIPR – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej,
MKiDN – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
NID – Narodowy Instytut Dziedzictwa,
NMP – Najświętsza Maria Panna,
MPZP – Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego,
PGR – Państwowe Gospodarstwa Rolne,
RPO – Regionalny Program Operacyjny,
SWOT – ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (mocne, słabe strony, szanse i zagrożenia),
UG – Urząd Gminy,
WEZ – Wojewódzka Ewidencja Zabytków
WUOZ – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków,
WKZ – Wojewódzki Konserwator Zabytków.

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP.....	5
1.1. Podstawowe zagadnienia	6
1.2. Metodologia opracowania	8
II. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	11
III. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.....	11
IV. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	13
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami 13	
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	16
V. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	22
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	23
5.2. Charakterystyka gminy i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy ...	36
5.2.1. Położenie gminy	36
5.2.2. Charakterystyka społeczno-gospodarcza	39
5.2.3. Charakterystyka przyrodnicza	41
5.2.4. Zarys historii gminy	42
5.2.5. Krajobraz kulturowy	53
5.2.6. Zabytki nieruchome	59
5.2.7. Zabytki ruchome	60
5.2.8. Zabytki archeologiczne	63
5.2.9. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	71
5.2.10. Dziedzictwo niematerialne	71
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	78
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	83
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	93
VI. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY – ANALIZA SWOT 100	
VII. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	102
7.1. Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami	102
7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami	102
7.3. Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami	103
VIII. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	107

IX. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	107
X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	109
XI. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW.....	112
XII. BIBLIOGRAFIA.....	113
XIII. SPISY.....	114
13.1. Spis tabel	114
13.2. Spis rycin.....	114
13.3. Spis wykresów	115
13.4. Spis fotografii.....	115
XIV ANEKSY	116

I. WSTĘP

Przedmiotem opracowania jest przedstawienie dziedzictwa kulturowego w granicach administracyjnych Gminy Domaszowice. Opisano je w niniejszym dokumencie, pn. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025 (zwany dalej Programem). Jest to druga edycja gminnego programu opieki nad zabytkami. Wcześniejsze opracowanie pn. „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Domaszowice” sporządzono na przełomie lat 2006 – 2007 i wymaga aktualizacji.

Program jest podstawowym dokumentem dotyczącym zarządzania dziedzictwem kulturowym Gminy Domaszowice, a także elementem polityki samorządowej w części dotyczącej zabytków z terenu gminy. Odnosi się do zasobów własnych gminy, jak i tych, które stanowią własność innych podmiotów. Program ma charakter strategiczny, jego celem jest ochrona i opieka nad zabytkami, wykorzystanie dziedzictwa kulturowego jako szansy na rozwój gminy oraz pobudzenie świadomości mieszkańców na temat dziedzictwa kulturowego. Składa się z 3 głównych faz:

- poznawczej;
- analiz i wniosków;
- programowania.

W rozdziale 4 i 5 opisano fazę pierwszą. Jest ona punktem wyjścia, rozpoznania oraz zgeneralizowania szeregu wiadomości na temat dziedzictwa kulturowego na szczeblu gminy oraz na szczeblach wyższych w nawiązaniu do ogólnych zasad programowania związanych z dziedzictwem kulturowym. Faza poznawcza jest najbardziej obszerna. Opisano w niej i przeanalizowano dokumenty o charakterze strategicznym oraz planistycznym, z podziałem na uwarunkowania zewnętrzne (poziom kraju, województwa i powiatu) oraz wewnętrzne (poziom gminy), które stanowiły podstawę do opracowania kolejnych dwóch faz. Ponadto pogłębionej analizie poddano dziedzictwo kulturowe gminy z rozróżnieniem na dziedzictwo materialne oraz niematerialne. Opisano historię gminy oraz ważniejszych miejscowości, krajobraz kulturowy w nawiązaniu do układów przestrzennych wsi, zabytki ruchome oraz zabytki nieruchome. Te ostatnie podzielono na nieruchome zabytki archeologiczne oraz nieruchome zabytki architektury i budownictwa. Zaszeregowaniu poddano także zabytki nieruchome ze względu na swoją przynależność do rejestru zabytków, wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków, która jest stanem wyjściowym do rozpoznania dziedzictwa kulturowego gminy, a zarazem opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami. W sposób szczególny analizie poddano obiekty zabytkowe znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Ocenie poddano z osobna każdą z charakterystycznych grup obiektów, np. cmentarze, dwory, kościoły. Najważniejsze zabytki opisano szczegółowo w osobnym podrozdziale.

W rozdziale 6 opisano fazę analiz i wniosków. Poprzez analizę SWOT wskazano mocne strony, słabe strony, szanse oraz zagrożenia dla dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza podparta została własnymi spostrzeżeniami, jak i adnotacjami z innych dokumentów programowych.

Rozdział 7, 8 i 9 poświęcono programowaniu, w którym to znalazły się priorytety, kierunki działań i zadania wraz z instrumentarium oraz kryteriami oceny realizacji gminnego programu. W fazie programowania określono zasadnicze kierunki działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. W fazie tej wskazano również na możliwość finansowania części wyznaczonych

zadań w programie ze źródeł zewnętrznych, jak i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.

Przedstawiono również podstawowe zagadnienia związane z ochroną i opieką nad zabytkami, ramy prawne, a także załączono aneksy w postaci wykazu nieruchomości zabytków architektury i budownictwa oraz nieruchomości zabytków archeologicznych.

Program wzbogacono o liczne ryciny, tabele, wykresy, mapy oraz zdjęcia ukazujące stan zabytków na 2021 rok, jak i też historyczne, przedwojenne fotografie.

W Programie zaplanowano zarządzanie dziedzictwem w sposób zrównoważony, mając na uwadze fakt, że jest to zasób nieodnawialny. Zachowując dziedzictwo i jego wartości we właściwym stanie przyszłe pokolenia będą mogły czerpać z niego wymierne i długotrwałe korzyści.

1.1. Podstawowe zagadnienia

W Programie znajdują się podstawowe zagadnienia związane z szeroko rozumianym dziedzictwem kulturowym. Hasła podane poniżej niejednokrotnie pojawiają się w dokumencie, dlatego też należało je usystematyzować i wyjaśnić. Pojęcia wraz z ich definicjami przedłożono na podstawie Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także wybranych pojęć zamieszczonych na portalu <http://samorząd.nid.pl/>.

AZP – Archeologiczne Zdjęcie Polski. Program badawczy rozpoczęty w 1978 roku, polegający na metodycznym ewidencjonowaniu stanowisk archeologicznych na terenie Polski metodą badań powierzchniowych. Obszar kraju został podzielony na obszary w kształcie prostokąta, o powierzchni 37,5 km² każdy. Obszary zostały ponumerowane i po kolei poddano je metodycznej prospekcji powierzchniowej. Wynikiem prospekcji obszaru jest zaewidencjonowanie w postaci kart zabytków (KEZA – kart ewidencji zabytku archeologicznego) wszystkich stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w terenie. Wyniki badań AZP przekształcone zostały w wojewódzką i krajową ewidencję zabytków archeologicznych. Współcześnie prowadzone badania AZP służą prowadzeniu i aktualizacji krajowej i wojewódzkiej ewidencji zabytków w zakresie archeologii.

Badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego.

Badania architektoniczne – działania ingerujące w substancje zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń.

Funkcja stanowiska archeologicznego – sposób użytkowania stanowiska w przeszłości, np. cmentarzysko, osada, miejsce wymiany handlowej, miejsce kultu.

Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.

Historyczny zespół budowlany – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi.

Konserwacja zabytków (prace konserwatorskie) – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie

tego procesu. Podstawowym celem prowadzenia prac konserwatorskich jest ocalenie materii i formy obiektu zabytkowego dla przyszłych pokoleń (...).

Krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

Otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań.

Prace modernizacyjne (modernizacja zabytku) – unowocześnienie, uwspółcześnienie obiektu. W przypadku budynków i budowli zabytkowych, wbrew pozorom, ten typ prac jest prowadzony bardzo często w związku z adaptacją do nowych funkcji lub utrzymaniem w obiekcie pierwotnego sposobu użytkowania, a także przystosowaniem go do obecnej roli.

Renowacja zabytków – przywrócenie oraz utrzymanie estetycznego wyglądu obiektu zabytkowego. Każdorazowo renowacja powinna być prowadzona z uwzględnieniem aktualnej wiedzy o historycznym wyglądzie i formie obiektu. Typowymi pracami renowacyjnymi są odmalowanie elewacji albo wewnątrz budynku zabytkowego, uzupełnienie zieleni niskiej w zabytkowym zespole zieleni (np. trawników, łąk kwietnych). Renowacja zabytku nie powinna prowadzić do naruszenia substancji zabytkowej lub doprowadzenia obiektu do wyglądu ahistorycznego.

Remont zabytku (prace remontowe przy zabytku) – rodzaj robót budowlanych przy zabytku nieruchomym, których celem jest odtworzenie stanu pierwotnego. Możliwe jest używanie materiałów innych niż te, które zostały zastosowane pierwotnie. Remont polega na wymianie elementów zużytych, zniszczonych lub uszkodzonych. W przypadku budynków i budowli zabytkowych obejmuje zazwyczaj prace polegające na naprawach lub wymianie elementów wtórnych albo intensywnie użytkowanych, których wartość zabytkowa jest niewielka bądź jej nie mają, a w obecnym stanie technicznym negatywnie wpływają na estetykę i funkcjonalność obiektów. Najczęściej spotykane remonty w obiektach zabytkowych obejmują elementy dachów i więźby dachowe, wnętrza mieszkań pozbawionych detalu architektonicznego, klatki schodowe nie wymagające prac konserwatorskich, instalacje, izolacje przeciwwilgociowe fundamentów.

Restauracja zabytków (prace restauratorskie) – dziedzina szeroko pojętej konserwacji zabytków, pojęcie odnosi się do prac mających na celu przywrócenie dawnej, pierwotnej formy obiektowi zabytkowemu. Każdorazowo musi być poprzedzona badaniami architektonicznymi, konserwatorskimi oraz kwerendą archiwalną, która jest koniecznym elementem dla rozpoznania wartości zabytku i zrozumienia jego historii. Prowadzi do zniszczenia późniejszych nawarstwień, dlatego może być prowadzona jedynie w przypadku wyraźnie niższej wartości obecnej formy zabytku od kształtu obiektu, do którego planujemy wrócić. Powinna być prowadzona z użyciem zachowanych oryginalnych elementów.

Rewaloryzacja zabytków – przywrócenie wartości zabytku, w szczególności walorów użytkowych oraz wyeksponowanie wartości obiektu. Pojęcie używane głównie w odniesieniu do zabytków architektury i budownictwa oraz urbanistyki. Rewaloryzacja łączy w sobie działania konserwatorskie adaptacyjne w celu ocalenia, a nawet przywrócenia wartości obiektu zabytkowego i przystosowania go do pełnienia nowej funkcji bądź utrzymania pierwotnego sposobu użytkowania, przy spełnieniu potrzeb współczesnych użytkowników, w sposób nie naruszający najważniejszych wartości zabytku.

Roboty budowlane przy zabytku lub w jego otoczeniu – pojęcie zdefiniowane w prawie budowlanym, polegające na budowie, rozbiórce, modernizacji, montażu, rozbudowie, nadbudowie i przebudowie obiektu budowlanego objętego ochroną konserwatorską. W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków remont wymaga uzyskania pozwolenia odpowiedniego konserwatora zabytków w oparciu o projekt budowlany albo wyciąg z tego projektu przygotowany w celu oceny wpływu inwestycji na zabytek.

Stanowisko archeologiczne – miejsce, gdzie w ziemi, na jej powierzchni lub pod wodą znajdują się ślady obecności człowieka w przeszłości, które mają charakter zabytkowy. W przepisach prawa stanowisko archeologiczne nazwane jest nieruchomym zabytkiem archeologicznym.

Strefa ochrony konserwatorskiej – wyznaczony granicami obszar, na którym obowiązują określone ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. Strefy ochrony konserwatorskiej definiowane są przez swoje cechy (zawartość i wyróżniki) oraz cele, dla których zostały wyznaczone.

Termomodernizacja – modernizacja mająca na celu poprawę warunków termicznych budynku, zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii. W obiektach zabytkowych zazwyczaj możliwa w ograniczonym stopniu ze względu na wartości zabytkowe obiektu. Na ogół dopuszczalny zakres prac termomodernizacyjnych obejmuje docieplenie dachu, stropu najwyższej kondygnacji, poprawę izolacyjności albo wymianę stolarki i ślusarki, docieplenie fundamentów (...).

Warstwa kulturowa – nawarstwienie ziemne powstałe na skutek działalności człowieka w przeszłości.

Zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości o cechach j.w.

Zabytek ruchomy – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych o cechach j.w.

1.2. Metodologia opracowania

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025 opracowano m.in. na podstawie gminnej ewidencji zabytków, która to jest podstawowym źródłem wiedzy na temat zabytków z terenu gminy. Prace terenowe przeprowadzono od 14 do 17 kwietnia 2021 r. Mieszkańcy gminy zostali poinformowani o prowadzonych pracach poprzez zamieszczenie ogłoszenia na stronie internetowej gminy oraz na facebooku gminy. Ponadto w tych miejscowościach, w których przeprowadzono inwentaryzację, rozwieszono na tablicach ogłoszeń plakaty informacyjne.

Gminna ewidencja zabytków z terenu Gminy Domaszowice opracowana została po przeprowadzeniu badań terenowych oraz kwerendy konserwatorskiej celem uzyskania odpowiednich materiałów do jej sporządzenia. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu udostępnił niezbędne opracowania, tj. fiszki, karty ewidencyjne obiektów nieruchomych, karty cmentarzy, ewidencje parkowe, karty ewidencyjne stanowisk archeologicznych wraz z mapami.

Karty GEZ (zarówno dla zabytków archeologicznych, jak i zabytków architektury i budownictwa) sporządzono w kwietniu 2021 r.

Do opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami przystąpiono w maju 2022 r. W tym celu niezbędna okazała się fachowa literatura związana z dziedzictwem kulturowym gminy oraz ogólnodostępne materiały znajdujące się w sieci. Pozyskano dane z banku danych lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz z pozostałych stron internetowych, które wykorzystano w niniejszym opracowaniu.

Część programową opracowano na podstawie aktualnych dokumentów strategicznych i planistycznych, a także obserwacjach własnych.

Po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025 zostanie uchwalony przez Radę Gminy Domaszowice oraz zostanie ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego. W dalszym etapie zostanie rozpowszechniony wśród mieszkańców gminy, np. poprzez zamieszczenie go na stronie internetowej gminy.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025 został opracowany zgodnie z poradnikiem pt. „Gminnym Programem Opieki nad Zabytkami – poradnik metodyczny”, a także uwzględnia założenia przyjęte w opracowaniu „Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach”.

Gmina Domaszowice
ul. Główna 26
46-146 Domaszowice

GMINA DOMASZOWICE

przeprowadza inwentaryzację zabytków

w dniach **14 - 17.04.2021 r.**

celem sporządzenia gminnej ewidencji zabytków .

Na terenie Gminy będą prowadzone prace terenowe związane z dokumentacją fotograficzną obiektów zabytkowych!

Mieszkańców prosimy o wyrozumiałość oraz o pomoc w przypadku trudności lokalizacyjnych zabytków. Właściciele zabytków proszeni są o udostępnienie posesji celem wykonania zdjęć.

Inwentaryzator posiadać będzie opieczętowaną plakietkę potwierdzającą zlecenie prac. Udokumentowane zostaną wszystkie budynki i obiekty, które znajdują się w rejestrze zabytków oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków.

II. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązek wykonania programu opieki nad zabytkami, określony został w art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W ust. 1 zapisano: „Zarząd województwa, powiatu lub **wójt** (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub **gminny** program opieki nad zabytkami.” W ust. 2 wskazano również cele jakie powinny znaleźć się w gminnym programie opieki nad zabytkami, tj.:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Z kolei ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. narzuca na organ gminy realizację zadań własnych. W art. 7 ust. 1 pkt. 9 wskazano, że „Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025 nie ma statusu aktu prawa miejscowego.

III. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela (art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP). Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Obowiązujące uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, uwzględniono poniżej:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 Nr 78 poz. 483 ze zm., z dnia 2 kwietnia 1997 r.).
- 2) ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 roku poz. 840).
- 3) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 roku poz. 559 ze zm.).

Inne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w wielu obowiązujących ustawach:

- 1) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 roku, poz. 503).
- 2) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2021 roku, poz. 2351 ze zm.).
- 3) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 roku, poz. 1973 ze zm.).
- 4) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 roku, poz. 916).
- 5) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 roku, poz. 1899).
- 6) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020, poz. 194).
- 7) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020, poz. 1057 ze zm.).
- 8) ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2021 roku, poz. 485).
- 9) ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2020 roku, poz. 1947).
- 10) ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 2018, poz. 2337).
- 11) ustawa z dnia 19 grudnia 2009 r. o partnerstwie publiczno – prywatnym (Dz. U. 2022 roku, poz. 407).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- 1) ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 roku, poz. 385),
- 2) ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019, poz. 1479).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020, poz. 164 ze zm.).

Uregulowania prawne dotyczące zabytków i dziedzictwa kulturowego znajdują się również w poniższych rozporządzeniach:

- 1) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia zakresu celów Funduszu Kościelnego (Dz. U. z 1990 Nr 61, poz. 354).
- 2) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 roku, poz. 56).
- 3) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 roku, poz. 81).
- 4) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2021 roku, poz. 731).

IV. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

W podrozdziale 4.1. oraz 4.2. przedstawiono te dokumenty strategiczne, które obowiązują w ramach czasowych odpowiadających Gminnemu Programowi Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Podrozdział zawiera informacje o strategicznych celach polityki państwa i uwarunkowaniach formalnoprawnych w sferze ochrony zabytków. Analizie poddano relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym, ze szczególnym uwzględnieniem krajowego programu opieki nad zabytkami.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022

Uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. przyjęto Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022. Program 2019-2022 jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także wskazuje środki służące do realizacji wyznaczonych celów. W dokumencie opisano ewaluację Programu 2014-2017, przedstawiono założenia Programu 2019-2022, opracowano plan finansowy Programu 2019-2021 oraz wskazano na zarządzanie, harmonogram i ewaluację Programu 2019-2021. Sformułowano cel główny: „Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”, który realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania. Te, realizowane będą przez odpowiednie zadania. Wyznaczono 3 cele szczegółowe:

1. Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego.
2. Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
3. Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

Do każdego celu podano po 2 kierunki działań:

- 1.1 Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.
- 1.2 Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.
- 2.1 Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
- 2.2 Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.
- 3.1 Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości.
- 3.2 Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Realizacja Programu 2019-2022 będzie prowadzona w ramach środków finansowych pochodzących z budżetu państwa. Na lata 2019-2022 przewidziano finansowanie w kwocie 25 617 089,00 zł, w tym 8 363 300,00 zł w 2021 r. oraz 7 703 175,00 zł w 2022 r.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030

Uchwałą nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. przyjęto Długookresową Strategię Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności. Strategia określa główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat. Dokument składa się z 7 rozdziałów: Charakterystyka modelu rozwoju Polski do 2030 r., Cel główny i obszary strategiczne, Warunki realizacji Strategii – ramy

makroekonomiczne i harmonogram, Cele strategiczne i kierunki interwencji w obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, Cele strategiczne i kierunki interwencji w obszarze równoważenia potencjałów rozwojowych regionów, Cele strategiczne i kierunki interwencji w obszarze efektywności i sprawności państwa, Monitorowanie realizacji Strategii. Sformułowano następujący cel główny: *„Poprawa jakości życia Polaków mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce”*. Wyodrębniono 3 obszary strategiczne, które zostały podzielone na osiem części (zgodnych ze strategicznymi celami rozwojowymi). Są to:

W obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

- 1) Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna;
- 2) Polska Cyfrowa;
- 3) Kapitał ludzki;
- 4) Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.

W obszarze równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:

- 1) Rozwój regionalny;
- 2) Transport.

W obszarze efektywności i sprawności państwa:

- 1) Kapitał społeczny;
- 2) Sprawne państwo.

W nawiązaniu do szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego w Strategii wskazano na wspieranie procesów digitalizacji i upowszechniania zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. przyjęto Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Została opracowana zgodnie z zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 roku. Dokument składa się z 8 rozdziałów: Zagospodarowanie Przestrzenne Kraju, Uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, Wizja przestrzennego zagospodarowania Polski 2030, Zasady i cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, Cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, Typologia obszarów funkcjonalnych, System realizacji Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Stan przestrzennego zagospodarowania kraju 2011 – mapy diagnostyczne. W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, określono cele i kierunki polityki zagospodarowania kraju służące jej urzeczywistnieniu oraz wskazano zasady oraz mechanizmy koordynacji i wdrażania publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ terytorialny. Przedstawiono cel strategiczny: *„Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych –konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.”* Ponadto wyodrębniono następujące cele:

Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury

systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego

W ramach kierunku działania 1.1. Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych największych polskich miast wskazano na potrzebę rewitalizacji historycznych i zabytkowych obiektów na cele kulturowe. Z kolei w kierunku 2.2.4. Wspomaganie rozwoju specjalizacji terytorialnej nawiązano do ochrony i rewaloryzacji zachowanych obiektów zabytkowych i zespołów ruralistycznych. W kierunku działania 4.3. Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej podano, że uspołecznienie procesów planistycznych będzie wspomagać integrację zarządzania krajobrazem kulturowym odziedziczonym i związanym ze współczesnymi stosunkami społeczno-gospodarczymi, z zarządzaniem obiektami ochrony obszarowej, ochroną wartości symbolicznych mogących być podstawą potencjału rozwoju regionów, takich jak sylweta miasta i obiektu zabytkowego, obiektów istotnych dla dziedzictwa kulturowego społeczności lokalnych. Procedury te będą obejmowały także programy rewitalizacji obszarów poprzemysłowych i kryzysowych. Działania będą dotyczyć także koordynowania przedsięwzięć związanych z rozwojem regionów i obszarów turystycznych oraz systemów rekreacyjnych w obszarach cennych przyrodniczo i atrakcyjnych turystycznie, takich jak: parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, parki kulturowe, ewidencjonowane zabytkowe założenia ruralistyczne i rezydencjonalne, rezerwy archeologiczne. Wyszczególniono także kierunek działania 6.4.2. Obszary ochrony krajobrazów kulturowych – „W celu stworzenia systemu zmierzającego do zahamowania postępującej degradacji środowiska kulturowego, nieodwracalnej utraty krajobrazów historycznych i tworzących tożsamość miejsca, w tym rozwiązania konfliktów społecznych związanych z degradacją przestrzeni przyrodniczej, zabytkowych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków architektonicznych, konieczne jest wprowadzenie do dokumentów planistycznych wszystkich szczebli zintegrowanej ochrony środowiska kulturowego, umożliwiającej gospodarowanie krajobrazem w celu podniesienia konkurencyjności regionów.” W nawiązaniu do szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego w KPZK 2030 wskazano również, że w perspektywie najbliższych dwudziestu lat rola dziedzictwa kulturowego w procesach rozwoju przestrzennego będzie rosła – zwiększanie się zamożności społeczeństwa oraz przekształcenia o charakterze kulturowym będą powodowały wzrost znaczenia rozwojowego zarówno materialnych jak i niematerialnych składników dziedzictwa kulturowego. Ich lokalizacja i umiejętność wykorzystania w procesach rozwoju będzie wpływała pozytywnie na tok koncentracji gospodarczej, ludnościowej i rangę kultury i turystyki. Ponadto na mapie diagnostycznej 18 przedstawiono przestrzenne rozmieszczenie zabytków w kraju. Najbardziej powszechną formą ochrony zabytków jest Rejestr zabytków, który jest stale

uaktualniane przez służby konserwatorskie. Największa liczba zabytków nieruchomych znajduje się w Krakowie, Warszawie, Wrocławiu, Poznaniu, Gdańsku i Łodzi, natomiast największe nasycenie gmin zabytkami nieruchomymi umieszczonymi w rejestrach dotyczy województwa opolskiego, dolnośląskiego i wielkopolskiego oraz na obszarze między Warszawą i Łodzią.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Uchwałą nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. przyjęto Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030. KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Składa się z następujących merytorycznie rozdziałów: Wyzwania rozwojowe kraju w ujęciu regionalnym do 2030 roku w świetle analiz terytorialnych, Polityka regionalna 2030, Cel główny i cele szczegółowe polityki regionalnej do 2030 roku, System realizacji KSRR, Ramy finansowe krajowej strategii rozwoju regionalnego, Monitorowanie i ewaluacja. Celem głównym KSRR jest *efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym*. Wyznaczono 3 cele szczegółowe:

Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.

Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

W ramach Celu 1 poprzez kierunek inwestycji nr 5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów wskazano, że infrastruktura społeczna będzie bardziej dostępna, obejmie nie tylko infrastrukturę w ramach służby zdrowia oraz edukacji, ale również obiekty turystyczne, sportowe, tereny rekreacyjne oraz zabytki i miejsca kultury. Szczególnie istotne będzie realizowanie działań w tym zakresie na obszarach małych miast i na wsi, gdzie poziom dostępności przestrzennej jest zdecydowanie niższy niż w pozostałej części kraju. Ponadto wspierane będą różnego rodzaju działania w ramach celu nr 2, np. promocja i kultywowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich, zwiększanie dostępu mieszkańców tych obszarów do dóbr i usług kultury, rozwijanie przemysłu kreatywnego oraz zwiększanie wykorzystania technik teleinformatycznych w dostępie do dóbr kultury.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

W podrozdziale dokonano analizy opracowań strategicznych i planistycznych sporządzonych dla obszaru województwa opolskiego i powiatu namysłowskiego pod kątem znaczenia ich zapisów i działań dotyczących dziedzictwa kulturowego Gminy Domaszowice.

Program opieki nad zabytkami województwa opolskiego na lata 2020 – 2023

Uchwałą nr XX/190/2020 z dnia 28 lipca 2020 r. Sejmik Województwa Opolskiego przyjął Program opieki nad zabytkami dla województwa opolskiego na lata 2020-2023. To dokument strategiczny, wskazujący kierunki działań w nawiązaniu do ochrony zabytków regionu opolskiego. Składa się z 10 rozdziałów. W podrozdziale 5.3. Podsumowanie diagnozy zasobów dziedzictwa kulturowego województwa opolskiego wskazano, że województwo opolskie, mimo, iż jest najmniejszym województwem w skali kraju posiada znaczący zasób zabytkowy. W wojewódzkiej ewidencji zabytków znajduje się około 25 tysięcy zabytków nieruchomych, z czego ponad trzy tysiące są wpisane do rejestru zabytków, co stanowi 4,32% zasobów krajowych. Ilość ta jest znacząca, biorąc pod uwagę nasycenie zabytkami w przeliczeniu na 1000 kilometrów kwadratowych oraz na 1000 mieszkańców. W obu tych kategoriach Opolszczyzna zajmuje trzecie miejsce w kraju, i tak mamy 335 zabytków na 1000 kilometrów kwadratowych (średnia krajowa to 227 zabytków/1000 kilometrów kwadratowych) oraz 3,2 zabytki na 1000 mieszkańców. Jednocześnie zasób obiektów zabytkowych na Opolszczyźnie cechuje się wysokim zagrożeniem w kontekście zasobów krajowych. W grupie obiektów wpisanych do rejestru zabytków znajdują się obiekty i obszary szczególnie cenne, sześć z nich zostało uznanych za pomnik historii (na 105 w skali kraju), nie występują na terenie województwa obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNSECO, nie ma też w planie starań o taki wpis dla któregoś z obiektów bądź obszarów.

Motto Programu brzmi: *„Wiele kultur, jedno dziedzictwo”*. Określono następującą misję: *„Poznanie, akceptacja i odpowiedzialność za dziedzictwo kulturowe, które prowadzi do skutecznej ochrony i opieki nad zabytkami regionu oraz wyznacza kierunki rozwoju Opolszczyzny”* oraz wizję opieki w 2023 roku: *„Opolszczyzna to region przenikających się kultur, które działają na rzecz wspólnego dobra jakim jest dziedzictwo kulturowe. Mieszkańcy są świadomi wartości i znaczenia dziedzictwa kulturowego jako pamiątki przeszłości, która buduje tożsamość regionu, oraz dziedzictwa które inspirowuje i aktywizuje do działania na rzecz rozwoju województwa i społeczności lokalnych. Dzięki akceptacji dziedzictwa, współpracy, dostępnym narzędziom i przyjętym rozwiązaniom systemowym, ukierunkowanym na rzecz zadbanego zasobu materialnego i przyrodniczego oraz trosce o dziedzictwo niematerialne, region wzmacnia swój potencjał społeczny, turystyczny i rozwojowy.”*

W Programie wypracowano 2 cele strategiczne, a dla każdego z nich po 4 priorytety i odpowiadające im kierunki. W ich ramach wskazano z kolei przykładowe zadania.

Cel strategiczny I – skuteczna ochrona i opieka nad regionalnym dziedzictwem kulturowym

Cel strategiczny II – zasoby dziedzictwa kulturowego jako źródło tożsamości i wyznaczania kierunków rozwoju województwa opolskiego.

W kontekście charakteryzowanej gminy – Gminy Domaszowice, w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami podano, że charakteryzuje się ona 100% pokryciem przez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, posiada GEZ nieprzyjętą zarządzeniem z 65 kartami z 2006 r., nie posiada gminnego programu opieki nad zabytkami, a w samych Domaszowicach znajduje się cenne archeologicznie cmentarzysko. Gmina Domaszowice w 2017 przeznaczyła 7 785,00 zł na ochronę zabytków i ich opiekę, w tym 0,00 zł na dotacje udzielane przez radę gminy w oparciu o art. 81 ustawy o ochronie zabytków. Z kolei w 2018 r. Gmina Domaszowice przeznaczyła 533 687,62 zł na ochronę zabytków i ich opiekę, w tym 5 000,00 zł na dotacje udzielane przez radę gminy w oparciu o art. 81 ustawy o ochronie zabytków.

Wskazano także, że Gmina Domaszowice posiada poniżej 100 obiektów zabytkowych i oprócz niej taki stan występuje jeszcze w 8 gminach na terenie województwa opolskiego. Autorzy

Programu postawili hipotezę, iż z pewnością wskazane byłyby działania weryfikacyjne, na ile taka ilość wynika z niskich zasobów kulturowych gminy, a na ile z zaniedbań dotyczących wykonania weryfikacji ewidencji i sporządzenia aktualnych wykazów dotyczących zasobów zabytkowych. W tym miejscu należy sprostować, że gminna ewidencja zabytków gminy Domaszowice liczy 124 pozycje, opracowana została w 2021 r., a podczas prac terenowych nie stwierdzono, aby inne obiekty posiadały wartości zabytkowe.

Strategia rozwoju województwa opolskiego opolskie 2030

Uchwałą nr XXXIV/355/2021 z dnia 4 października 2021 r. Sejmik Województwa Opolskiego przyjął Strategię rozwoju województwa opolskiego. Strategia składa się z kilku rozdziałów, w tym m.in.: wnioski z diagnozy, analiza SWOT, scenariusze rozwoju, polityka rozwoju, cele i kierunki działań, spójność strategii z krajowymi dokumentami strategicznymi, specjalizacja województwa, terytorialny wymiar strategii, czy system realizacji.

W wypracowanej analizie SWOT wskazano mocne strony województwa, m.in. wielokulturowość, czy dziedzictwo kulturowe regionu.

W charakteryzowanym dokumencie strategicznym opracowano wizję: *„Opolskie w 2030 roku to region cenionej jakości życia wynikającej z unikalnego i uniwersalnego łączenia różnorodności: dynamiki i równowagi, nowoczesności i tradycji oraz otwartości i integracji”*.

Cele i kierunki działań zostały sformułowane na trzech poziomach:

- cele strategiczne;
- cele operacyjne;
- kierunki działań.

Cele strategiczne:

1. Człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę.
2. Środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi.
3. Silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu.

W ramach celu strategicznego nr 1 podano, że wyjątkowe miejsce w regionalnej polityce rozwoju zajmuje pielęgnowanie wielokulturowego dziedzictwa. Z kolei w opisie celu strategicznego nr 2 odnotowano, że nie można zapominać o dziedzictwie kulturowym, które bez należytej ochrony nie przetrwa, a z odpowiednim wsparciem może stać się kołem napędowym regionalnej kultury, edukacji i turystyki. Podkreślono ważność audytów krajobrazowych, które zabezpieczają obszary szczególnie cenne dla społeczności regionu.

Ważnym kierunkiem działania jest wypracowany kierunek pn. „dbałość o zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego” - (zintegrowane zarządzanie materialnym i niematerialnym dziedzictwem kulturowym; popularyzacja wiedzy o regionie i jego mieszkańcach pochodzących z różnych kręgów kulturowych: polskiego, niemieckiego, śląskiego, kresowego, czeskiego i romskiego; propagowanie i kultywowanie tradycji wyróżniających region oraz etosu pracy i solidności; upamiętnianie ważnych wydarzeń z historii regionu; promocja i rozwój dziedzictwa kulinarnego regionu; działania na rzecz zachowania i przystosowania zabytków do nowych funkcji użytkowych, w szczególności służących kulturze, turystyce, edukacji; wsparcie dla становienia parków kulturowych.

W dokumencie podkreślono, że województwo opolskie posiada potencjał do rozwoju krótkoterminowej turystyki, czemu sprzyjają bogactwo przyrodnicze, interesujące miejsca oraz dziedzictwo kulturowe regionu, w tym m.in. liczne zabytki czy historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne. Dodatkowo atrakcyjność kulturowa województwa budowana jest na bazie

ponadregionalnych, jak i ogólnopolskich imprez oraz wydarzeń kulturalnych realizowanych przez Opole – stolicę regionu i inne ośrodki województwa. Ważną rolę w kreowaniu życia kulturalnego odgrywają także pozostałe samorządy, w tym ich instytucje kultury przygotowujące podstawową ofertę dla mieszkańców oraz liczne organizacje pozarządowe.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego

Uchwałą nr VI/54/2019 z dnia 24 kwietnia 2019 r. Sejmik Województwa Opolskiego po raz ostatni przyjął zmianę Planu. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego składa się z 2 tomów: polityka przestrzenna oraz uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego. Z opracowanych podrozdziałów w tomie 1 należy wymienić te, odnoszące się do dziedzictwa kulturowego: podrozdział 9.4.1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz ich wykorzystanie dla rozwoju turystyki, podrozdział 9.8.4 Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów wiejskich oraz ich wykorzystanie w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego wsi, 11.1.4. Dziedzictwo kulturowe, 9.5 Polityka opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej, w tym:

- 9.5.1 Zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego;
- 9.5.2 Umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego;
- 9.5.3 Kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

W podrozdziale 9.5 wskazano w formie tabelarycznej 6 zasad prowadzenia polityki opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej wraz z opisami działań zgodnych z zasadą, wymieniono następujące zasady:

- poszanowania dla wartości zasobu kulturowego struktur zurbanizowanych;
- podporządkowania działań inwestycyjnych w historycznych terenach zurbanizowanych i ich otoczeniu ochronie wartości zasobu i jego ekspozycji;
- harmonizowania zabudowy i zagospodarowania w otoczeniu obiektów zachowanego dziedzictwa kulturowego z cechami architektoniczno-urbanistycznymi tych obiektów;
- porządkowania zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych (eliminowanie obiektów niezgodnych z charakterem obszaru zabytkowego);
- zwiększania dostępności do zabytków dla mieszkańców, turystów i inwestorów;
- podnoszenia świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej.

W podrozdziale 9.5.2 widnieje mapa, na której zaznaczono informacje dotyczące polityki opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej. Wskazano na niej Gminę Domaszowice. Zaznaczono, że na jej terenie znajdują się 3. miejscowości, w których występują zabytki archeologiczne 5-9 obiektów oraz miejsce z zabytkami nieruchomymi w ilości 5-10 obiektów. Południowa część gminy oznaczona została jako obszar chronionego krajobrazu.

W tomie 2 opracowano podrozdział 2.4 Dziedzictwo kulturowe oraz:

- 2.4.1. Zabytkowy krajobraz kulturowy;
- 2.4.2. Historyczne układy przestrzenne;
- 2.4.3. Dobra kultury współczesnej;
- 2.4.4. Muzealnictwo;

W podrozdziale 2.4.4 na mapie pn. Uwarunkowania dziedzictwa kulturowego wskazano, że w północnej części gminy Domaszowice znajduje się strefa nagromadzenia zabytków drewnianej architektury sakralnej, zaś południowo-zachodnia i północno-zachodnia część gminy należy do strefy nagromadzenia zamków i pałaców wpisanych do rejestru zabytków.

W podsumowaniu dotyczącym podrozdziału 2.4 wskazano największe problemy z zakresu ochrony i kształtowania dziedzictwa kulturowego, preferowane działania oraz główne zadania w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego.

Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027 – założenia

15 marca br. przedstawiciele Zarządu Województwa Opolskiego podpisali Kontrakt Programowy dla Województwa Opolskiego. Przedmiotowy dokument jest umową między stroną rządową i samorządową stanowiący zobowiązanie stron do realizacji zadań w ramach programu służącego realizacji Umowy Partnerstwa, która będzie stanowić podstawę do negocjacji z Komisją Europejską programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027. 15 marca 2022 r. projekt FEO 2021-2027 uzyskał z MFiPR potwierdzenie zgodności z Kontraktem Programowym dla Województwa Opolskiego. Oznacza to brak przeszkód do przekazania KE projektu FEO 2021-2027 za pośrednictwem systemu SFC2021 i rozpoczęcie negocjacji Programu.

Jest to kluczowy dokument w kontekście pozyskania funduszy m. in. na ochronę zabytków w kontekście perspektywy finansowej na lata 2021 -2027.

Zakres tematyczny polityki spójności na lata 2021-2027 obejmuje w szczególności 5 celów polityki, finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+).

W dokumencie sformułowano następujące priorytety:

1. Innowacyjne i konkurencyjne opolskie.
2. Zielone opolskie.
3. Niskoemisyjne opolskie.
4. Lepiej połączone opolskie.
5. Opolskie silnie społecznie.
6. Europa bliżej mieszkańców opolskiego.
7. Priorytet pomocy technicznej – EFRR.
8. Priorytet pomocy technicznej – EFS+.

Ponadto dla każdego priorytetu wskazano cele szczegółowe. Jednym z nich jest cel szczegółowy pn. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich. W jego strukturze planuje się następujące typy przedsięwzięć:

- zachowanie i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym przedsięwzięcia dotyczące obiektów UNESCO i Pomników Historii Prezydenta RP na cele inne niż prowadzenie działalności kulturalnej,
- rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej (m.in. szkoły artystyczne, uczelnie artystyczne, teatry, zespoły artystyczne, galerie, biblioteki, centra kultury, muzea), w tym wspieranie zaplecza dla utrzymania niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz rzemiosła i dawnych zawodów,

- konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i udostępnienie, także poprzez proces digitalizacji,
- projekty dotyczące nowych i innowacyjnych produktów w dziedzinie kultury i turystyki wynikające ze współpracy uczelni i szkół artystycznych i instytucji sektora kultury z przedsiębiorstwami i klastrami przemysłów kreatywnych, inwestycje w turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych),
- ułatwienie dostępu do zabytków, instytucji kultury, w tym dostosowanie ww. obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- inwestycje w obiekty/miejsca tworzące turystyczne szlaki tematyczne (obiekty/miejsca odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych) lub turystyczne szlaki rodzajowe (np. kajakowe, rowerowe) w tym poprawę ich dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, osób z niepełnosprawnościami,
- fizyczna regeneracja i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych, mająca na celu realizację kompleksowych, zintegrowanych działań na rzecz: lokalnej społeczności i gospodarki, ładu przestrzennego i zrównoważonego gospodarowania przestrzenią, skoncentrowanych terytorialnie i prowadzonych przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji (rewitalizacja obszarów miejskich),
- małe inwestycje realizowane przez gminy we współpracy i w uzgodnieniu z przedstawicielami lokalnych społeczności (np. radami dzielnic) i na rzecz tych społeczności, o charakterze m.in. prospołecznym, prozdrowotnym, kulturalnym, edukacyjnym, turystycznym – przedsięwzięcia o charakterze oddolnych inicjatyw (projekty grantowe),
- małe inwestycje realizowane przez organizacje pozarządowe na rzecz lokalnych społeczności w oparciu o diagnozę ich potrzeb, o charakterze m.in. prospołecznym, prozdrowotnym, kulturalnym, edukacyjnym, turystycznym – przedsięwzięcia o charakterze oddolnych inicjatyw (projekty grantowe).

W dokumencie podkreślono, że Opolszczyzna należy do regionów o jednym z najwyższych wskaźników nasycenia zabytkami w kraju (335 zabytków na 1 tys./km², 3 miejsce w kraju). W ramach RPO WO 2014-2020 wsparto ponad 70 zabytków nieruchomych, w efekcie czego odnotowano blisko 400 tys. więcej odwiedzin tych miejsc

Strategia Rozwoju Powiatu Namysłowskiego do 2023 r.

Uchwałą nr XIV/108/2016 z dnia 17 lutego 2016 r. Rada Powiatu Namysłowskiego przyjęła Strategię Rozwoju Powiatu Namysłowskiego do 2023 r. Jest to najważniejszy dokument planistyczny organizujący kluczowe założenia rozwojowe realizowane przez samorząd powiatowy. Składa się z dołączonych 3 załączników oraz 4 rozdziałów, w tym syntezy diagnozy społeczno-gospodarczej powiatu namysłowskiego, w której wskazano zabytki, jako mocna strona powiatu w opinii mieszkańców, respondentów ankiety. W dokumencie wyznaczono wizję: „*Powiat Namysłowski jest dynamicznie, w sposób zrównoważony, rozwijającym się, spójnym wewnątrznie obszarem, wykorzystującym potencjał zasobów własnych i rozwiązań innowacyjnych do zapewnienia konkurencyjności oraz atrakcyjności w skali regionu, gwarantującym wysoką jakość życia i możliwość rozwoju nowoczesnego, kreatywnego i otwartego społeczeństwa*”, a także misję: „*Prowadzenie działań ukierunkowanych terytorialnie, kreujących współpracę międzysektorową, partnerstwo i partycypację na rzecz równomiernego wzrostu gospodarczego, spójności ekonomicznej*”

i społecznej”. Opracowano również cel główny: „Wzrost konkurencyjności Powiatu Namysłowskiego w oparciu o efektywne wykorzystanie potencjału zasobów endogenicznych i możliwości rozwoju kapitału ludzkiego” oraz cele strategiczne i kierunki rozwojowe w obszarach strategicznych:

- konkurencyjność gospodarcza Powiatu;
- wysoka jakość kapitału społecznego i bezpieczeństwo społeczne mieszkańców;
- wysoka jakość ochrony zdrowia, pomocy społecznej i aktywności obywatelskiej;
- infrastruktura techniczna;
- środowisko;
- turystyka, kultura, promocja.

W tym ostatnim wskazano 3 cele strategiczne, a dla każdego z nich, po 3 kierunki rozwojowe. Poniżej wskazano, te które odnoszą się do obiektów zabytkowych:

- Kierunek rozwojowy A 1.1 Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystyki kulturowej i przyrodniczej:
Inwestycje dotyczące budowy, rozbudowy i poprawy stanu oraz dostępności infrastruktury turystyki kulturowej i przyrodniczej, z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych m.in.: zespoły parkowe i dworskie, obiekty sakralne, zabytkowy układ urbanistyczny miasta Namysłowa. Budowa towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego lub naturalnego. Działania związane z ochroną i modernizacją zabytków ruchomych, a także zabytkowych kapliczek i cmentarzy. Wytyczenie oraz budowa sieci szlaków kulturowo-przyrodniczych na obszarze Powiatu.
- Kierunek rozwojowy B 1.3 Działania na rzecz utworzenia marki >Powiat Namysłowski:
Wskazano w nim, iż należy dążyć do eksponowania podstawowej roli oraz do nadania zabytkom nowych funkcji poprzez określenie i upowszechnianie nowoczesnego modelu wykorzystania zabytków. Model taki będzie łączył ich ochronę, zwiększenie dostępności, poszukiwanie nowych form opieki nad zabytkami, ale również tworzył sprzyjające warunki dla rozwoju sektora przemysłów czasu wolnego. Ważnym działaniem w tym zakresie jest także inwestowanie mieszkańców we własne zasoby zabytkowe i cenne kulturowo, włączając je do obiegu turystycznego – zespoły dworskie i pałacowe. Przestrzeń kulturowa powinna charakteryzować się nie tylko zabytkami i układem urbanistycznym, ale również ładem przestrzennym i estetycznym wyglądem, tworzącym unikalny, niepowtarzalny klimat.

V. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

W podrozdziale 5.1. przedstawiono te dokumenty strategiczne, które obowiązują w ramach czasowych odpowiadających Gminnemu Programowi Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025.

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Domaszowice Uchwałą nr XXXI.246.2022 z dnia 28 stycznia 2022 roku Rada Gminy Domaszowice przyjęła ostatnią zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Domaszowice i jest to dokument aktualnie obowiązujący.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy stanowi podstawowy dokument planistyczny określający politykę przestrzenną gminy, który dotyczy całego jej obszaru. Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych i stanowią wytyczne do podejmowanych działań w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego. Studium jest dokumentem, którego ustalenia są wprowadzane w życie poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Domaszowice, składa się z następujących części:

- uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego Gminy Domaszowice (1);
- kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Domaszowice (2);
- załączniki.

W części 1 opisano m.in. uwarunkowania historyczne i kulturowe, w tym:

- historię i osadnictwo;
- zabytki;
- stanowiska archeologiczne;
- strefy konserwatorskie.

Opisano historię ziemi namysłowskiej, rozwój osadnictwa na terenie gminy Domaszowice oraz historie poszczególnych miejscowości. Wymieniono zabytkowe założenia ruralistyczne oraz inne obiekty zabytkowe, takie jak: kościoły, zespoły pałacowo – parkowe, folwarki, budynki mieszkalne, użyteczności publicznej oraz gospodarcze i założenia cmentarne. Szczegółowo opisano najważniejsze zabytki na terenie gminy, są to przede wszystkim kościoły i zespoły zabudowy rezydencjonalnej:

- kościół w Gręboszowie;
- kościół w Siemysłowie;
- kościół w Strzelcach;
- zespół pałacowo – parkowy w Gręboszowie;
- zespół pałacowo parkowy w Strzelcach.

Analizie poddano obiekty znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków (projekt), w tym stanowiska archeologiczne. Granice historycznych układów przestrzennych (jako strefy ochrony konserwatorskiej „A” i „B”) we wsiach: Gręboszów, Polkowskie, Siemysłów, Strzelce, Włochy i Woskowice Górne zostały wskazane jako strefy zaznaczone na MPZP. Strefa ochrony konserwatorskiej „B” (historyczny układ przestrzenny) występuje we wsiach:

- Gręboszów;
- Polkowskie;
- Siemysłów;
- Włochy;
- Woskowice Górne.

Strefa ochrony konserwatorskiej „A” (kościół pw. św. Marcina wraz z placem i zielenią towarzyszącą); występuje we wsi Strzelce.

Ponadto w Strzelcach znajduje się także strefa ochrony konserwatorskiej „B” (budynki towarzyszące kościołowi wraz z zielenią towarzyszącą).

Podkreślono, iż w poprzedniej edycji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Domaszowice, opracowanej po wejściu w życie wszystkich miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego za wyjątkiem wsi Domaszowice, ujęto następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej:
 - we wsi Gręboszów – obszar obejmujący teren starego cmentarza z kościołem oraz całego parku wraz z przylegającymi do niego budynkami kordegardy, spichlerza, gorzelni i obydwoma bramami wjazdowymi;
 - 9 obiektów architektury i zabytkowych założeń zieleni wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się we wsiach Dziedzice, Gręboszów i Strzelce;
 - 17 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się we wsiach:
Domaszowice, Nowa Wieś, Strzelce i Włochy.
- Strefa „B” – pośredniej ochrony konserwatorskiej:
 - dla wsi Dziedzice i Zofijówka obszar zwartej zabudowy wiejskiej z jednorodną, niemal nienaruszoną strukturą układu przestrzennego;
 - dla wsi Siemysłów, Strzelce i Włochy – zespoły dworsko – parkowe z zabudowaniami folwarcznymi oraz innymi obiektami zabytkowymi poza tymi zespołami;
 - dla wsi Domaszowice, Polkowskie, Wielotęka, Woskownice Górne i Zalesie wszystkie obiekty zabytkowe znajdujące się w ewidencji zabytków.
- Strefa „W” – ochrony archeologicznej:
 - wszystkie stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków we wsiach:
Domaszowice, Nowa Wieś, Strzelce i Włochy.
- Strefa „OW” – obserwacji archeologicznej:
 - wszystkie pozostałe (wówczas) stanowiska archeologiczne ujęte w ewidencji zabytków.
- Strefa „K” – ochrony krajobrazu kulturowego:
 - obejmuje wszelkie elementy krajobrazotwórcze (historyczne drogi, zespoły zieleni
– np.: lasy, ciek wodne, itp.).

W podrozdziale 8.2 w części 1 opisano szczegółowe ustalenia dotyczące obiektów zabytkowych na podstawie zapisów MPZP.

Z kolei w rozdziale 4 w części 2 wskazano obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Na obszarze gminy Domaszowice ochronie kulturowej na podstawie przepisów odrębnych podlegają:

- obiekty i obszary zabytkowe wpisane do rejestru zabytków;
- obiekty i obszary zabytkowe wpisane do gminnej ewidencji zabytków;
- stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków;
- stanowiska archeologiczne wpisane do gminnej ewidencji zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Domaszowice

MPZP przyjęty został przez Radę Gminy Domaszowice uchwałą nr XXIII.166.2013 z dnia 23 maja 2013 r. W MPZP przedstawiono poniższe zapisy odnoszące się do zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

1. Obejmuje się ochroną konserwatorską budynki i budowle ujęte w gminnej ewidencji zabytków:

- Kaplica , 2 poł. XIX w., ul. Polna/Strzelecka
- Zespół folwarczny, XIX/XX w., ul. Polna 6
- Szkoła ob. Urząd Gminy, pocz. XX w., ul. Główna 26
- Karczma ob. dom, 4 ćwierć XIX w., ul. Główna 30
- Stacja kolejowa PKP, pocz. XX w., ul. Kolejowa 20
- Gorzelnia w zespole folwarcznym, 1 ćwierć XIX w., ul. Strzelecka 9
- Park dworski, XIX w.

2. Dla obiektów wymienionych w ust.1 ustala się następujące warunki dokonywania remontów, modernizacji przebudowy i rozbudowy:

1) należy zachować istniejącą formę architektoniczną budynków:

- a) gabaryty budynku, kształt dachu, rodzaj materiału pokrycia dachu, wystrój architektoniczny elewacji, stolarki okiennej ,wygląd zewnętrznych otworów okiennych i drzwiowych,
- b) zewnętrzny detal architektoniczny oraz wykończenia ścian zewnętrznych, a także zachowane historyczne elementy konstrukcji budynków i wykończenia wnętrz,
- c) parametry, przekrój i materiał nawierzchni drogi (placu, ulicy, chodników),
- d) zasadę zagospodarowania posesji, siedliska,

2) zakazuje się:

- a) docieplania budynków od zewnątrz (ochrona wystroju architektonicznego),
- b) lokalizacji elementów technicznego wyposażenia budynków (klimatyzatory, anteny satelitarne, przewody dymowe i wentylacyjne) na eksponowanych elewacjach,

3) dopuszcza się odstępstwa od warunków określonych w pkt.1 i 2 , pod warunkiem uzyskania pozytywnej opinii organu właściwego do spraw ochrony zabytków;

3. Dopuszcza się rozbiórkę obiektów objętych ochroną konserwatorską tylko w przypadkach uzasadnionych bardzo złym stanem technicznym, po wykonaniu dokumentacji dla celów archiwalnych, w zakresie uzgodnionym z organem właściwym do spraw ochrony zabytków.

4. Dla terenu 1ZP stanowiącego pozostałość parku dworskiego ustala się nakaz ochrony istniejącego starodrzewia oraz kompleksowe zagospodarowanie terenu, w tym m.in. poprzez układ alejek, małą architekturę, ogrodzenie.

5. Obejmuje się ochroną konserwatorską zabytki archeologiczne wpisane do rejestru wojewódzkiego konserwatora zabytków:

- st. nr 13,wpisane pod nr A-854/89,
- st. nr 2,wpisane pod nr A/507/78,
- st. nr 22, wpisane pod nr A-855/89,
- st. nr 7,wpisane pod nr A-488/78,
- st. nr 8,wpisane pod nr A-881/90,

6. Wyznacza się strefy ochrony konserwatorskiej – archeologicznej (OW) dla udokumentowanych stanowisk archeologicznych o potwierdzonej lokalizacji, o zasięgu określonym na rysunku planu.

7. Uwzględnia się następujące stanowiska archeologiczne wpisane do ewidencji zabytków:

- st. nr 1 znalezisko kultury przeworskiej, okres rzymski,

- st. nr 3 ślad osadnictwa, neolit,
- st. nr 4 skarb brązowy, kultura łużycka, HC,
- st. nr 20 ślad osadnictwa, neolit.
- st. nr 5 ślad osadnictwa kult. łużyckiej lub poworskiej i późnośredniowiecze dz. nr 1/3,
- st. nr 6 osada kult. łużyckiej lub poworskiej i neolityczny ślad osadnictwa dz. nr 134/2,
- st. nr 9 pradziejowy i późno średniowieczny ślad osadnictwa dz. nr 711,
- st. nr 11 ślad osadnictwa kult. przeworskiej, osada późno średniowieczna dz. nr 1/3,
- st. nr 12 ślady osadnictwa kult. przeworskiej i pradziejowe dz. nr 7/1,
- st. nr 14 osada wielokulturowa i wczesnośredniowieczny ślad osadnictwa dz. nr 705/4,
- st. nr 15 osada wielokulturowa dz. nr 63/1, 60/2,
- st. nr 16 neolityczny ślad osadnictwa i osada późno średniowieczna dz. nr 127/7,
- st. nr 17 osada kult. łużyckiej, ślady osadnictwa kult. Pomorskiej oraz wczesno i późnośredniowieczne dz. nr 59/6,
- st. nr 18 osada kult. łużyckiej i późno średniowieczny ślad osadnictwa dz. nr 732/2,
- st. nr 19 osada późnośredniowieczna dz. nr 734,
- st. nr 20 późnośredniowieczna osada hutnicza dz. nr 735/1, 735/2, 736,
- st. nr 21 osada wielokulturowa i wczesnośredniowieczny ślad osadnictwa dz. nr 58/5,
- st. nr 23 ślad osadnictwa kult. przeworskiej dz. nr 29.

8. Na terenach stanowisk oraz w granicach wyznaczonej strefy ochrony prowadzenie robót budowlanych lub ziemnych obowiązuje w sposób określony w przepisach odrębnych w porozumieniu z organem właściwym do spraw ochrony zabytków; uzyskanie warunków do prowadzenia działalności na terenach stanowisk i w obrębie stref ochrony winno nastąpić przed zamiarem planowanej działalności inwestycyjnej.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Dziedzice

MPZP przyjęty został przez Radę Gminy Domaszowice uchwałą nr XIV/88/2004 z dnia 26 kwietnia 2004 r. W MPZP przedstawiono poniższe zapisy odnoszące się do zasad zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie.

1. Ochrona dóbr kultury i krajobrazu kulturowego:

a) Obiekty zabytkowe położone na terenie wsi :

- grób Jana Skali (na cmentarzu parafialnym), 1945 r., numer rejestru zabytków 168/88 z dnia 25.02.1988 roku

b) Stanowiska archeologiczne udokumentowane i zlokalizowane:

- stan. A - zlokalizowane na dz. nr 90. 91 - średniowieczne

- stan. B - zlokalizowane na dz. nr 223/1 i 223/2 - średniowieczne

2. Uzgodnienia z organem ds. ochrony zabytków na etapie ustalania warunków zagospodarowania terenu i kształtowania zabudowy wymagają:

a) wszelkie zamierzenia inwestycyjne modernizacji i adaptacji w obiektach zabytkowych i w ich bezpośrednim otoczeniu,

b) wszelkie prace, które nie wymagają uzyskania pozwolenia na budowę, ale ich realizacja mogłaby spowodować pogorszenie stanu zachowania dóbr kultury (dotyczy to takich przypadków jak: montaż okien z PCV, okładanie cokołów i parterów budynków płytami ceramicznymi i gresami, wymiana pokrycia dachów na blachodachówkę, gont papowy, instalowanie tablic i urządzeń reklamowych).

4. Stanowiska archeologiczne:

- a) wszelkie inwestycje w obrębie lub w otoczeniu stanowisk archeologicznych muszą być uzgadniane z organem ds. zabytków,
- b) prace ziemne muszą być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, badania ratownicze i nadzór finansuje inwestor
- c) wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej.

W rejonie oznaczonym na rysunku planu udokumentowanych stanowisk archeologicznych, ustala się obowiązek powiadamiania Państwowej Służby Ochrony Zabytków - Inspekcji Zabytków Archeologicznych, o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac ziemnych z 7 - dniowym wyprzedzeniem, celem zorganizowania nadzoru archeologiczno - konserwatorskiego. Wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej. Ratownicze badania archeologiczne finansuje inwestor.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Gręboszów

MPZP przyjęty został przez Radę Gminy Domaszowice uchwałą nr XXVI/263/02 z dnia 12 września 2002 r. W MPZP przedstawiono poniższe zapisy odnoszące się do zasad zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie.

1. Ochrona dóbr kultury i krajobrazu kulturowego:

a) Obiekty zabytkowe położone na terenie wsi Gręboszów ujęte w ewidencji i rejestrze zabytków:

- kościół filialny p.w. św. Katarzyny
- park pałacowy z CVIII w. nr rej. 1630/66 z 21.09.1966
- kordegarda z bramą wjazdową z II poł. XIX w.
- brama wjazdowa pałacowa z XIX w. nr rej. 1630/66 z 21.09.1966
- spichlerz pałacowy z I poł. XIX w. nr rej. 1630/66 z 21.09.1966
- spichlerz w zespole folwarcznym z ok. 1849 r.
- gorzelnia z I poł. XIX w.
- stajnia, ob. mieszkanie z pol. XIX w.
- cmentarz parafialny z k. XVIII w. nr rej. 250/90 z 04.05.1990 r.
- nagrobek Gustawa Adolfa Henclera v. Donnersmarcka z 1813 r.
- nagrobek Jana Maurycego v. Prittwitz - Gaffrona zm. 1789 r.
- mogiły ofiar II wojny światowej nr rej. 222/89 z 07.11.1989 r.

b) Stanowiska archeologiczne udokumentowane i zlokalizowane:

- na dz. nr 233/2 - stan. Nr 2
- na dz. nr 71, 72 - stan. nr 7
- na dz. nr 56, 57 - stan. nr 8

2. Wyznacza się strefę „B” ochrony konserwatorskiej. Dla obszaru położonego w obrębie strefy ochrony konserwatorskiej „B” wprowadza się ustalenia następujące:

- obowiązek zachowania historycznego układu przestrzennego (rozplanowania ulicy, linii zabudowy, kompozycji wnętrza urbanistycznego i kompozycji zieleni)
- obowiązek zachowania zasadniczych elementów układu przestrzennego w tym: ścian frontowych budynków, kształtowanie pasa drogowego oraz ciągów i skupisk zieleni
- obowiązek dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie linii zabudowy, skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni muru i otworów okiennych oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej,

- należy stosować tradycyjne i regionalne formy zabudowy, rozwiązania materiałowe i techniczne, dachy o symetrycznym nachyleniu połaci, układ kalenicy dostosować do budynku na sąsiedniej działce. Pokrycie dachowe z dachówki ceramicznej lub materiału dachówkopodobnego

- obowiązek dostosowania gabarytów oraz formy nowej zabudowy do otoczenia.

- zabudowę mieszkalną realizować jako I lub II kondygnacyjną, zabudowę usługowo-produkcyjną I kondygnacyjną o wysokości nie więcej niż 6,0 m.

3. Uzgodnienia z organem ds. ochrony zabytków na etapie ustalania warunków zagospodarowania terenu i kształtowania zabudowy wymagają:

a) wszelkie zamierzenia inwestycyjne modernizacji i adaptacji w obiektach zabytkowych i w ich bezpośrednim otoczeniu,

b) zmiany zagospodarowania parku podworskiego,

b) wszelkie prace, które nie wymagają uzyskania pozwolenia na budowę, ale ich realizacja mogłaby spowodować pogorszenie stanu zachowania dóbr kultury (dotyczy to takich przypadków jak: montaż okien z PCV, okładanie cokołów i parterów budynków płytami ceramicznymi i gresami, wymiana pokrycia dachów na blachodachówkę, gont papowy, instalowanie tablic i urządzeń reklamowych).

4. Uzgodnienia z organem ds. ochrony zabytków wymagają projekty techniczne modernizacji i adaptacji obiektów zabytkowych i projekty zagospodarowania terenu zmieniające zagospodarowanie parku podworskiego i otoczenia stanowisk archeologicznych.

5. Stanowiska archeologiczne:

a) wszelkie inwestycje w obrębie lub w otoczeniu stanowisk archeologicznych muszą być uzgadniane z OW SOZ w Opolu

b) prace ziemne muszą być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, badania ratownicze i nadzór finansuje inwestor

c) wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej.

W rejonie oznaczonym na rysunku planu udokumentowanych stanowisk archeologicznych, ustala się obowiązek powiadamiania Państwowej Służby Ochrony Zabytków – Inspekcji Zabytków Archeologicznych, o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac ziemnych z 7 – dniowym wyprzedzeniem, celem zorganizowania nadzoru archeologiczno – konserwatorskiego. Wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej. Ratownicze badania archeologiczne finansuje inwestor.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Nowa Wieś

MPZP przyjęty został przez Radę Gminy w Domaszowicach uchwałą nr IX/53/03 z dnia 22 października 2003 r. W MPZP przedstawiono poniższe zapisy odnoszące się do zasad zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie.

1. Ochrona dóbr kultury i krajobrazu kulturowego:

a) Na obszarze objętym planem znajdują się następujące stanowiska archeologiczne podlegające ochronie konserwatorskiej:

- stan. A zlokalizowane na dz. nr 22 i 23

- stan. B zlokalizowane na dz. nr 178

- stan. C zlokalizowane na dz. nr 43, 44, 45

- stan. D zlokalizowane na dz. nr 77 i 78

- stan. F zlokalizowane na dz. nr 67, 176

- stan. E zlokalizowane na dz. nr 68/4, 69, 71/1, 71/2, 71/3, 67/4, 67/5, 67/3, 67/6 osada ludności kultury łużyckiej z okresu średniowiecznego wpisana do rejestru pod numerem A - 506/78
- b) Uzgodnienia z organem ds. ochrony zabytków wymagają działania wykonywane na i w rejonie stanowiska archeologicznego. Wszelkie roboty ziemne muszą być prowadzone wyłącznie za zezwoleniem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a w przypadku stanowisk naziemnych za zgodą Ministra Kultury i Dziedzictwa Kulturowego.
- c) W przypadku natrafienia w trakcie prac ziemnych na elementy i przedmioty świadczące o znalezisku archeologicznym należy niezwłocznie powiadomić służby ochrony zabytków. Wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Polkowskie

MPZP przyjęty został przez Radę Gminy Domaszowice uchwałą nr XII/74/03 z dnia 29 grudnia 2003 r. W MPZP przedstawiono poniższe zapisy odnoszące się do zasad zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie.

1. Ochrona dóbr kultury i krajobrazu kulturowego:

a) Obiekty zabytkowe położone na terenie wsi:

- dom mieszkalny nr 14

2. Uzgodnienia z organem ds. ochrony zabytków na etapie ustalania warunków zagospodarowania terenu i kształtowania zabudowy wymagają:

- a) wszelkie zamierzenia inwestycyjne modernizacji i adaptacji w obiektach zabytkowych i w ich bezpośrednim otoczeniu,
- b) wszelkie prace, które nie wymagają uzyskania pozwolenia na budowę, ale ich realizacja mogłaby spowodować pogorszenie stanu zachowania dóbr kultury (dotyczy to takich przypadków jak: montaż okien z PCV, okładanie cokołów i parterów budynków płytami ceramicznymi i gresami, wymiana pokrycia dachów na blachodachówkę, gont papowy, instalowanie tablic i urządzeń reklamowych).

3. Dla terenów położonych w obrębie wyznaczonej strefy ochrony konserwatorskiej „B” wprowadza się następujące ustalenia:

- obowiązek zachowania historycznego układu przestrzennego (rozplanowania ulicy, linii zabudowy, kompozycji wnętrza urbanistycznego i kompozycji zieleni),
- obowiązek zachowania zasadniczych elementów układu przestrzennego w tym: ścian frontowych budynków, kształtowanie pasa drogowego oraz ciągów i skupisk zieleni,
- obowiązek dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie linii zabudowy, skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni muru i otworów okiennych oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej,
- należy stosować tradycyjne i regionalne formy zabudowy, rozwiązania materiałowe i techniczne, dachy o symetrycznym nachyleniu połaci, układ kalenicy dostosować do budynku na sąsiedniej działce. Pokrycie dachowe z dachówki ceramicznej lub materiału dachówkopodobnego,
- obowiązek dostosowania gabarytów oraz formy nowej zabudowy do otoczenia, zabudowę mieszkalną realizować jako I lub II kondygnacyjną, zabudowę usługowo - produkcyjną I kondygnacyjną o wysokości nie więcej niż 6,0 m.

4. Stanowiska archeologiczne:

- 1) wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe wskazujące na stanowisko archeologiczne podlegają ochronie prawnej,
- 2) o fakcie znaleziska archeologicznego należy powiadomić wójta gminy i właściwy organ ds. zabytków a miejsce odpowiednio zabezpieczyć.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Siemysłów

MPZP przyjęty został przez Radę Gminy Domaszowice uchwałą nr XII/73/03 z dnia 29 grudnia 2003 r. W MPZP przedstawiono poniższe zapisy odnoszące się do zasad zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie.

1. Ochrona dóbr kultury i krajobrazu kulturowego:

a) na obszarze objętym planem znajdują się następujące obiekty podlegające ochronie konserwatorskiej:

- kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, mur - drew. wpisany w rejestrze zabytków pod numerem 1107/66 z dnia 05.02.1966 r

- park dworski

b) uzgodnienia z organem ds. ochrony zabytków wymagają projekty techniczne modernizacji i adaptacji obiektów zabytkowych i projekty zagospodarowania terenu zmieniające zagospodarowanie.

c) w przypadku natrafienia w trakcie prac ziemnych na elementy i przedmioty świadczące o znalezisku archeologicznym należy niezwłocznie powiadomić służby ochrony zabytków. Wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej.

d) dla obszaru położonego w obrębie strefie ochrony konserwatorskiej „B” wprowadza się następujące ustalenia:

- obowiązek zachowania historycznego układu przestrzennego (rozplanowania ulicy, linii zabudowy, kompozycji wnętrza urbanistycznego i kompozycji zieleni),

- obowiązek zachowania zasadniczych elementów układu przestrzennego w tym: ścian frontowych budynków, kształtowanie pasa drogowego oraz ciągów i skupisk zieleni,

- obowiązek dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie linii zabudowy, skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni muru i otworów okiennych oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej,

- należy stosować tradycyjne i regionalne formy zabudowy, rozwiązania materiałowe i techniczne, dachy o symetrycznym nachyleniu połaci, układ kalenicy dostosować do budynku na sąsiedniej działce. Pokrycie dachowe z dachówki ceramicznej lub materiału dachówkopodobnego,

- obowiązek dostosowania gabarytów oraz formy nowej zabudowy do otoczenia, zabudowę mieszkalną realizować jako I lub II kondygnacyjną, zabudowę usługowo - produkcyjną I kondygnacyjną o wysokości nie więcej niż 6,0 m.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Strzelce

MPZP przyjęty został przez Radę Gminy Domaszowice uchwałą nr XIII/91/2000 z dnia 30 czerwca 2000 r. W MPZP przedstawiono następujące zapisy związane z zabytkami:

Tereny oznaczone na rysunku planu następującymi symbolami: 1 ZMU, 3 ZMU, 4 ZMu, 5 ZMU, 16 ZMU, 18 ZMU, 23 ZMU, 24 ZMU, 25 ZMU, 26 ZMU, 27 ZMU, 28 ZMU, 29 ZMU, 33 ZMU, 34 ZMU, 39 ZMU, 44 ZMU, 45 ZMU, 47 ZMU, 48 ZMU, 49 ZMU, 50 ZMU, 52 ZMU, 54 ZMU, 55 ZMU - wszystkie działania inwestycyjne związane z naruszenie stratygrafii gruntów na obszarze stanowiska archeologicznego lub jego bezpośrednim sąsiedztwie wymagają uzgodnienia z WUOZ w Opolu. Prace ziemne muszą być przeprowadzone pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim celem udokumentowania i zabezpieczenia ewentualnych znalezisk.

Budynek usługowo – mieszkalny (nr adm. 5) położony na terenie i zaznaczony na rysunku planu symbolem 45 ZMU jest obiektem zabytkowym objętym ochroną konserwatorską. Dla budynku ustala się rygory ochrony formy architektonicznej obiektu polegające na: zakazie przerabiania, odbudowywania, zdobienia, uzupełniania, rozkopywania oraz dokonywania innych zmian bez zezwolenia WKZ. Powyższe odnosi się również do robót mogących przyczynić się do zeszpecenia otoczenia zabytku lub widoku na ten obiekt. Dopuszcza się zmianę funkcji budynku z usługowo-mieszkalnego na mieszkalny pod warunkiem wyrażenia zgody przez WKZ.

7 RPO/U – istniejące budynki: gospodarcze oraz inwentarskie mogą podlegać: wymianie, przebudowie oraz zmianie sposobu użytkowania na cele usługowe pod warunkiem uzyskania zezwolenia WKZ z uwagi na położenie w strefie ochrony konserwatorskiej. Dopuszcza się usytuowanie nowych budynków. Lokalizacja budynków wymaga uzgodnienia z WKZ.

8 ZP – istniejącą zielenią parkową należy uporządkować i częściowo zrewaloryzować w oparciu o dokumentację techniczną uzgodnioną z WKZ.

11 U, M – dla istniejącego pałacu zabytkowego ustala się szczególne rygory ochrony formy architektonicznej obiektu polegające na zakazie przerabiania, odnawiania, rekonstruowania, konserwowania, zabudowywania, odbudowywania, zdobienia, uzupełniania, rozkopywania oraz dokonywania innych zmian bez zezwolenia WKZ.

12 U – istniejący sklep spożywczy może podlegać: wymianie, rozbudowie i przebudowie pod warunkiem uzyskania zezwolenia WKZ.

13 M, 42 M, 14 MK – wszelkie działania inwestycyjne na terenie oznaczonym na rysunku planu symbolem 13 M podlegają uzgodnieniu z WKZ z uwagi na położenie w strefie ochrony konserwatorskiej.

15 ZP – przeznaczona pod zielenią parkową urządzoną – istniejący zabytkowy park krajobrazowy z XIX w. Teren całego parku należy uporządkować i częściowo zrewaloryzować w oparciu o dokumentację techniczną parku uwzględniającą dawny ogród regularny uzgodnioną z WKZ. Istniejący na terenie parku zbiornik wodny należy oczyścić. Wprowadza się zakaz ruchu kołowego przez teren parku (dojazd do budynków gospodarczych). Wprowadza się obowiązek etykietyzacji najciekawszych drzew i krzewów w parku. Usuwanie drzew (ewentualne) lub wykonywanie robót ziemnych w ich pobliżu należy przeprowadzić w sposób nie szkodzący drzewom po wykonaniu ekspertyzy ekologicznej. Ustala się minimalną szerokość ciągów pieszych minimum – 2,0 m.

36 UK – przeznaczona pod usługi kultury sakralnej (istniejący zabytkowy kościół parafialny p.w. św. Marcina – XIV, XV, XVI, XVII w. oraz obiekty towarzyszące, plebania, budynek mieszkalny, budynki gospodarcze). Na terenie 36 UK ustala się 3 strefy funkcjonalne:

„A” strefa kościoła – istniejącego parafialnego kościoła św. Marcina wraz z placem i zielenią towarzyszącą,

„B” strefa istniejących i projektowanych budynków towarzyszących kościołowi: plebania, budynek mieszkalny, budynki gospodarcze oraz inne wraz z zielenią towarzyszącą,

„C” strefa terenów zielonych (zieleń parkowa urządzona i zieleń niska nieurzadzona).

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Wielotęka

MPZP przyjęty został przez Radę Gminy w Domaszowicach uchwałą nr IX/52/03 z dnia 22 października 2003 r. W MPZP przedstawiono poniższe zapisy odnoszące się do zasad zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie.

1. Ochrona dóbr kultury i krajobrazu kulturowego:

a/ Obiekty zabytkowe położone na terenie wsi Wielotęka ujęte w ewidencji zabytków:

- kaplica mur. z XIX w.
- szkoła nr 24 z 1ćw.XXw., obecnie budynek mieszkalny
- dom nr 25 z k. XIX w.

b/ stanowiska archeologiczne:

- stan. A zlokalizowane na dz. nr 210/1, 210/3
- stan. B zlokalizowane na dz. nr 219
- stan. C zlokalizowane na dz. nr 122
- stan. D zlokalizowane na dz. nr 121
- stan. F zlokalizowane na dz. nr 67, 176
- stan. E zlokalizowane na dz. nr 126/2, 160, 163

2. Uzgodnienia z organem ds. ochrony zabytków na etapie ustalania warunków zagospodarowania terenu i kształtowania zabudowy wymagają:

a) wszelkie zamierzenia inwestycyjne modernizacji i adaptacji w obiektach zabytkowych i w ich bezpośrednim otoczeniu,

b) wszelkie prace, które nie wymagają uzyskania pozwolenia na budowę, ale ich realizacja mogłaby spowodować pogorszenie stanu zachowania dóbr kultury (dotyczy to takich przypadków jak: montaż okien z PCV, okładanie cokołów i parterów budynków płytami ceramicznymi i gresami, wymiana pokrycia dachów na blachodachówkę, gont papowy, instalowanie tablic i urządzeń reklamowych).

3. Stanowiska archeologiczne:

a) wszelkie inwestycje w obrębie lub w otoczeniu stanowisk archeologicznych muszą być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków

b) prace ziemne muszą być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, badania ratownicze i nadzór finansuje inwestor

c) wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej.

W rejonie oznaczonym na rysunku planu udokumentowanych stanowisk archeologicznych, ustala się obowiązek powiadamiania Państwowej Służby Ochrony Zabytków – Inspekcji Zabytków Archeologicznych, o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac ziemnych z 7 – dniowym wyprzedzeniem, celem zorganizowania nadzoru archeologiczno – konserwatorskiego. Wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej. Ratownicze badania archeologiczne finansuje inwestor.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Włochy

MPZP przyjęty został przez Radę Gminy Domaszowice uchwałą nr XIV/87/2004 z dnia 26 kwietnia 2004 r. W MPZP przedstawiono poniższe zapisy odnoszące się do zasad zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie.

1. Ochrona dóbr kultury i krajobrazu kulturowego:

a) Obiekty zabytkowe położone na terenie wsi Włochy ujęte w ewidencji i rejestrze zabytków:

- kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP
- plebania
- budynek dawnej szkoły z XIX/XX w

- gorzelnia ul. Plebiscytowa z k. XIX w

b) Stanowiska archeologiczne udokumentowane zlokalizowane:

- stan. A - zlokalizowane na dz. nr 54,55 - osada z okresu wpływów rzymskich, numer rejestru zabytków: A - 482/78

- stan. B - zlokalizowane na dz. nr 102/2, 103, 104 - osada datowana na okres średniowieczny, numer rejestru zabytków: A - 474/78

- stan. C - zlokalizowane na działce nr 155 - średniowieczne

2. Uzgodnienia z organem ds. ochrony zabytków na etapie ustalania warunków zagospodarowania terenu i kształtowania zabudowy wymagają:

a) zamierzenia inwestycyjne modernizacji i adaptacji w obiektach zabytkowych i w ich bezpośrednim otoczeniu,

b) prace, które nie wymagają uzyskania pozwolenia na budowę, ale ich realizacja mogłaby spowodować pogorszenie stanu zachowania dóbr kultury (dotyczy to takich przypadków jak: montaż okien z PCV, okładanie cokołów i parterów budynków płytami ceramicznymi i gresami, wymiana pokrycia dachów na blachodachówkę, gont papowy, instalowanie tablic i urządzeń reklamowych).

3. Dla obszaru położonego w obrębie strefie ochrony konserwatorskiej „B” wprowadza się następujące ustalenia:

- obowiązek zachowania historycznego układu przestrzennego (rozplanowania ulicy, linii zabudowy, kompozycji wnętrza urbanistycznego i kompozycji zieleni),

- obowiązek zachowania zasadniczych elementów układu przestrzennego w tym: ścian frontowych budynków, kształtowanie pasa drogowego oraz ciągów i skupisk zieleni,

- obowiązek dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie linii zabudowy, skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni muru i otworów okiennych oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej,

- należy stosować tradycyjne i regionalne formy zabudowy, rozwiązania materiałowe i techniczne, dachy o symetrycznym nachyleniu połaci, układ kalenicy dostosować do budynku na sąsiedniej działce. Pokrycie dachowe z dachówki ceramicznej lub materiału dachówkopodobnego,

- obowiązek dostosowania gabarytów oraz formy nowej zabudowy do otoczenia, zabudowę mieszkalną realizować jako I lub II kondygnacyjną, zabudowę usługowo - produkcyjną I kondygnacyjną o wysokości nie więcej niż 6,0 m.

4. Stanowiska archeologiczne:

a) wszelkie inwestycje w obrębie lub w otoczeniu stanowisk archeologicznych muszą być uzgadniane z organem ds. zabytków

b) prace ziemne muszą być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, badania ratownicze i nadzór finansuje inwestor

c) wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej.

W rejonie oznaczonym na rysunku planu udokumentowanych stanowisk archeologicznych, ustala się obowiązek powiadamiania Państwowej Służby Ochrony Zabytków – Inspekcji Zabytków Archeologicznych, o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac ziemnych z 7 – dniowym wyprzedzeniem, celem zorganizowania nadzoru archeologiczno – konserwatorskiego. Wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej. Ratownicze badania archeologiczne finansuje inwestor.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Woskowice Górne

MPZP przyjęty został przez Radę Gminy Domaszowice uchwałą nr XIV/86/2004 z dnia 26 kwietnia 2004 r. W MPZP przedstawiono poniższe zapisy odnoszące się do zasad zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie.

1. Ochrona dóbr kultury i krajobrazu kulturowego:

a) obiekty zabytkowe położone na terenie wsi ujęte w ewidencji i rejestrze zabytków:

- kościół parafialny p.w. św. Jadwigi , mur. z roku 1896-97

b) stanowiska archeologiczne udokumentowane zlokalizowane:

- stanowisko nr 8 zlokalizowane na dz. nr 2/2 – ślad osadnictwa

2. Uzgodnienia z organem ds. ochrony zabytków na etapie ustalania warunków zagospodarowania terenu i kształtowania zabudowy wymagają:

a) wszelkie zamierzenia inwestycyjne związane z dokonywaniem remontów i przebudowy obiektów zabytkowych i położonych w ich bezpośrednim otoczeniu,

b) wszelkie prace, które nie wymagają uzyskania pozwolenia na budowę, ale ich realizacja mogłaby spowodować pogorszenie stanu zachowania dóbr kultury (dotyczy to takich przypadków jak: montaż okien z PCV, okładanie cokołów i parterów budynków płytami ceramicznymi i gresami, wymiana pokrycia dachów na blachodachówkę, gont papowy, instalowanie tablic i urządzeń reklamowych).

3. Uzgodnienia z organem ds. ochrony zabytków wymagają projekty techniczne obiektów związane z remontami i adaptacją obiektów zabytkowych i projekty zagospodarowania terenu zmieniające zagospodarowanie otoczenia stanowisk archeologicznych.

4. Dla obszaru wsi położonego w obrębie strefie ochrony konserwatorskiej „B”

wprowadza się następujące ustalenia:

- obowiązek zachowania historycznego układu przestrzennego (rozplanowania ulicy, linii zabudowy, kompozycji wnętrza urbanistycznego i kompozycji zieleni),

- obowiązek zachowania zasadniczych elementów układu przestrzennego w tym: ścian frontowych budynków, kształtowanie pasa drogowego oraz ciągów i skupisk zieleni,

- obowiązek dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie linii zabudowy, skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni muru i otworów okiennych oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej,

- należy stosować tradycyjne i regionalne formy zabudowy, rozwiązania materiałowe i techniczne, dachy o symetrycznym nachyleniu połaci, układ kalenicy dostosować do budynku na sąsiedniej działce. Pokrycie dachowe z dachówki ceramicznej lub materiału dachówkopodobnego,

– obowiązek dostosowania gabarytów oraz formy nowej zabudowy do otoczenia, zabudowę mieszkalną realizować jako jedno lub dwu - kondygnacyjną, zabudowę inną jako jedno - kondygnacyjną o wysokości nie więcej niż 6,0 m.

5. Stanowiska archeologiczne:

a) wszelkie działania inwestycyjne w obrębie lub w otoczeniu stanowisk archeologicznych oznaczonych na rysunku planu należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Opolu,

b) prace ziemne w obrębie oraz w bezpośrednim otoczeniu stanowiska należy prowadzić pod nadzorem archeologicznym. Badania ratownicze i nadzór finansuje inwestor.

c) wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych na terenach oznaczonych symbolem MM przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej. O fakcie znaleziska należy powiadomić wójta gminy i właściwy organ ds. zabytków, a znalezisko odpowiednio zabezpieczyć.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Zofijówka

MPZP przyjęty został przez Radę Gminy w Domaszowicach uchwałą nr IX/54/03 z dnia 22 października 2003 r. W MPZP przedstawiono poniższe zapisy odnoszące się do zasad zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie.

Ochrona dóbr kultury i krajobrazu kulturowego:

1. Stanowiska archeologiczne udokumentowane i zlokalizowane:

- stan. A zlokalizowane na działce nr 6, 6/1, 11/1 reprezentujące łupek kamienny i mikrolityczny i neolityczny rdzeń zaczątkowy

2. Uzgodnienia z organem ds. ochrony zabytków wymagają :

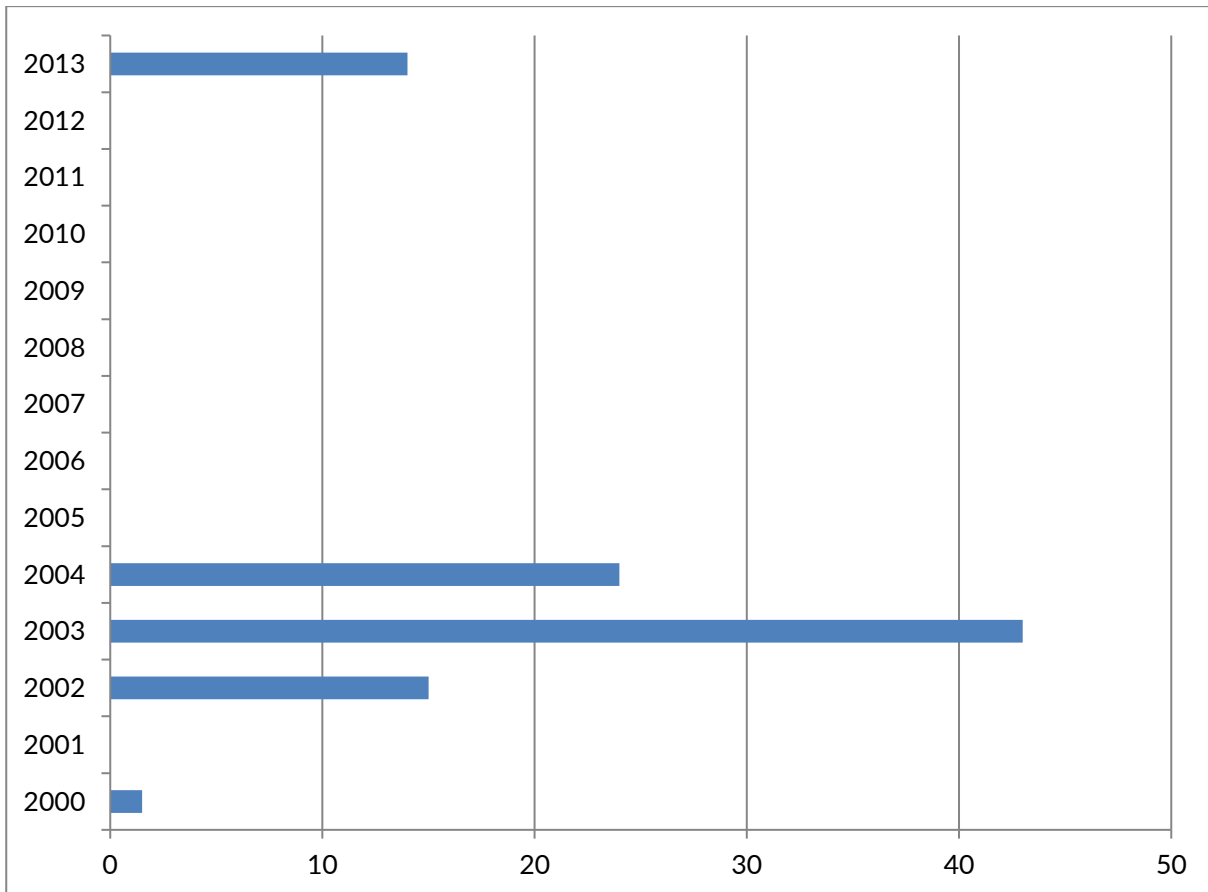
a) wszelkie inwestycje w obrębie lub w otoczeniu stanowiska archeologicznego muszą być uzgadniane z właściwym organem ds. zabytków,

b) prace ziemne muszą być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, badania ratownicze i nadzór finansuje inwestor,

c) wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych na innych terenach przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej.

3. W rejonie oznaczonym na rysunku planu udokumentowanych stanowisk archeologicznych, ustala się obowiązek powiadamiania Państwowej Służby Ochrony Zabytków – Inspekcji Zabytków Archeologicznych, o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac ziemnych z 7 - dniowym wyprzedzeniem, celem zorganizowania nadzoru archeologiczno-konserwatorskiego. Wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej. Ratownicze badania archeologiczne finansuje inwestor.

Podsumowując, należy stwierdzić, że na terenie gminy Domaszowice obowiązuje 11 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uchwalonych od 2000 r. łączna powierzchnia MPZP wynosi 97,5 km², tj. pokrycie powierzchni gminy wynosi 85,6%.

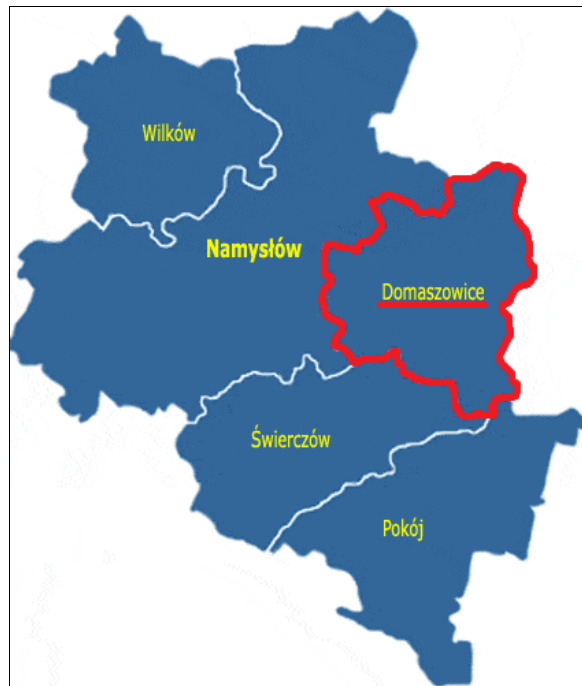
Wyk. 1. Powierzchnia obowiązujących MPZP

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.ongeo.pl

5.2. Charakterystyka gminy i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Położenie gminy

Gmina Domaszowice położona jest w północnej części województwa opolskiego, we wschodniej części powiatu namysłowskiego. Znajduje się w historycznych granicach Śląska Opolskiego i tzw. Ziemi Namysłowskiej. Zajmuje obszar 11403 ha, co stanowi ok. 15,2% powierzchni powiatu (GUS, 2021).

Ryc. 2. Gmina Domaszowice na tle gmin powiatu namysłowskiego

Źródło: www.gminy.pl

Wieś Domaszowice o współrzędnych geograficznych: 51.0426642 (szerokość geograficzna), 17.8857566 (długość geograficzna) stanowi centralne miejsce gminy, będąc jednocześnie największą miejscowością i zarazem siedzibą samorządu (www.wspolzedne-gps.pl). Domaszowice położone są w odległości ok. 12 km na południowy wschód od Namysłowa oraz ok. 41 km od Opola (odległość w linii prostej).

Według podziału fizyczno-geograficznego opracowanego przez Jerzego Kondrackiego Gmina Domaszowice znajduje się w prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, podprowincji Nizin Środkowopolskich, makroregionu Nizina Śląska oraz Nizina Południow Wielkopolska, a w końcowej klasyfikacji do mezoregionów: Wysoczyzna Wieruszowska, Równina Oleśnicka, Równina Opolska.

Strukturę osadniczą Gminy Domaszowice tworzy 12 sołectw: Domaszowice, Dziedzice, Gręboszów, Nowa Wieś, Polkowskie, Siemysłów, Strzelce, Wielotęka, Włochy, Woskowice Górne, Zalesie, Zofijówka oraz przysiółki: Kopalina, Stary Gręboszów, Sułoszów, Międzybrodzie, Wielka Kolonia, Wygoda, Szerzyna, Śwbine.

Ryc. 3. Przestrzenne rozmieszczenie miejscowości w Gminie Domaszowice

Źródło: www.domaszowice.e-mapa.net

5.2.2. Charakterystyka społeczno-gospodarcza

Gmina Domaszowice zamieszkiwana jest przez 3 588 osób, co stanowi 8,44% mieszkańców powiatu namysłowskiego (miejsce zamieszkania) wg danych GUS na 31.12.2021 r. Wg bazy danych ewidencyjnych Urzędu Gminy Domaszowice liczba ludności Gminy Domaszowice wyniosła na dzień 31.12.2021 r. 3 587 osób. Największymi miejscowościami pod względem liczby ludności są: Domaszowice – 868 os. oraz Strzelce – 721 os. W poniższej tabeli przedstawiono liczbę osób z terenu analizowanej gminy z podziałem na miejscowości (stan na 31.12.2021 r.), a także ich powierzchnie.

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Domaszowice z podziałem na miejscowości

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców	Powierzchnia (ha)
1	Domaszowice	868	723
2	Dziedzice	104	455
3	Gręboszów	312	1504
4	Nowa Wieś	82	1274
5	Polkowskie	190	572
6	Siemystów	381	1947
7	Strzelce	721	1695
8	Wieloletka	153	339
9	Włochy	292	722
10	Woskowice Górne	308	1232
11	Zalesie	123	688
12	Zofijówka	53	215
Razem		3 587	

Źródło: dane własne UG Domaszowice

Wskaźnik gęstości zaludnienia analizowanej jednostki wynosi 31 osób/km² i jest mniejszy niż w powiecie namysłowskim (57 osoby/km²), oraz w województwie opolskim (103 osób/km²), jak i na terenie kraju - 123 osoby/km². Oznacza to, że gęstość zaludnienia w Gminie Domaszowice jest niska, co związane jest z typowo wiejskim charakterem jednostki.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat odnotowuje się ogólny trend spadku liczby ludności. Z roku na rok liczba mieszkańców gminy maleje, choć w ostatnich 3 latach zaobserwowano stagnację. W porównaniu do 2012 r. liczba mieszkańców Gminy Domaszowice zmniejszyła się o 130 osób (wg danych GUS). Oznacza to, że nastąpił spadek liczby mieszkańców o około 3,5%. Na taki stan rzeczy wpłynął m.in. ujemny przyrost naturalny – 5 razy w ciągu ostatnich 6 lat oraz ujemne saldo migracji odnotowane 9 razy w ciągu ostatniego 10-lecia (GUS). W ostatnim dziesięcioleciu najwięcej osób odnotowano w 2012 r. – 5 731, zaś najmniej w 2019 r. – 3 569.

Strukturę demograficzną Gminy Domaszowice tworzą osoby w wieku przedprodukcyjnym (18,2%), produkcyjnym (58,7%) oraz poprodukcyjnym (23,1%), (GUS, 2021). Jest to sytuacja niepokojąca i niekorzystna, gdyż udział osób w wieku poprodukcyjnym znacznie przewyższa udział osób w wieku przedprodukcyjnym. Jeszcze w 2015 r. udział tych dwóch grup był niemal identyczny. Od 2012 r. obserwuje się ciągły i sukcesywny wzrost osób w wieku poprodukcyjnym (o 6,8%) przy jednoczesnym procentowym spadku osób w wieku przedprodukcyjnym (o 1,3%) oraz produkcyjnym (o 5,5%). Zjawisko to związane jest z małą liczbą urodzeń w ostatnich latach, a także procesem starzenia się społeczeństwa.

Na terenie gminy udział osób bezrobotnych wyniósł z końcem 2021 r. 6,0% (GUS). Jest to najwyższy wynik od 2016 r. Sytuacja ta jest najprawdopodobniej związana z występującą globalnie pandemią covid-19, która sparaliżowała sektor rynku pracy, głównie w latach 2020-2021. Niemniej, jeszcze w 2012 r. i 2013 r. odnotowano dwucyfrowe wartości bezrobocia, odpowiednio 11,1% i 12,3%, co oznacza, że od 2014 sytuacja na rynku pracy polepszała się systematycznie za sprawą malejącego bezrobocia, aż do 2019 r., w którym to roku odnotowano najniższą wartość – 4,3%.

Na terenie Gminy Domaszowice z końcem 2021 r. wg danych GUS odnotowano 342 podmioty gospodarcze, w tym 334 które należą do sektora prywatnego. Struktura sektora prywatnego składa się na osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - 270, spółki handlowe - 9,

stowarzyszenia i organizacje społeczne - 18 oraz spółdzielnie - 1. Wg sekcji i działów PKD 2007 najczęściej podmiotów odnotowano w sektorze G - 78 oraz F - 73. Sekcja G to handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych i sekcja F budownictwo. Dodatkowo należy zaznaczyć, że w latach 2012-2021 liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się o 53 podmioty. W tym czasie najczęściej odnotowano ich w 2021 r. - 342, a najmniej w 2012 r. - 289. Pod względem klas wielkości przedsiębiorstw na terenie gminy występuje: 1 przedsiębiorstwo zatrudniające od 50 do 249 osób oraz 6 mniejszych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 -49 osób. Przeważają małe działalności, w których pracuje nie więcej jak 9 osób - 335.

Gmina posiada zdecydowanie charakter rolniczy. Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni wynosi 64,5 %, natomiast lasów i gruntów ornych 28,2 %. Występują tu w przewadze gleby wysokich klas bonitacyjnych - III i IV, przeważnie są to gleby brunatne właściwe, brunatne wylugowane, bielice i pseudobielice. Lokalnie występują czarne ziemie zdegradowane i gleby szare. Udział użytków rolnych w powierzchni ogólnej gminy wynosi 64,5% (7338 ha), z czego 84,0% stanowią grunty rolne, 15,8% użytki zielone, lasy i zadrzewienia, a 7,3% tereny pozostałe. Przestrzeń rolnicza charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem waloryzacji, który wynosi 82 punkty. Głównym użytkownikiem gruntów w gminie są rolnicy indywidualni, którzy posiadają ponad 56% użytków rolnych.

Na terenie gminy nie odnotowuje się turystycznych obiektów noclegowych, w tym o charakterze agroturystyki.

Przez gminę przebiega droga krajowa nr 42 Oleśnica - Kluczbork oraz dwutorowa linia kolejowa tej samej relacji.

5.2.3. Charakterystyka przyrodnicza

Potencjał środowiska przyrodniczego wyrazić można m.in. poprzez obszary prawnie chronione, których powierzchnia na terenie Gminy Domaszowice z końcem 2021 r. wyniosła 5 631,13 ha. Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody na terenie gminy występuje:

- park krajobrazowy „Stobrowski Park Krajobrazowy”;
- obszar chronionego krajobrazu „Lasy Stobrowsko-Turawskie”;
- 6 pomników przyrody.

Lesistość gminy wynosi 29,4% powierzchni gminy i jest to ogółem 3 455,58 ha. Grunty leśne publiczne to 3 379,86 ha, zaś grunty leśne prywatne to 75,242 ha. Zdecydowana większość zadrzewień znajduje się na południe od drogi krajowej nr 42 przebiegającą przez centralną część gminy w linii wschód-zachód.

Sieć hydrograficzną gminy tworzą rzeki: Strzałka przebiegająca przez Strzelce i Świbne, Chęszcza mająca swój początek w Zalesiu i płynąca dalej na północny zachód przez Gręboszów, Studnica, Oziąbel, Szerzyna oraz tzw. dopływ spod Gręboszowa wpływający już poza granicę gminy Domaszowice do rzeki Chęszcza. Inne niewielkie rzeki to: Stobrowa od Kluczborskiego Strumienia do Czarnej Wody, Smortawa od źródła do Pijawki, Namysłówka, czy rzeka Maliniec, która w niewielkiej części wyznacza północną granicę gminy. Nie występują tu większe jeziora. Jedynie we wschodniej części gminy w okolicach Wielotęki znajdują się niewielkie powierzchniowe wody stojące.

W północnej części Gminy Domaszowice znajdują się najwyższe wzniesienia sięgające wysokości 217 m n.p.m. Średnia wysokość terenu na terenie całej gminy kształtuje się

w granicach ok. 150-170 m n.p.m. Cały teren gminy jest nachylony w kierunku południowym. Najniższe rzędne występują w dolinie cieku Kluczborska Struga (Młynówka) na południe od wsi Zofijówka – ok. 156 m n.p.m. Same Domaszowice leżą na wysokości 165 m n.p.m.

5.2.4. Zarys historii gminy

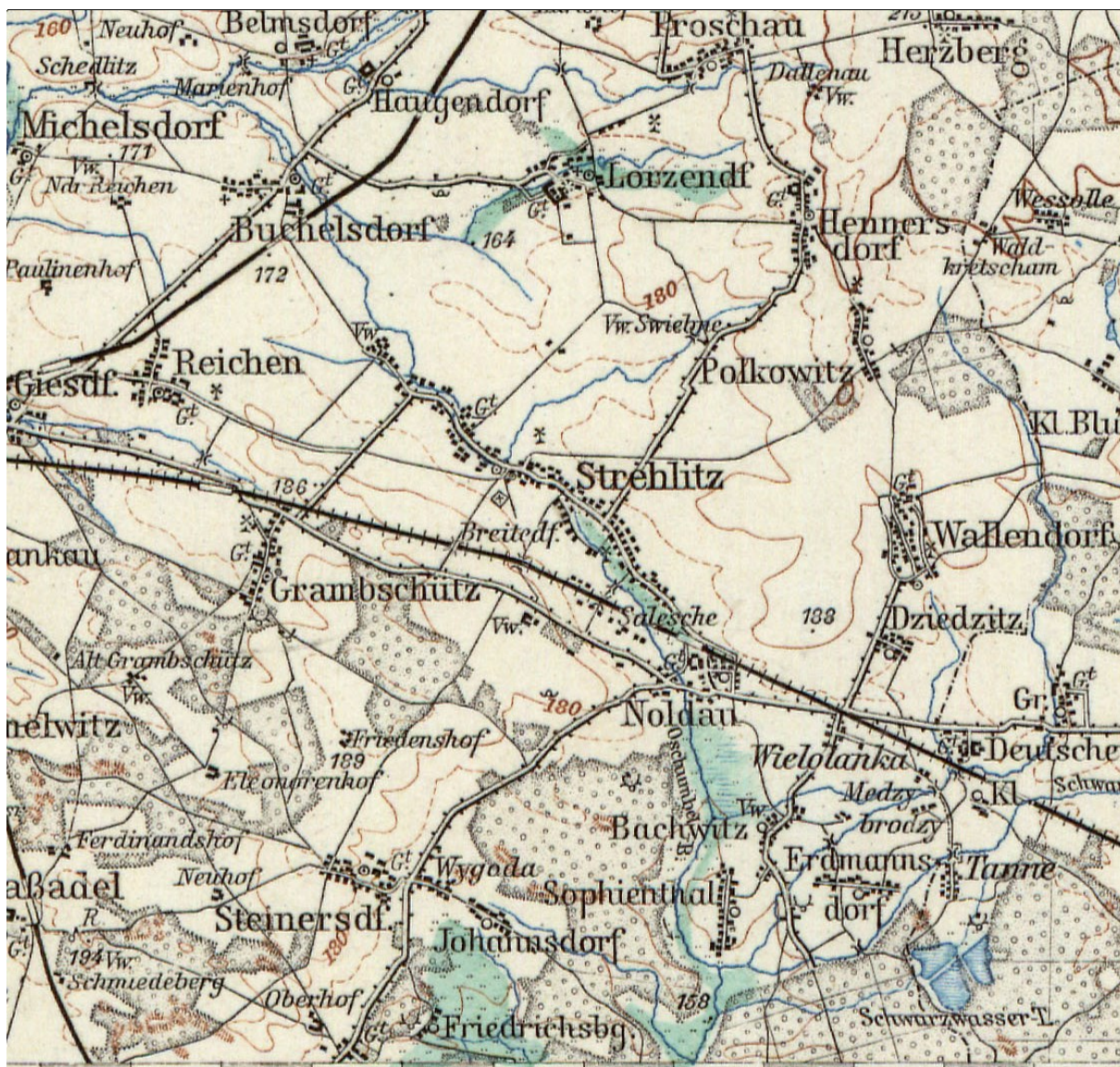
Gmina Domaszowice powstała w 1973 r., stanowi część historycznej ziemi namysłowskiej. Ziemia namysłowska wchodziła w skład państwa Piastów od połowy X w. jako część składowa dzielnicy śląskiej. W roku 1294 książę wrocławski Henryk V Gruby oddał wschodnią część księstwa położoną po prawej stronie Odry księciu głogowskiemu Henrykowi III łącznie z Namysławem i okolicami. W 1312 r. Namysłów przypadł jako schedą po ojcu, synom – Konradowi i Bolkowi, następnie Konradowi Oleśnickiemu, który od 1312 r. przybrał tytuł księcia namysłowskiego. Na mocy złożonego w 1329 r. hołdu królowi czeskiemu oraz traktatu trenczyńskiego – w roku 1355 Namysłów z okolicą znalazł się pod panowaniem czeskim, aby w roku 1359 r. zostać włączonym do księstwa wrocławskiego. Wykupu Namysłowa i okolicznych ziem dokonał król czeski. Od 1526 r. Śląsk znalazł się w ramach monarchii habsburskiej, a od 1741 r. został wcielony przez Prusy.

Zachodnia granica narzecza śląskiego w dawnym powiecie namysłowskim w XVIII i XIX w. przebiegała na zachód od Siemysłowa, Dąbrowy, Świerczowa, Miejsca i Bielicy.

Dnia 20 marca 1921 r. odbył się plebiscyt w sprawie przyłączenia części powiatu namysłowskiego do Polski. Siedzibą władz komisji plebiscytowej były Domaszowice w budynku, gdzie obecnie znajduje się Urząd Gminy. Na pamiątkę tego faktu historycznego ufundowano tablicę na ścianie budynku Urzędu. Przeprowadzenie plebiscytu świadczyło o dużej liczbie ludności polskiej w tym rejonie. Plebiscyt obejmował część wsi obecnej gminy Domaszowice, jednak z braku zaangażowania i zainteresowania został przegrany, na co wpływ miał również zapewne wpływ ówczesnych władz niemieckich.

Namysłów wraz z okolicami znajdował się pod panowaniem niemieckim aż do wyzwolenia w styczniu 1945 r. Podczas II wojny światowej rejon obecnej gminy Domaszowice wchodził w skład Batalionu Armii Krajowej – Namysłów. I Kompania tego batalionu o nazwie „Kąkol” z siedzibą w Namysłowie obejmowała między innymi wieś Gręboszów. III Kompania z siedzibą w Domaszowicach obejmowała swą działalnością wsie: Strzelce, Domaszowice, Woskowice, Siemysłów i Włochy. Kompanię Domaszowice zorganizował i jej pierwszym dowódcą był kapral Józef Robaszkiewicz.¹

¹ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment folderu promocyjnego pn. „Gminna Domaszowice” oraz opracowana na podstawie „Monografii Gminy Domaszowice” wg R. Majchera.

Ryc. 4. Obszar Gminy Domaszowice przedstawiony na mapie z 1901 r.

źródło: www.igrek.amzp.pl

Poniżej krótkiej charakterystyce poddano najważniejsze miejscowości, które odznaczają się zachowanym dziedzictwem materialnym. Historia poszczególnych miejscowości gminnych znajduje się na stronie internetowej: www.domaszowice.pl i opracowana została na podstawie "Monografii Gminy Domaszowice" wg R. Majchera. Dołączono również ryciny, które przedstawiają dane jednostki w latach 1938-1940.

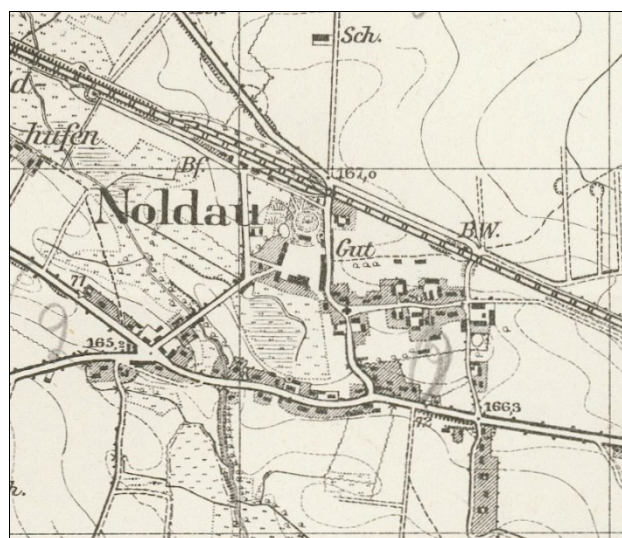
Domaszowice

Najstarsza wiadomość o wsi pochodzi z 1344 roku. W XIV w. Domaszowice występowały w dokumentach pod nazwą Domaslawice i Domasowice, w 1344 r. Thomaszowice, w 1374 r. pod niemiecką nazwą Noldau, a w 1385 r. również pod niemiecką nazwą Domasdorff. Do połowy XVIII w. Domaszowice były polską wsią czynszową o zmieniających się właścicielach. Po wojnie 30 letniej (1618-1648), w roku 1653, wycofujące się wojska szwedzkie doszczętnie spaliły wieś i znajdujący się w niej kościół, który nie został odbudowany. W 1654 r. wieś należała do parafii katolickiej we Włochach. W roku 1741 Domaszowice zajęły wojska pruskie. W 1795 roku wieś częściowo należała do zakonu Joannitów z Namysłowa. Mieszkało wówczas

4 wolnych chłopów, kowal, było 5 gospodarstw rolnych - łącznie 6 domów z 38 mieszkańcami. Większa część wsi należała do szlachcica Wenzkyiego. W 1844 roku we wsi znajdowało się już 38 domów i 285 mieszkańców (w tym 101 protestantów) oraz katolicka szkoła zbudowana w roku 1826 przez właściciela wsi Ottona. Po sekularyzacji zakonów w Prusach część wsi należąca do Joannitów w roku 1811 przeszła w ręce władz pruskich i została sprzedana prywatnemu właścicielowi. Do dominium należącego do Ottona należała kolonia Zalesne (Sasche), która powstała prawdopodobnie w roku 1770. W roku 1939 we wsi Domaszowice mieszkało 650 osób. 20 stycznia 1945r. wieś wyzwoliła jednostka Armii Czerwonej.

We wsi znajduje się 13 zabytków architektury i budownictwa ujętych w GEZ oraz 13 stanowisk archeologicznych. We wsi zachowane zostały:

- kapliczki;
- domy;
- budynki gospodarcze;
- spichlerz;
- piekarnia;
- budynki publiczne – Urząd Gminy;
- zespół folwarczny wraz z gorzelnia;
- park podworski;
- dworzec kolejowy wraz z mieszkalnymi budynkami pokolejowymi.

Ryc. 5. Domaszowice 1938 r.

źródło: Messtischblatt, godło 4973

Dziedzice

Najstarsza wiadomość o wsi pochodzi z 1300 roku, występowała wówczas pod polską nazwą Dziedzice. W roku 1353 wymieniona była jako podległa do grodu w Namysłowie "a castro Namslow" i występowała pod nazwą Sesicz. Do końca XVIII wieku brak jest wiadomości o wsi. W roku 1795 wieś Dziedzierz należała do biskupstwa wrocławskiego, mieszkało w niej wówczas 16 służebnych chłopów i kowal. Na 20 domów mieszkało łącznie 179 mieszkańców. W 1844 roku wieś należała do królewskiej domeny, zwana była Dziedzice i stanowiła własność katedry wrocławskiej z 31 domami, 235 mieszkańcami (w tym 10 protestantów). 21 marca 1921 r. ludność brała udział w plebiscycie w sprawie przyłączenia ziem do Polski. W roku 1939 wieś liczyła 264 mieszkańców. W latach 1944-45 we wsi mieszkał wysiedlony z Berlina serbołużyczki

poeta i działacz polityczny - Jan Skala, pochowany na cmentarzu w Dziedzicach. Do wsi Dziedzice należała kolonia Wielotęka z 28 mieszkańcami, powstała prawdopodobnie w 1770 r. We wsi znajduje się 7 zabytków architektury i budownictwa ujętych w GEZ oraz 2 stanowiska archeologiczne. We wsi zachowane zostały:

- domy, w tym dom dróżnika;
- kapliczka;
- cmentarz parafialny;
- grób Jana Skali.

Ryc. 6. Dziedzice w 1938 r.

źródło: Messtischblatt, godto 4973

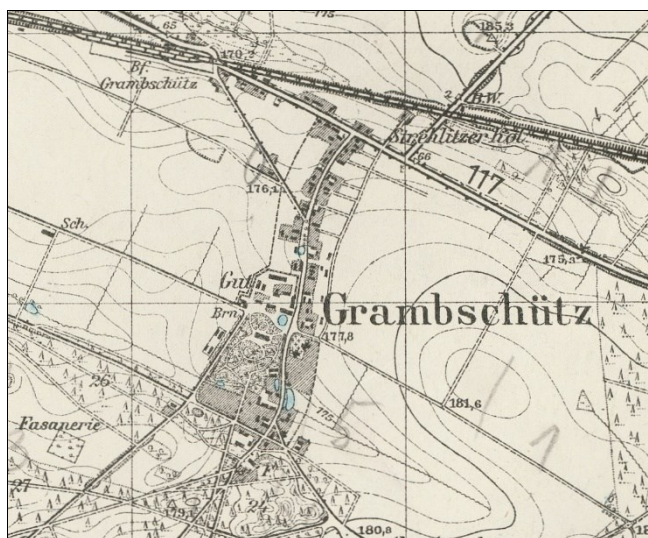
Gręboszów

Najstarsza zachowana wiadomość o wsi pochodzi z roku 1300. Gręboszów należał wówczas do biskupstwa wrocławskiego pod nazwą Grambossow. W 1353 wieś wymieniona była w księdze wyposażenia biskupstwa wrocławskiego jako Gramschow i zobowiązana była do służb na rzecz grodu w Namysłowie. Około 1530 roku protestanci zajęli istniejący we wsi kościół, który prawdopodobnie powstał przed 1517 rokiem. W 1650 roku po wojnie trzydziestoletniej wieś kupiła rodzina Prittwitz-Gaffron, a dzierżawcą jej był Hipolit Hoffmann. W 1653 roku kościół przejęli przy udziale cesarskiej komisji rewindykacyjnej z powrotem katolicy. Pierwszym proboszczem został ks. Jan Petricius. Jeden z dzwonów świątyni pochodził z roku 1613 fundacji A. Kottulińskiej odlany przez J. Goetza we Wrocławiu. Drugi został odlany w roku 1730 dla wsi Strzelce przez ludwisarzy S. i S. Goetzów. W roku 1741 Prusy zajęły siłą Śląsk, a Gręboszów znalazł się pod ich panowaniem. W roku 1795 wieś z pałacem zbudowanym w 1782 roku przez Jana M. Prittwitz-Gaffron, należała do Prittwitza v. Henkel. W roku 1804 dobudowano zachodnie skrzydło pałacu. We wsi znajdował się szpital, mieszkało 6 służebnych chłopów, 5 wolnych ogrodników, 18 zagrodników, pracował młyn-wiatrak, był 1 kowal, szkoła ewangelicka, gorzelnia, karczma, dwa folwarki, łącznie 46 domów i 304 mieszkańców. Wieś wyposażona była w sikawkę strażacką. Był również las dworski. W roku 1844 Gręboszów należał do grafiny v. Donnermark. We wsi znajdowało się wówczas 50 domów, folwark, 513 mieszkańców (w tym 121 katolików), kościół katolicki i szkoła ewangelicka. Pracował dalej młyn-wiatrak, czynna była cegielnia. W roku 1828 majątek został sprzedany. W latach 1897-99 wybudowano murowany kościół p.w. św. Katarzyny według projektu architektów Bofally i Milarda z Londynu. Stary obiekt używano jako cmentarny, a od 1939 roku był w ruinie. Majątek

Gręboszów obejmował wówczas 1725 ha. W roku 1939 mieszkało we wsi 398 katolików i 239 protestantów. Do szkoły uczęszczało 144 dzieci. Do Gręboszowa należał przysiółek Smolarka (Pechhütte). Dnia 20 stycznia 1945 roku Armia Czerwona wyzwoliła wieś.

We wsi znajduje się 18 zabytków architektury i budownictwa ujętych w GEZ oraz 8 stanowisk archeologicznych. We wsi zachowane zostały:

- domy, w tym domy pofolwarczne;
- zespół folwarczny wraz z budynkami gospodarczymi;
- kordegarda w zespole folwarcznym;
- 2 bramy wjazdowe w zespole folwarcznym;
- spichlerz i gorzelnia w zespole folwarcznym;
- park podworski;
- kościół;
- cmentarz parafialny przy kościele z licznymi zabytkowymi nagrobkami;
- dworzec kolejowy .

Ryc. 7. Gręboszów w 1940 r.
źródło: Messtischblatt, godło 4972

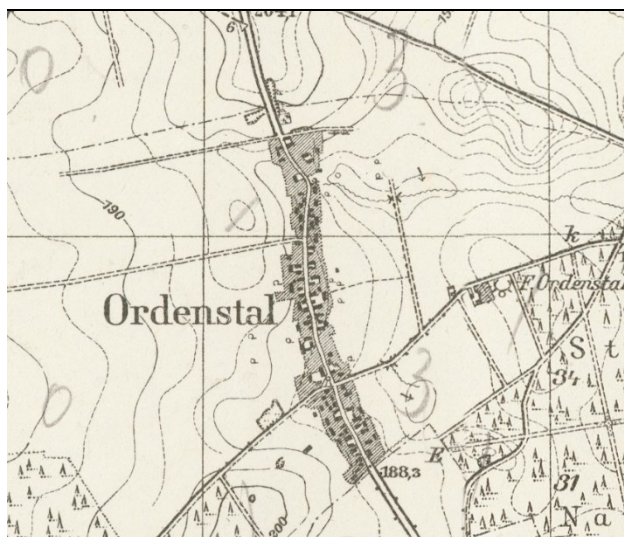
Polkowskie

Najstarszy znany dokument wymieniający wieś pochodzi z roku 1362, wówczas wieś występowała pod nazwą Pulkwicz. Aż do końca XVIII w. brak jest o niej wiadomości. Wiadomo, że Polkowskie należało do zakonu Joannitów w Namysłowie. W 1795 roku we wsi znajdowało się 10 wolnych ogrodników, 5 zagrodników, młyn-wiatrak, owczarnia, cegielnia, 16 gospodarstw rolnych, mieszkało 7 tkaczy lnu, była karczma, folwark, łącznie 18 domów ze 110 mieszkańcami. Do wsi należała kolonia Nowe Polkowskie założona w 1770 roku przez zakon Joannitów. W 1844 roku wieś stanowiła domenę królewską. Bez kościoła domena dzieliła się na: Stare Polkowskie z 18 domami, 166 mieszkańcami, młynem-wiatrakiem, piekarnią oraz dużymi polami drzewa morwowego, gdzie hodowano jedwabniki oraz Nowe Polkowskie z 12 domami i 77 mieszkańcami. W ramach akcji germanizacyjnej hitlerowcy zacierając wszelkie ślady polskości na tym terenie w 1936r. zmienili nazwę wsi Polkowitz na Ordenstal. W chwili wybuchu wojny w roku 1939 wieś liczyła 268 mieszkańców.

We wsi znajduje się 10 zabytków architektury i budownictwa ujętych w GEZ, nie odnotowano stanowisk archeologicznych. We wsi zachowane zostały:

- domy;

- budynki gospodarcze;
- park pocmentarny – cmentarz poewangelicki;
- dzwonnica;
- budynek dawnej szkoły, ob. dom.

Ryc. 8. Polkowskie w 1938 r.

źródło: Messtischblatt, godto 4973

Siemystów

Najstarsza wiadomość o wsi pochodzi z 1300 roku. Księga wyposażenia biskupstwa wrocławskiego wymienia z tego czasu las z Simislowa. W roku 1353 wymieniona w księdze krajowej księstwa wrocławskiego wieś Siemystów posiadała 28 łanów, z których kościół posiadał - 3, sołtys - 3, pańskie allodium - 2,5. Pozostałe łany były łanami czynszowymi. Data powstania wsi bądź lokalizacji na prawie niemieckim nie jest znana. J. Heyne podaje, że w latach 1399-1418 kościół w Stenersdorff (Siemystów) należał do dekanatu wrocławskiego (in aedes namslaviensis). W roku 1393 książę Ludwik Brzeski potwierdził sprzedaż 4 łanów czynszowych przez Mikołaja Lemberga - Mieszkowi z Siemystowa zwanemu Mleczo oraz dalsze łany nieczynszowe. W roku 1525 protestanci zabrali kościół katolikom, by w roku 1654 cesarska komisja rewindykacyjna przekazała z powrotem kościół w ręce katolików pierwszemu proboszczowi Jakubowi Heisen. W roku 1653 wieś należała do dwóch właścicieli. Mały (Górny) Siemystów należał do barona v. Saurma Alberta, zaś Duży Siemystów do Małgorzaty Kottulińskiej. W roku 1795 wieś dalej dzieliła się na dwie części zwane Dużym i Małym Siemystowem. Duży Siemystów należał do Wenkego i posiadał dwór, szkołę, dwie karczmy, 1 chłopca służebnego i 8 zagrodników. Mały Siemystów stanowił własność barona v. Saurma. W tej części wsi znajdował się dwór, folwark, owczarnia, 6 gospodarstw rolnych, mieszkało 6 służebnych chłopów, razem 9 domów z 52 mieszkańcami. W 1824 roku wieś została sprzedana za 33 tysiące talarów. Dnia 20 marca 1921r. mieszkańcy wsi brali udział w plebiscycie w sprawie przyłączenia Siemystowa do Polski. W roku 1929 w Siemystowie zamieszkiwało 523 mieszkańców, w tym 214 protestantów. Ciekawostką jest, że koło Siemystowa 3,5 km na północny-wschód stała stara karczma zwana Broda, identyfikowana przez niektórych badaczy z zaginioną wsią Brodnica. W roku 1939 wieś liczyła 608 mieszkańców, została wyzwolona dnia 20 stycznia 1945r. przez Armię Czerwoną.

Do wsi należała kolonia Wygoda (Wygode), Mała Kolonia (Friedrichsberg), Wielka Kolonia (Johannisdorf) oraz przysiółek Kopalina (Friedenshof). Mała Kolonia powstała w 1770 roku

i należała do barona v. Saurna, w 1795 liczyła 33 mieszkańców, znajdowało się w niej 6 gospodarstw, w 1844 roku zaś 55 mieszkańców i 6 domów. Wielka Kolonia należała do tego samego właściciela i powstała w 1770 roku, w 1795 roku mieszkało w niej 93 mieszkańców. Inne nazwy miejscowości: *Murnitz, Murowanietz*.

We wsi znajduje się 15 zabytków architektury i budownictwa ujęte w GEZ, nie odnotowano stanowisk archeologicznych. We wsi zachowane zostały:

- kapliczki;
- dawne szkoły;
- domy;
- budynki gospodarcze;
- kościół,
- zespół folwarczny wraz z budynkami gospodarczymi;
- park dworski;
- cmentarz.

Ryc. 9. Siemysłów w 1938 r.

źródło: Messtischblatt, godło 4973, 4972

Strzelce

Pierwsza wiadomość o wsi pochodzi z 19 lutego 1283 roku. Książę śląski Henryk Prawy odnowił sołtysowi Janowi w Strzelcach przywilej na lokowanie wsi. Wieś istniała więc już przed 1283 roku i wydany wówczas dla sołtysa dokument stanowił odnowienie zaginionego oryginału. Dnia 26 lutego 1326 roku proboszcz w Strzelcach Henryk wystąpił jako świadek w dokumencie pewnego Güntera ze Świebodów. Jest to pierwsza wzmianka o istnieniu kościoła w Strzelcach, który powstał wcześniej. W roku 1353 księga wyposażenia księstwa wrocławskiego wymienia dużą wieś Strzelce, która posiadała 103 łany. Około połowy XV wieku zbudowano zasklepioną nawę kościoła. Z tego okresu pochodzi także prezbiterium świątyni. Wieża pochodziła z końca XV wieku. W roku 1525 katolicki kościół zajęli protestanci, ludność musiała zmienić wyznanie z woli właściciela wsi. W roku 1654 cesarska komisja rządowa rewindykowała kościół na rzecz katolików. Ostatni pastor Zabte musiał opuścić parafię. W tym czasie wieś stanowiła cesarskie lenno, które znalazło się w zastawie Rady Miasta Wrocławia. W roku 1654 pierwszym katolickim proboszczem został ksiądz Petricius.

We wsi znajduje się 20 zabytków architektury i budownictwa ujętych w GEZ oraz 22 stanowiska archeologiczne. We wsi zachowane zostały:

- układ ruralistyczny;
- domy;
- budynki gospodarcze;
- kościół;
- ogrodzenie kościoła;
- dawna szkoła;
- kapliczki oraz zespół kapliczek przy kościele;
- pałac;
- zespół folwarczny oraz budynki gospodarcze;
- park podworski.

Ryc. 10. Strzelce w 1938 r.

źródło: Messtischblatt, godto 4973

Wielotęka

Przypuszcza się, że wieś powstała na początku XVIII w. Wiadome jest, że założone w 1770 roku kolonie Nowa Wieś i Zofijówka należały do Wielotęki. W 1774 roku we wsi istniała szkoła katolicka. W tym też roku mieli się tu osiedlić wygnani z Czech za swe poglądy zbliżone do husyckich tzw. Bracia Czescy. W 1795 roku Zimmermann podaje, że wieś należała do biskupa wrocławskiego wraz z leśnictwem, 14 wolnymi i 6 służebnymi ogrodnikami, domem dla pastuchów, 2 domami młynarzy, domem rybaka i 26 domami. W roku 1845 wieś należała dalej do biskupstwa wrocławskiego. Pisząc o Wielotęce w roku 1844 J.G. Knie podaje, że nazywała się ona Bachowice. Germanizując nazwy polskich wsi na terenie Śląska, hitlerowskie władze w 1937 roku zmieniły polską nazwę Wielotęka (Wielolanka) na Bachwitz, czyli Bachowice, która to nazwa istniała już w 1844 roku. W roku 1939 wieś liczyła 254 mieszkańców, należały do niej kolonie Nowa Wieś i Zofijówka oraz Młyn Jana, ponadto mała kolonia Piekło (Pieckel) i Hanusowski Młyn. Kolonia Nowa Wieś założona została w 1770 roku i należała do biskupa wrocławskiego. W roku 1795 liczyła 21 gospodarstw rolnych, była tam szkoła, 3 tkaczy lnu, 21 domów i 122 mieszkańców. W 1844 roku we wsi istniały 23 domy ze 163 mieszkańcami, działała ewangelicka szkoła, 4 warsztaty tkackie, 4 szewców i 2 krawców. Kolonia Zofijówka należała do biskupa wrocławskiego, powstała w 1770 roku. Posiadała wówczas 21 gospodarstw. Od roku 1811 należała do królewskiej domeny Skoroszów. Młyn Jana

(Johannesmuhle) znajdował się na południe od Wielotęki. Wymieniony został pierwszy raz w 1845 roku. Młyn spłonął w 1925 roku. Pozostały po nim mury i podbudowa do koła wodnego. Hanusowski Młyn (Hannusowsky Muhle) wymieniony był pierwszy raz w 1845 roku wraz z miejscem do połowu ryb. Położony był 1 km na południe od Wielotęki. Mieszkało w nim 17 mieszkańców. Ludność wsi Wielotęka brała udział dnia 20 marca 1921 roku w plebiscycie. Wielotękę wyzwoliła Armia Czerwona 20 stycznia 1945 roku.

We wsi znajduje się 9 zabytków architektury i budownictwa ujętych w GEZ oraz 10 stanowisk archeologicznych. We wsi zachowane zostały:

- domy;
- budynki gospodarcze;
- remiza strażacka;
- szkoła;
- kapliczka-dzwonnica.

Ryc. 11. Wielotęka w 1938 r.
źródło: Messtischblatt, godło 4973

Włochy

Są jedną z najstarszych miejscowości na terenie gminy. Pierwsza wiadomość o wsi pochodzi z 1245 roku. W swej bulli papież Innocenty IV zatwierdzając posiadłości biskupstwa wrocławskiego wymienił osadę pod nazwą Prevacovici (dzisiejsze Włochy). W roku 1271 biskup wrocławski Tomasz zawiadamiając arcybiskupa gnieźnieńskiego o najeździe księcia Bolesława z Krakowa, podaje wiadomość, że wojska najeźdźcze wyrządziły duże szkody we wsi Prevacowici Gallicorum. Straty zostały oszacowane wówczas na ponad 20 grzywien. Skarga biskupa Tomasza wymienia dwie części wsi Prevacowici. Jedną zwała się Gallicerum (Galijską), drugą zwano Polonorum (Polską). Część młodsza, w której znajdował się kościół, zamieszkiwana była prawdopodobnie przez waleńskich tkaczy, tj. zromanizowanych Celtów, których stałymi siedzibami były obecna południowa Belgia i Luksemburg. Walonowie mogli przybyć do Włoch około połowy XIII wieku. Część tzw. polską zamieszkiwała ludność polska.

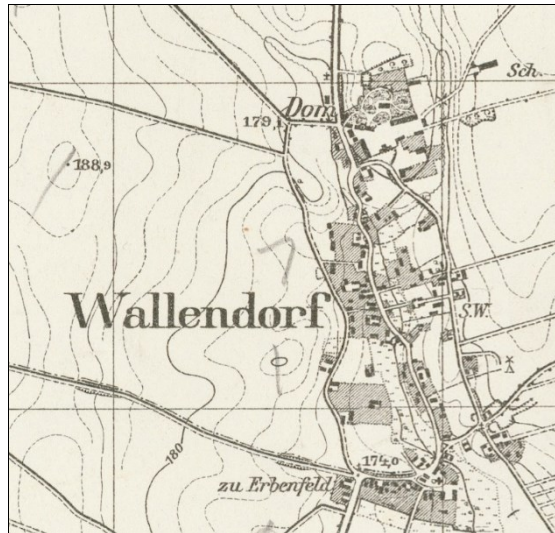
Sama nazwa Włochy pochodzi od osadników z Wołoszczyzny - tak twierdzili niektórzy niemieccy historycy. Inni z kolei zniemczoną nazwę wsi Wallendorff wywodzili od Walonów.

W roku 1300 w księdze wyposażenia biskupstwa wrocławskiego wieś Włochy wymieniana jest jako Priakowitz Gallicorum (Psiakowice Galijskie). Wieś posiadała 50 łanów, należał do niej las biskupi o powierzchni 11 łanów zwany Drzewna. W roku 1373, w tzw. Lagerbuch księstwa

nyskiego po raz pierwszy występuje zmieniona nazwa wsi Wallendorff, należąca do dystryktu włochońskiego. Wieś posiadała prawo targu, co podnosiło jej znaczenie gospodarcze. Część wsi Włochy nazywała ludność - Przepite, Przepadłe, zaś okoliczne łąki - Stojka i Zdzorek. W roku 1795 wieś należała do biskupa wrocławskiego, posiadała dwór, szkołę, kościół, owczarnię, 2 karczmy, 2 folwarki, 34 wolne gospodarstwa rolne, 4 wolne ogrodnictwa, kowala, 1 tkacza lnu - ogółem 40 domów z 273 mieszkańcami. Od 1811 roku wieś należała do domeny królewskiej w Skoroszowie, posiadała wolne sołectwo, 55 budynków mieszkalnych, 1 folwark i 448 mieszkańców. W 1848 roku we wsi mieszkańcy posadzili lipę - na pamiątkę Wiosny Ludów. Drzewo później usunięto jako zbyt rozłożyste. Po klęsce Niemiec w I wojnie światowej, w grudniu 1918 r. na terenie powiatu namysłowskiego wybierano delegatów na Sejm Dzielnicowy w Poznaniu. Z powiatu wybrani zostali - ksiądz Zdziebro i Franciszek Kuklok - obydwoj z Włoch. W rejencji opolskiej powstawały liczne Rady Robotnicze. We Włochach powstało Towarzystwo Oświaty im. Świętego Jacka, którego organizatorem i założycielem był proboszcz ksiądz A. Robota, prześladowany przez Niemców za swą patriotyczną postawę. W 1921 roku odbył się we Włochach plebiscyt, tu miała też swą siedzibę Komisja Plebiscytowa. W roku 1939 Włochy liczyły 692 mieszkańców. W końcu 1944 roku niemiecka firma Berthold wybudowała we Włochach baraki obozu pracy przymusowej. Około tysiąca robotników z okolic, w tym wielu Polaków, pod nadzorem policji i Volksturmu pracowało przy budowaniu fortyfikacji. Byli oni skoszarowani w obozie, popularnie zwani przez ludność "Bertoldy". Robotnicy budowali fortyfikacje w stronę Rychtala i Głuszyny, w czwartym kwartale 1944 roku. Dnia 20 stycznia 1945 roku jednostka Armii Czerwonej wyzwoliła wieś i więźniów obozu pracy. Kościół powstał między 1246 a 1270 rokiem. W roku 1525 wieś pozostała katolicka, ale kościół przejęli protestanci. Kościół był pod wezwaniem Świętego Mikołaja, do parafii należały Domaszowice. Według podania ludowego na tzw. Świętej Górcie znajdował się klasztor, który przed rokiem 1656 w czasie wojny 30 letniej uległ spaleni. Niestety brak jest danych źródłowych o klasztorze, niemniej na wzgórzu znajdują się fundamenty niezidentyfikowanej budowli i wkopane w ziemię dębowe dyle. W roku 1676 polski biskup Jerzy Szustrowicz poświęcił nowo wybudowany drewniany kościół p.w. św. Mikołaja. Stojąca uprzednio wolno drewniana dzwonnica została włączona do nowego obiektu. W roku 1927 spłonął drewniany kościół katolicki we Włochach, podpalony przez Niemców. Do roku 1929 wybudowano nowy murowany z zachowaniem dawnego planu.

We wsi znajduje się 18 zabytków architektury i budownictwa ujętych w GEZ oraz 4 stanowiska archeologiczne. We wsi zachowane zostały:

- kapliczka;
- zespół folwarczny wraz z budynkami gospodarczymi;
- dwór;
- gorzelnia;
- szkoła;
- domy;
- kościół;
- plebania.

Ryc. 12. Włochy w 1938 r.
źródło: Messtischblatt, godło 4973

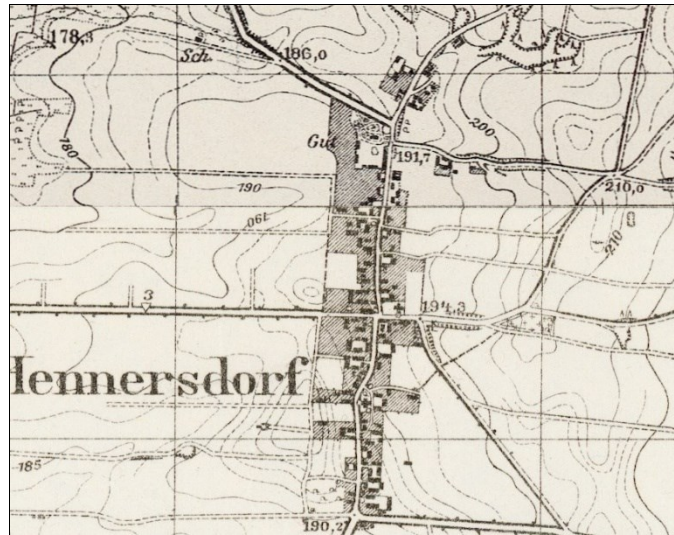
Woskowice Górne

Są najstarszą miejscowością na terenie gminy. W dokumencie z dnia 12 sierpnia 1201 r. papież Innocenty III potwierdził własność klasztoru św. Wincentego we Wrocławiu, w tym dziesięciny z osady Vosglovec (Woscovici). W XIV w. Woskowice zostały podzielone na dwie samodzielne wsie: Woskowice Górne (Heinrici villa) i Woskowice Małe (Laur entii villa) odległe od siebie o 3 km. Woskowice Górne posiadały 6 łanów, pełniły służby dla grodu w Namysłowie nie składając danin. Nazwa Woskowice pochodzi od słowa wosk. Była to wieś służebna, która dostarczała do grodu książęcego w XIII w. bardzo wówczas ceniony wosk.

W księdze przywilejów miasta Namysłów z roku ok. 1360 wymieniona jest wieś Woskowice Górne (Henrici villa) posiadająca 55 łanów. Pierwszym znanym sołtysem był Polak Bruno Golibrzuch - młody dziedziczny rolnik. Istnienie kościoła we wsi nie jest udokumentowane aż do początku XVI w. Około 1525 r. kościół przeszedł w ręce protestantów, a po wojnie 30-letniej w roku 1651-52 należał do kapituły wrocławskiej. Był murowany i posiadał wieżę. W roku 1741 powiat namysłowski znalazł się pod zaborem pruskim. W 1795 roku Woskowice dzielą się na Woskowice Górne i Małe Woskowice (nie mylić z odrębną wsią Woskowice Małe). Woskowice Górne należały wówczas do Komendy Joannitów w Namysłowie. We wsi mieszkało 19 służebnych chłopów, 5 wolnych ogrodników, 10 zagrodników, kowal, 2 tkaczy, 2 krawców, była owczarnia, szkoła ewangelicka i karczma - łącznie 38 domów z 211 mieszkańcami. Małe Woskowice należały do właściciela v. Salischa. We wsi był dwór, 7 gospodarstw, browar, owczarnia - łącznie 11 domów z 64 mieszkańcami. Od końca XVIII w. wieś należała do rodu Kottulińskich. W roku 1844 część wsi należąca do Joannitów przejęła królewska domena, sprzedając ją w prywatne ręce. W roku 1844 Woskowice Górne posiadały 35 domów, 219 mieszkańców (w tym 26 katolików), kościół katolicki p.w. św. Józefa oraz ewangelicką szkołę. Hodowano 204 woły i 61 świń. W 1848 roku rozebrano walącą się wieżę kościoła, a w 1858 rozebrano kościół. Nową murowaną świątynię pseudogotycką wraz z wieżą wybudowano w latach 1896-97. Dzwon pochodził z 1651 r. W roku 1921 ludność brała udział w plebiscycie. W roku 1929 we wsi mieszkało 361 osób, w tym 54 katolików, a w 1939 - 345. Dnia 20 stycznia 1945r. Armia Czerwona wyzwoliła wieś.

We wsi znajduje się 8 zabytków architektury i budownictwa ujętych w GEZ oraz 4 stanowiska archeologiczne. We wsi zachowane zostały:

- układ ruralistyczny wsi;
- kościół;
- cmentarz;
- domy;
- dwór;
- park dworski.

Ryc. 13. Woskowice Górne w 1940 r.
źródło: Messtischblatt, godło 4973, 4873

5.2.5. Krajobraz kulturowy

Zgodnie z definicją NID krajobraz kulturowy to krajobraz, w którym ogół cech naturalnych (przyrodniczych) został zdominowany przez dzieła rąk ludzkich. Wartościami krajobrazu kulturowego są jego cechy fizjonomiczne (wygląd, obraz obszaru) będące wynikiem wykorzystania warunków naturalnych do stworzenia wartości kulturowych oraz niematerialna wiedza o społeczeństwie, które ten krajobraz stworzyło. Zagrożeniami dla wartości krajobrazu kulturowego są wszelkie przekształcenia, zmieniające jego wygląd przez likwidowanie lub zniekształcenie cech stanowiących o jego wartościach. Gminy mogą go chronić poprzez utworzenie parku kulturowego lub ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Gmina Domaszowice posiada miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których znajdują się zapisy odwołujące się do dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego, które przedstawiono w podrozdziale 5.1. Na terenie Gminy Domaszowice nie odnotowuje się parku kulturowego.

Osadnictwo i układy przestrzenne

Gmina Domaszowice wg. podziału na typy sieci osadnictwa wiejskiego wg M. Kiełczewskiej-Zalewskiej należy do typu osadnictwa skupionego (sieć wsi średniej wielkości 20-100 domów mieszkalnych, o śródpolnym położeniu zabudowań i węzłowym układzie dróg, przeważnie feudalnego pochodzenia). Na terenie Gminy Domaszowice głównym typem przestrzennego założenia wiejskiego jest zwarta zabudowa w typie ulicówki. Charakteryzuje się rozmieszczeniem budynków po obu stronach drogi w dwa szeregi zwartych sobą zagród wiejskich. Swym wyglądem przypominają miejską ulicę. Domy znajdują się przy drodze, a reszta zabudowań gospodarczych na tyłach. Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat zabudowa została powiększona o nowe budynki mieszkalne, głównie wzdłuż ciągów komunikacyjnych, przez co

pierwotny charakter ulicówek przypomina obecnie niejednokrotnie formę łańcuchówek. Jednakże w większości ulicówki nie uległy większym przekształceniom. W dużo poważniejszym stopniu zatarte zostały układy dawnych folwarków, m.in. utracone dwory w Domaszowicach, Siemysłowie, Gręboszowie. Niemniej znaczna część rozplanowania zespołów folwarcznych została zachowana, np. w Gręboszowie, Włochach, podwórze gospodarcze w Strzelcach. Tylko nieliczna część budynków ocalała w Woskowicach Górnych.

Na podstawie obecnych kształtów wsi można rozróżnić ich pierwotne założenia. Poniżej przedstawiono wsie Gminy Domaszowice, do których dopasowano podstawowe typy układów przestrzennych:

- Domaszowice – (Domasowice, 1344) – wielodrożnica z folwarkiem w części północnej;
- Dziedzice – (Sesicz, XIV w.) – ulicówka;
- Gręboszów – (Grambossov, 1300) – wielodrożnica z folwarkiem w części centralnej;
- Nowa Wieś – (Erdmannsdorft, 1770) – ulicówka przypominająca łańcuchówkę;
- Polkowskie – (Pulkiewicz, 1362) – ulicówka;
- Siemysłów (Symislow, 1300) – ulicówka z folwarkiem w części centralnej;
- Strzelce – (Strelicz, 1283) – rozległa ulicówka przypominająca łańcuchówkę;
- Wielołęka – (Bachowice) – wieś krzyżówka, obecnie w formie przypominającej łańcuchówkę;
- Włochy – (Prevacoxici Gallicorum et. Polonorum, 1245, 1271) – wielodrożnica z folwarkiem w części północnej;
- Woskowice Górne – (Wosglovec-Woscovici, 1201, 1253) – ulicówka;
- Zofijówka (Sophiental, 1770) – ulicówka przypominająca łańcuchówkę.

W MPZP ustalono zasady ochrony historycznych układów przestrzennych – strefa ochrony konserwatorskiej „B” dla wsi:

- Gręboszów;
- Polkowskie;
- Siemysłów;
- Włochy;
- Woskowice Górne.

Dla ww. układów przestrzennych określono następujące ustalenia:

- obowiązek zachowania historycznego układu przestrzennego (rozplanowania ulicy, linii zabudowy, kompozycji wnętrza urbanistycznego i kompozycji zieleni);
- obowiązek zachowania zasadniczych elementów układu przestrzennego w tym: ścian frontowych budynków, kształtowanie pasa drogowego oraz ciągów i skupisk zieleni;
- obowiązek dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie linii zabudowy, skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni muru i otworów okiennych oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej;
- należy stosować tradycyjne i regionalne formy zabudowy, rozwiązania materiałowe i techniczne, dachy o symetrycznym nachyleniu połaci, układ kalenicy dostosować do budynku na sąsiedniej działce. Pokrycie dachowe z dachówki ceramicznej lub materiału dachówkopodobnego;
- obowiązek dostosowania gabarytów oraz formy nowej zabudowy do otoczenia, zabudowę mieszkalną realizować jako I lub II kondygnacyjną, zabudowę usługowo – produkcyjną I kondygnacyjną o wysokości nie więcej niż 6,0 m.

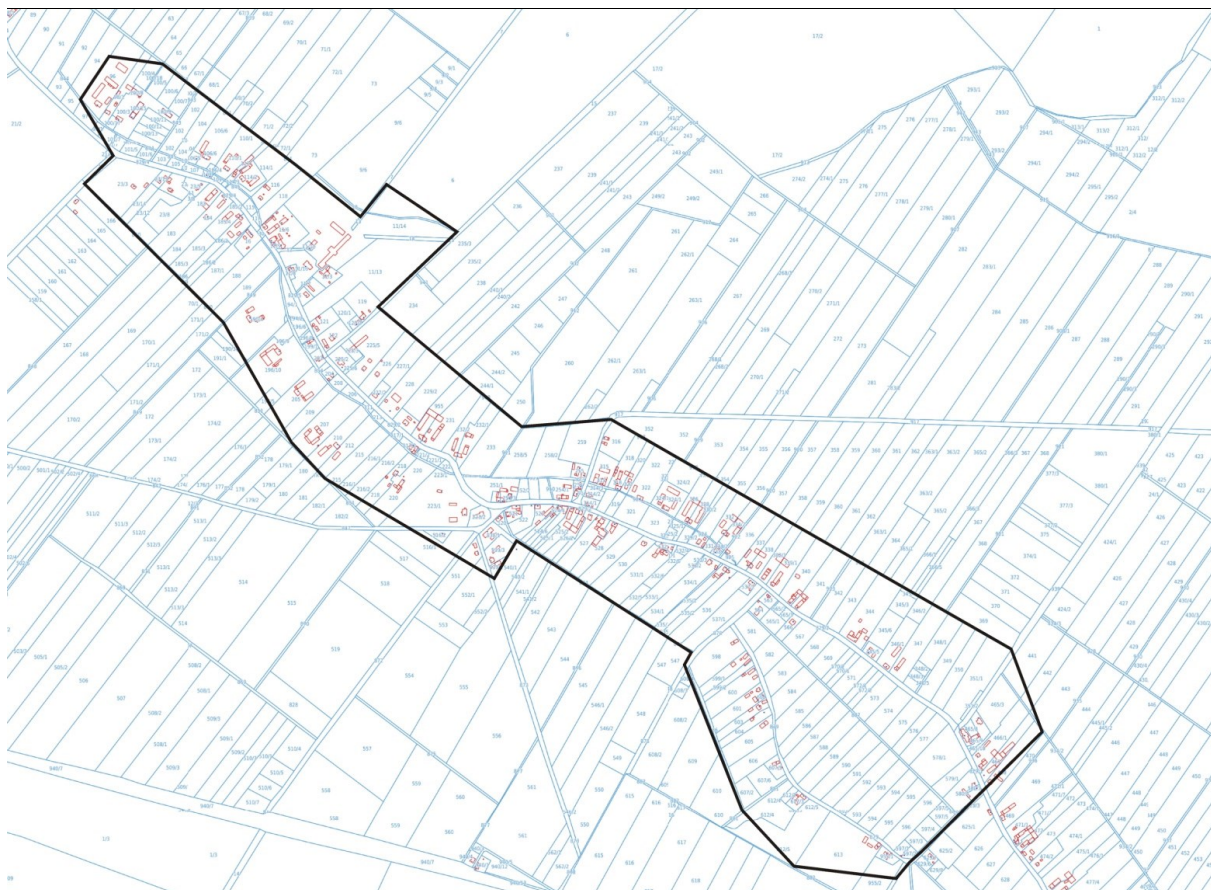
Z kolei w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Domaszowice, wskazano, że dobrze zachowane historyczne plany i układy przestrzenne mają wsie: Gręboszów, Dziedzice, Nowa Wieś, Polkowskie, Siemysłów, Strzelce, Włochy, Woskowice Górne, Zofijówka. Należy zastanowić się nad włączeniem ww. układów do gminnej ewidencji zabytków przy ścisłej współpracy z WKZ w Opolu. Niemniej, wcześniej należy opracować granice i zasięgi układów.

Układy ruralistyczne

W wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków znajdują się układy ruralistyczne dla Strzelec oraz Woskowic Górnych.

Strzelce – pierwsza zmienka o wsi pochodzi z 1283 r., zaś zabudowa z poł. XIX w. Układ ulicowy, rozwidlający się w części południowo-wschodniej stanowiącej przysiółek Szerzyna. W centrum wsi kościół. Zagrody usytuowane regularnie po obu stronach drogi w regularnym układzie zabudowy. Budynki mieszkalno-inwentarskie o rzucie prostokątnym sytuowane są przeważnie szczytem do ulicy, a przestrzeń podwórza zamyka stodoła usytuowana prostopadle do budynku mieszkalnego. Zachowany podstawowy układ przestrzenny, część budynków nieznacznie przekształcona (wprowadzono nowe otwory okienne, zmieniono układ i kompozycję elewacji). Stan zachowania układu dobry. Należy zachować historyczny układ budynków, dążyć do przywrócenia historycznej formy budynkom przebudowanym, utrzymać lub przywrócić jednolitą kolorystykę obiektów, zachować ceramiczne pokrycia dachów, utrzymać niskie, ażurowe ogrodzenia.²

² karta ewidencyjna obiektu nieruchomego niewpisanego do rejestru zabytków sporządzona dla układu przestrzennego wsi Strzelce

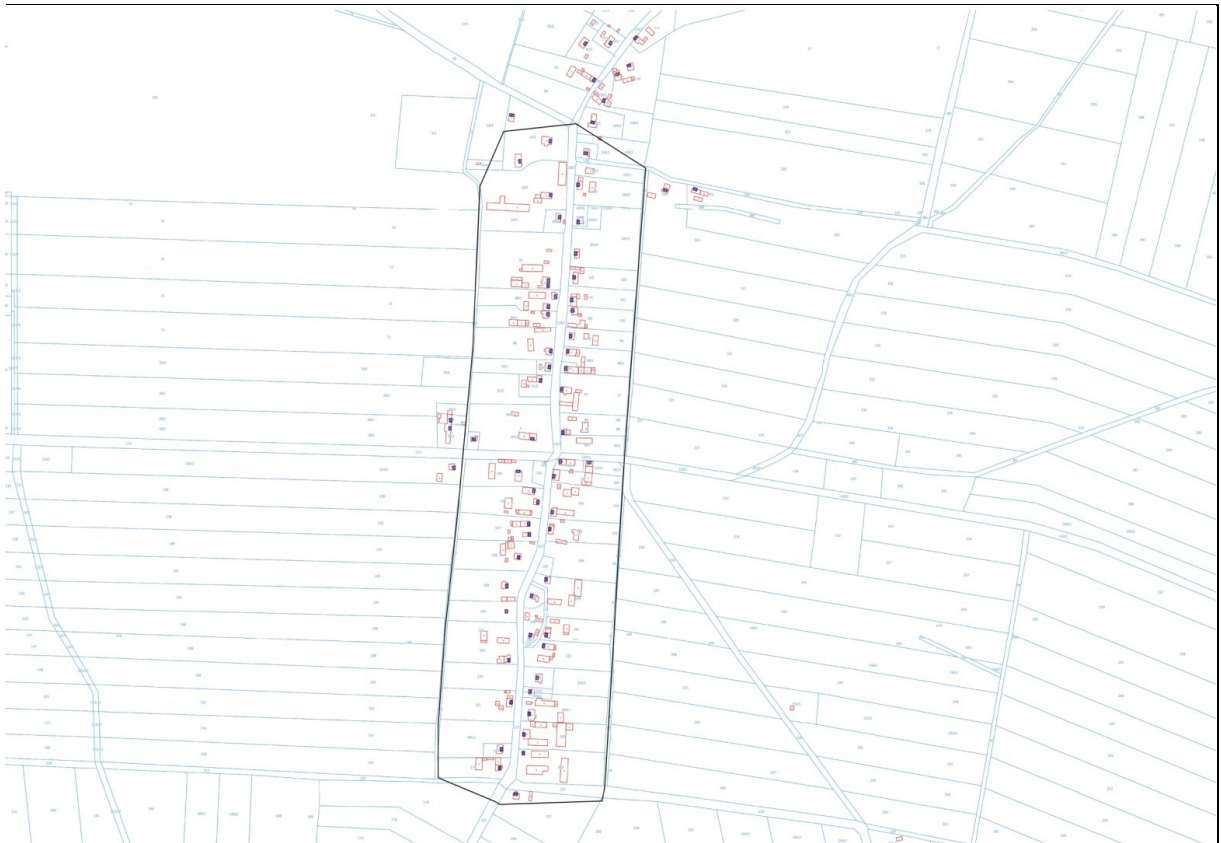

Ryc. 14. Ruralistyczny układ Strzelec

Źródło: karta GEZ

Woskowice Górne - pierwsza zmienka o wsi pochodzi z 1201 r., zaś zabudowa z poł. XIX w. Układ ulicowy, złożony z dwóch części północnej i południowej rozlokowanych po obu stronach drogi. W centrum części południowej kościół. Zagrody usytuowane po obu stronach drogi wiodącej przez wieś, w regularnym układzie zabudowy. Budynki mieszkalno-inwentarskie na obszarze o rzucie prostokątnym sytuowane są przeważnie szczytem do ulicy, a przestrzeń podwórza zamyka stodoła sytuowana prostopadłe do budynku mieszkalnego. Historyczne pokrycie dachów ceramiczne. Zachowany podstawowy układ przestrzenny, część budynków nieznacznie przekształcona (wprowadzono nowe otwory okienne, zmieniono układ i kompozycję elewacji). Stan zachowania układu dobry. Należy zachować historyczny układ budynków, dążyć do przywrócenia historycznej formy budynkom przebudowanym, utrzymać lub przywrócić jednolitą kolorystykę obiektów, zachować ceramiczne pokrycia dachów, utrzymać niskie, ażurowe ogrodzenia.³

³ karta ewidencyjna obiektu nieruchomego niewpisanego do rejestru zabytków sporządzona dla układu przestrzennego wsi Woskowice Górne

Ryc. 15. Ruralistyczny układ Woskowic Górnych

Źródło: karta GEZ

Dziedzictwo utracone

Na terenie Gminy Domaszowice jeszcze w XX w. znajdowały się obiekty, które stanowiły dominanty swoich miejscowości. Niestety nie funkcjonują już w krajobrazie gminy z różnych przyczyn. Poniżej wymieniono tylko niektóre obiekty ważne kulturowo, których już nie ma, ale o których należy pamiętać:

- Domaszowice:
 - poczta – był to dwukondygnacyjny, tynkowany budynek asymetryczny z wejściem głównym w ryzalicie;
 - dwór – wzniesiony ok. 1800 r. w stylu barokowo-klasycystycznym, zniszczony w 1945 r., w latach 60. XX w. widoczne były jeszcze jego pozostałości w parku dworskim;
 - szkoła katolicka i ewangelicka;
 - kościół drewniany.

Fot. 1. Zajazd pocztowy w Domaszowicach
Źródło: www.domaszowice.pl/zbiory P. Kreuzer

Fot. 2. Dwór w Domaszowicach
Źródło: www.domaszowice.pl/zbiory P. Kreuzer

- Gręboszów:
 - pałac - wybudowany przez Jana Maurycego w 1782 r. doczekał się przebudowy w l. 1903-1904, za rządów hrabiego Jana Edgara Henckel von Donnersmarck (prawnuka Gustawa Adolfa). 20 stycznia 1945 r. spalony przez wojska rosyjskie.
 - kościół drewniany - kościół drewniany z XVII w. przeniesiony w 1973 r. do Muzeum Wsi Opolskiej w Bierkowicach. Po wybudowaniu kościoła murowanego służył jako kaplica cmentarna.
 - pawilon chiński w parku - wybudowany w 2. ćwierci XVIII w., drewniany, barokowy. 20 stycznia 1945 r. spalony przez wojska rosyjskie.
 - grecka świątynia w parku - wybudowana w formach klasycyzujących w 1800 r. 20 stycznia 1945 r. spalona przez wojska rosyjskie.

Fot. 3. Pałac w Gręboszowie

Źródło: www.domaszowice.pl/zbiory P. Kreuzer

- Siemystów:
 - pałac – z ogólnodostępnych informacji znalezionych w internecie, wynika, że w 1976 r. istniały jeszcze ruiny pałacu, znajdował się we wschodniej części parku, przy obecnym domu mieszkalnym nr 38.
- Strzelce:
 - kościół ewangelicki – rozebrany po II wojnie światowej, znajdował się na południe od budynku szkoły.

Fot. 4. Kościół ewangelicki w Strzelcach

Źródło: www.domaszowice.pl/zbiory P. Kreuzer

5.2.6. Zabytki nieruchomości

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w myśl art. 6 ust. 1 pkt. 1, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchomości będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,

- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Na terenie Gminy Domaszowice znajdują się następujące zabytki nieruchome, które znalazły się w gminnej ewidencji zabytków, będące:

- a) układami ruralistycznymi,
- b) zespołami folwarcznymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) obiektami techniki,
- e) cmentarzami,
- f) parkami.

Odnotowano 2 zabytkowe układy ruralistyczne, które znajdują się w GEZ. W Gminie Domaszowice występują również zespoły folwarczne lub ich pozostałości. Obiekty architektury i budownictwa są licznie reprezentowane. Zaliczyć można do nich dwory i pałace, kościoły, budynki mieszkalne, budynki gospodarcze, w tym spichlerze. Obiekty techniki na terenie gminy utożsamiać można z budynkami kolejowymi oraz budynkami dawnych gorzelni. W gminnej ewidencji zabytków znajdują się również stare, zabytkowe cmentarze. Zabytkowe parki znajdują się w założeniach dworsko-parkowych i stanowią przykład zaprojektowanej formy zieleni. Powyższe formy zabytków zostały szczegółowo omówione w podrozdziale 5.4.

5.2.7. Zabytki ruchome

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w myśl art. 6 ust. 1 pkt. 2, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

W poniższej tabeli przedstawiono zabytki ruchome znajdujące się na terenie Gminy Domaszowice. Występują one w: Domaszowicach, Gręboszowie, Siemysłowie, Strzelcach, Wielołęce i Włochach. Wśród przedstawionych poniżej 22 pozycji, 6 znajduje się w ewidencji wojewódzkiej, a 16 w rejestrze zabytków.

Tabela 2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	Nazwa obiektu	Miejsce przechowywania	Forma ochrony
1	Domaszowice	obraz „Matka Boska Piekarska”	w kapliczce przy skrzyżowaniu ul. Polnej i Strzeleckiej	ks.B.t.IV-331/15 z dn. 24.09.2015 r.
2	Gręboszów	wyposażenie świątyni (szt. 1)	kościół filialny pw. św. Katarzyny	ks.B.t.I-22/57 z dn. 02.11.1957 r.
3	Gręboszów	wyposażenie świątyni (szt. 3)	kościół filialny pw. św. Katarzyny	ks.B.t.I-402/66 z dn. 12.03.1966 r.
4	Gręboszów	wyposażenie świątyni (szt. 7)	kościół filialny pw. św. Katarzyny	województwa ewidencja zabytków
5	Gręboszów	fragment polichromii	pawilon chiński w parku pałacowym	województwa ewidencja zabytków
6	Gręboszów	bramy wjazdowe (szt. 2)	południowo-wschodnia i północno-wschodnia część parku	województwa ewidencja zabytków
7	Gręboszów	nagrobki (szt. 4)	cmentarz przy kościele pw. św. Katarzyny	województwa ewidencja zabytków
8	Siemystów	wyposażenie świątyni (szt. 3)	kościół paraf. Pw. Wszystkich Świętych	województwa ewidencja zabytków
9	Siemystów	kapliczka	przy drodze polnej w północnej części wsi dz. ew. nr 153/1	ks.B.t.IV-337/15 z dn. 30.11.2015 r.
10	Siemystów	rzeźba „Pieta”	w kapliczce przy ul. Kilińskiego 13	ks.B.t.I-316/64 z dn. 11.01.1964 r.
11	Strzelce	wyposażenie świątyni (szt. 1)	kościół parafialny pw. Narodzenia NMP i św. Marcina	ks.B.t.II-135/08 z dn. 30.07.2008 r.
12	Strzelce	wyposażenie świątyni (szt. 20)	kościół parafialny pw. Narodzenia NMP i św. Marcina	ks.B.t.II-506/1-7/70 z dn. 04.12.1970 r.
13	Strzelce	wyposażenie świątyni (szt. 1)	kościół parafialny pw. Narodzenia NMP i św. Marcina	ks.B.t.I-319/67 z dn. 30.08.1967 r.
14	Strzelce	wyposażenie świątyni (szt. 1)	kościół parafialny pw. Narodzenia NMP i św. Marcina	ks.B.t.I-28/57 z dn. 08.11.1967 r.
15	Strzelce	wyposażenie świątyni (szt. 2)	kościół parafialny pw. Narodzenia NMP i św. Marcina	ks.B.t.I-23/57 z dn. 06.11.1967 r.
16	Strzelce	wyposażenie świątyni (szt. 6)	kościół parafialny pw. Narodzenia NMP i św. Marcina	województwa ewidencja zabytków
17	Strzelce	zespół pięciu kapliczek	wokół kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP i św. Marcina	ks.B.t.II-157/08 z dn. 15.04.2008 r.

18	Strzelce	kapliczka wraz z rzeźbą „Maria Immaculata”	dz. ew. nr 847	ks.B.t.IV-296/14 z dn. 16.05.2014 r.
19	Wielołęka	kapliczka-dzwonnica	przy domu nr 24 dz. ew. nr 248/1	ks.B.t.IV-336/15 z dn. 30.11.2015 r.
20	Włochy	wyposażenie świątyni (szt. 3)	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP	ks.B.t.I-505/1-3/70 z dn. 06.11.1970 r.
21	Włochy	wyposażenie świątyni (szt. 2)	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP	ks.B.t.III-284/14 z dn. 17.01.2014 r.
22	Włochy	kapliczka	w pobliżu domu nr 93	ks.B.t.III-295/14 z dn. 14.05.2014 r.

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu

Fot. 5. Kapliczka przydrożna przy domu nr 93 we Włochach

Źródło: fotografia własna

Dla poniżej wymienionych obiektów, w 2021 r. opracowano karty adresowe GEZ:

- kapliczka, Domaszowice, ul. Strzelecka/Polna (w kapliczce znajduje się obraz „Matka Boska Piekarska”);
- kościół filialny pw. św. Katarzyny, Gręboszów (w kościele znajduje się wyposażenie);
- 2 bramy wjazdowe do zespołu pałacowego, Gręboszów;
- nagrobek Jerzego Von Donnersmarck, cmentarz w Gręboszowie;
- kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, ob. p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, Siemysłów (w kościele znajduje się wyposażenie);
- kapliczka, Siemysłów, dz. ew. 153/1;
- kościół parafialny p.w. św. Marcina, Strzelce (w kościele znajduje się wyposażenie);
- ogrodzenie kościoła parafialnego z kapliczkami, Strzelce;
- kapliczka, Strzelce, dz. ew. 847;
- kapliczka-dzwonnica, Wielołęka;
- kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, Włochy (w kościele znajduje się wyposażenie);
- kapliczka przydrożna. Włochy, dz. ew. 93.

Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego

wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej (art. 10 ust 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

5.2.8. Zabytki archeologiczne

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w myśl art. 6 ust. 1 pkt. 3, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki archeologiczne, będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Narodowy Instytut Dziedzictwa w następujący sposób definiuje pojęcie stanowiska archeologicznego: „Nieruchomy zabytek archeologiczny, zwany także stanowiskiem archeologicznym, to zwarty przestrzennie obszar w obrębie którego występują źródła archeologiczne (zabytki nieruchome i ruchome oraz inne ślady wykorzystania terenu przez człowieka) wraz z otaczającym je kontekstem – tzw. nawarstwieniami kulturowymi, czyli warstwami ziemi, które powstały na stanowisku (np. osadzie pradziejowej) w trakcie jego funkcjonowania w przeszłości.”

Ochrona stanowisk archeologicznych jest niezwykle trudna ze względu na ich specyfikę. Są one nieodnawialne, zatem każda ingerencja, np. podczas prowadzonych badań archeologicznych przyczyniają się do nieodwracalnych zmian w układzie nawarstwień. Dziedzictwo zabytków archeologicznych obejmuje zarówno zabytki nieruchome, jak i ruchome. Dlatego też należy stosować zróżnicowaną strategię ochrony. Zabytki archeologiczne, to zabytki na pierwszy pozór niewidoczne, znajdujące się pod ziemią lub pod wodą. Dopiero przebadanie takiego stanowiska daje możliwość zdobycia wiedzy o nim, np. informacje o funkcji stanowiska, jego datowanie. Ochrona zabytków archeologicznych prowadzona jest zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Zaś zrównoważony rozwój to taki rozwój, który zaspokajając potrzeby współczesnych społeczeństw, nie będzie jednocześnie ograniczał możliwości rozwojowych przyszłych pokoleń. Zakłada równoległy rozwój gospodarki, społeczeństwa i środowiska. W przypadku nieodnawialnych zasobów dziedzictwa archeologicznego oznacza to ochronę zabytków archeologicznych in situ czyli w miejscu ich pierwotnego występowania, przez zachowanie ich dla przyszłych pokoleń w stanie możliwie nienaruszonym.

W przypadku prowadzenia robót budowlanych w sytuacji gdy miejsce prowadzenia prac znajduje się w strefie ochrony archeologicznej obowiązujące są ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wskazującego na ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. W sytuacji gdy na danym obszarze nie występuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wiążące są zapisy zawarte w decyzji o warunkach zabudowy.

W przypadku prowadzenia robót budowlanych sytuacji gdy miejsce prowadzenia prac nie znajduje się w strefie ochrony archeologicznej ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami obliguje wykonawcę (inwestora) do konkretnych zachowań w myśl art. 32. ust. 1.:

Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Dalej, zgodnie z ust. 5.: Po dokonaniu oględzin odkrytego przedmiotu wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:

- 1) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot nie jest zabytkiem;
- 2) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot jest zabytkiem, a kontynuacja robót nie doprowadzi do jego zniszczenia lub uszkodzenia;
- 3) nakazującą dalsze wstrzymanie robót i przeprowadzenie, na koszt osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej finansującej te roboty, badań archeologicznych w niezbędnym zakresie.

W sytuacji gdy wykonawca nie dostosuje się do zaleceń zawartych w art. 32. ust. 1., art. 115. ust. 1 mówi o dalszych konsekwencjach: Kto niezwłocznie nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) albo dyrektora urzędu morskiego o odkryciu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, a także nie wstrzymał wszelkich robót mogących uszkodzić lub zniszczyć znaleziony przedmiot i nie zabezpieczył, przy użyciu dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny. W ustępie 2. mowa jest o grzywnie w wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

W przypadku znalezienia zabytku archeologicznego ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami obliuguje w takiej sytuacji do konkretnego zachowania. W artykule 33. ust. 1 czytamy: Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Artykuł 35. ust. 1. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jasno rozstrzyga: Przedmioty będące zabytkami archeologicznymi odkrytymi, przypadkowo znalezionymi albo pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych, stanowią własność Skarbu Państwa.

Osobom, które odkryły bądź przypadkowo znalazły zabytek archeologiczny, przysługuje nagroda, jeżeli dopełniły one obowiązków wymienionych w ustawie (art. 34. ust. 1.).

Art. 116. określa konsekwencje finansowe z niewywiązania się z art. 33. ust. 1.: Kto niezwłocznie nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) albo dyrektora urzędu morskiego o przypadkowym odkryciu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, a także nie zabezpieczył, przy użyciu dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny. W ustępie 2. mowa jest o grzywnie w wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Prowadzenie badań archeologicznych zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wymaga wcześniejszego uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Obowiązek ten, w odróżnieniu do zabytków

nieruchomych i zabytków ruchomych, obejmuje nie tylko prowadzenie badań przy zabytkach archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, lecz przy wszystkich obiektach spełniających definicję zabytku archeologicznego.

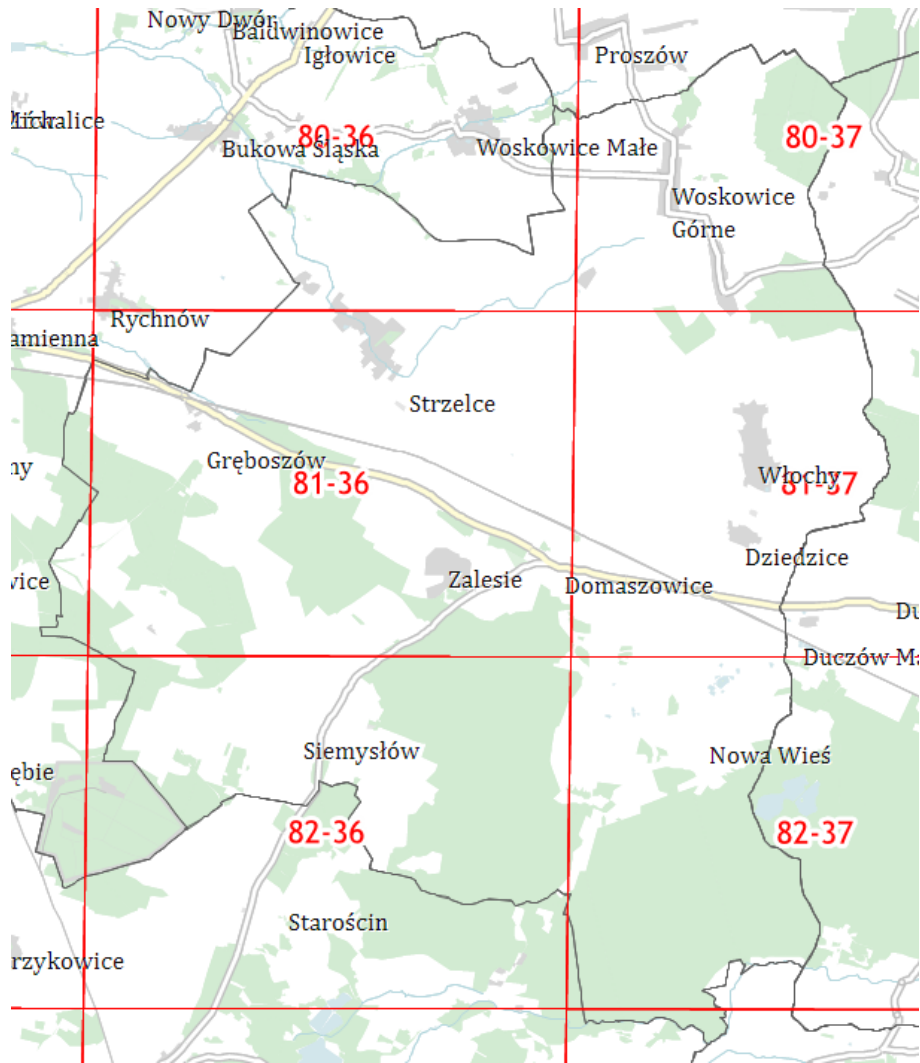
Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Domaszowice, w celu ochrony stanowisk archeologicznych postuluje się:

- prowadzenie w obrębie stanowiska archeologicznego oraz w jego otoczeniu badań archeologicznych na zasadach określonych w przepisach odrębnych,
- stosowanie wymogów wynikających z przepisów odrębnych przy każdorazowym znalezisku archeologicznym.

Na terenie Gminy Domaszowice zlokalizowano 100 stanowisk archeologicznych. 17 zabytków archeologicznych zostało objętych wpisem do rejestru zabytków. Pozostałe 83 ujęte zostały w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

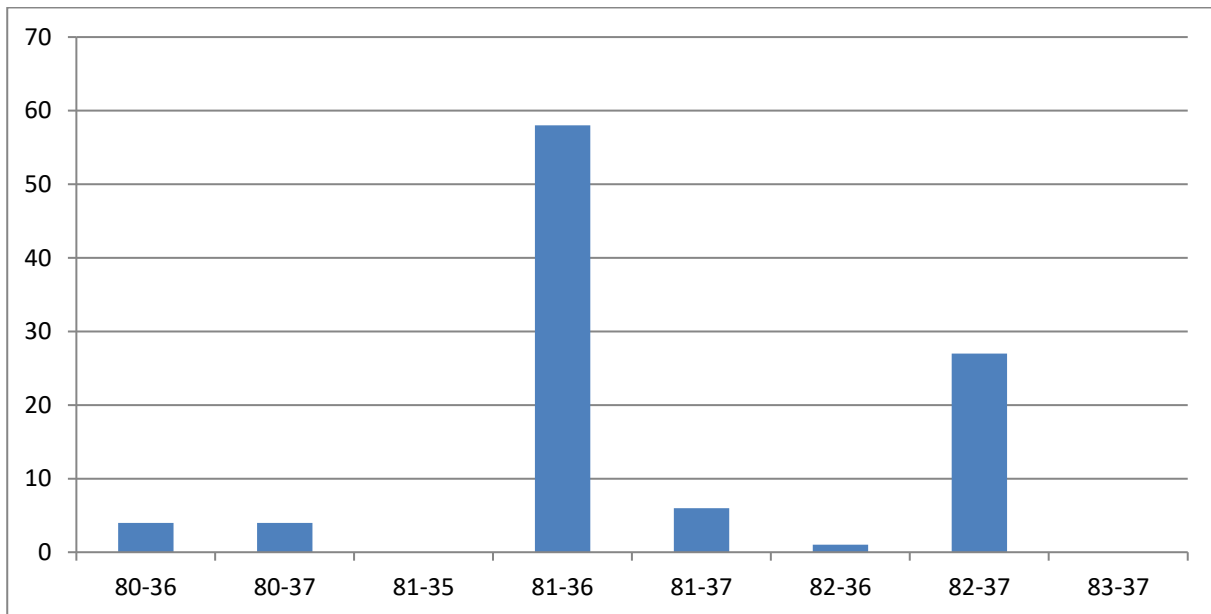
Dla wszystkich stanowisk archeologicznych opracowano karty gminnej ewidencji zabytków. Gminna ewidencja zabytków archeologicznych Gminy Domaszowice opracowana została w kwietniu 2021 r. i otrzymała pozytywną opinię opolskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków o czym świadczy pismo z dnia 18.06.2021 r., znak: RZ.5140.32.2020.SO.

Poniżej przedstawiono na rycinie obszary AZP, które znajdują się na terenie gminy. Wynika z niej, że 8 obszarów AZP nachodzi na teren Gminy Domaszowice: 80-36, 80-37, 81-35, 81-36, 81-37, 82-36, 82-37, 83-37. Należy zaznaczyć, że obszary AZP 81-35 oraz 83-37 tylko w marginalnym stopniu wkraczają na teren gminy i nie odnotowuje się na nich udokumentowanych stanowisk archeologicznych. Wobec powyższego, na 6 obszarach AZP zaewidencjonowano stanowiska archeologiczne. Obszar AZP 81-36 prawie w całości znajduje się na terenie gminy.

Ryc. 16. Obszary AZP na terenie Gminy Domaszowice

Źródło: www.mapy.zabytek.gov.pl

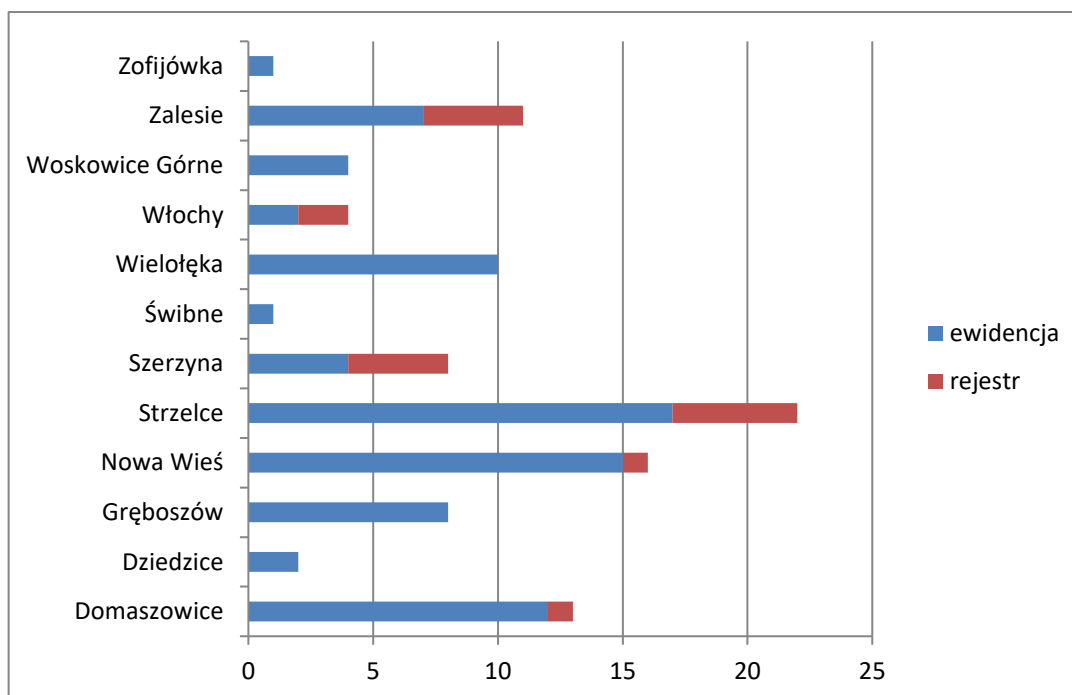

Wyk. 2. Liczba stanowisk archeologicznych z podziałem na sektory AZP

Źródło: opracowanie własne na podstawie GEZ

Najwięcej stanowisk archeologicznych odnotowano na obszarze 81-36 (58) i jest to ponad połowa wszystkich zaewidencjonowanych zabytków archeologicznych z terenu gminy. Na obszarze tym znajdują się główne miejscowości gminne, takie jak: Strzelce, Gręboszów, część Domaszowic, czy Zalesie. Przez omawiany teren przepływają niewielkie ciek wodne, w tym rzeka Strzałka, czy Chęszcząca. Dużą liczbę zabytków archeologicznych obserwuje się również na obszarze 82-37 (27). Na pozostałych obszarach AZP ich liczba nie przekracza 10 stanowisk. W tym miejscu należy wspomnieć, iż lokalizacje osad wiązały się z dobrą ekspozycją terenu, klimatem, dostępnością wody, żyznością gleby, czyli elementami pozwalającym na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych.

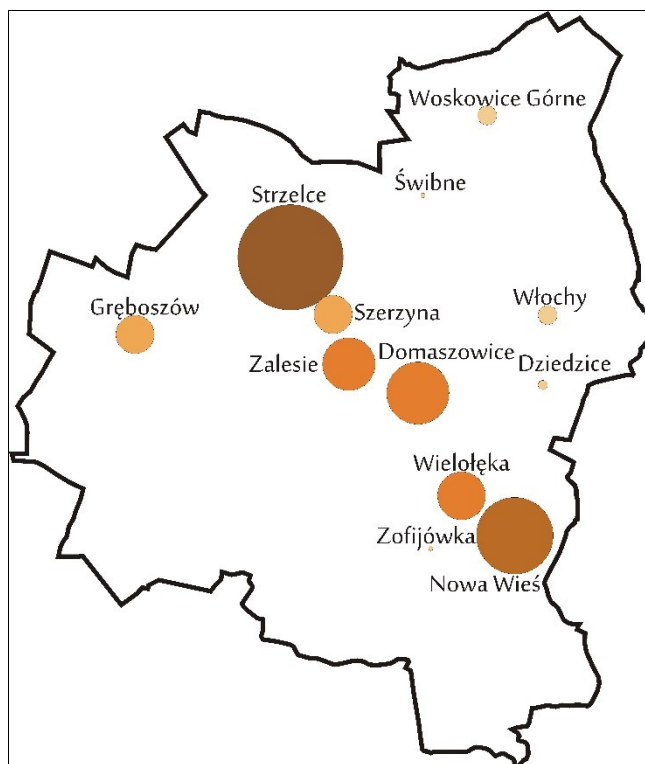
Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Domaszowice, obszar Gminy Domaszowice jest przeciętnie rozpoznany pod względem archeologicznym. Taki stan rzeczy należy wiązać ze znacznie ograniczoną dostępnością terenu do badań (duża część gminy to kompleksy leśne oraz tereny podmokłych łąk). Mimo wszystko znajduje się tu wiele cennych i bogatych stanowisk, dzięki którym w dość czytelny sposób odtworzono historię pradziejowego osadnictwa aż po dzisiejsze czasy. Spośród udokumentowanych stanowisk archeologicznych wyróżniają się przede wszystkim osady w Domaszowicach, Nowej Wsi, Strzelcach i Włochach.

Wyk. 3. Liczba stanowisk archeologicznych z podziałem na miejscowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie GEZ

Na terenie 12 miejscowości znajduje się 100 stanowisk archeologicznych, w tym 4 stanowiska archiwalne o nieustalonej lokalizacji. Najwięcej stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Domaszowice znajduje się w miejscowościach: Strzelce (22) oraz Nowa Wieś (16). Powyżej 10 stanowisk odnotowano także w: Domaszowicach (13) oraz Zalesiu (11). We wsiach: Polkowskie i Siemysłów nie odnotowano do tej pory stanowisk archeologicznych. W załączniku nr 2 przedstawiono wszystkie stanowiska archeologiczne z terenu gminy.

Ryc. 17. Nasycenie stanowisk archeologicznych z podziałem na miejscowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie GEZ

Rozmieszczenie stanowisk archeologicznych na obszarze gminy jest zróżnicowane tak samo jak zróżnicowana jest ich funkcja. Wielokrotnie na poszczególnych stanowiskach stwierdzono współwystępowanie pozostałości osadniczych z różnych okresów chronologicznych. W ramach tego zasobu archeologicznego stwierdzono zaewidencjonowanie następujących kategorii stanowisk archeologicznych, które wymieniono w poniższej tabeli. Z powyższego zestawienia wynika, że najwięcej odnotowano śladów osadnictwa – 76 oraz osad – 72.

Tabela 3. Zróżnicowanie stanowisk archeologicznych ze względu na określone funkcje

Lp.	Funkcja obiektu	Ilość
1	ślad osadnictwa	76
2	osada	72
3	punkt osadniczy	46
4	cmentarzysko	6
5	grób/groby szkieletowe	2
6	osada hutnicza	2
7	osada produkcyjna	1
8	znaleziska	1
9	skarb brązowy	1
10	skarb monet	1

Źródło: GEZ

Na terenie Gminy Domaszowice znajduje się 17 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków. Kumulacja rejestrowych stanowisk archeologicznych występuje na krótkim pasie Strzelce-Domaszowice w miejscowościach: Strzelce, Domaszowice, Szerzyna, Zalesie. Ponadto stanowiska rejestrowe znajdują się w miejscowości Włochy oraz Nowa Wieś. Najwięcej zabytków rejestrowych odnotowano w Strzelcach (5), a ponadto w Zalesiu (4),

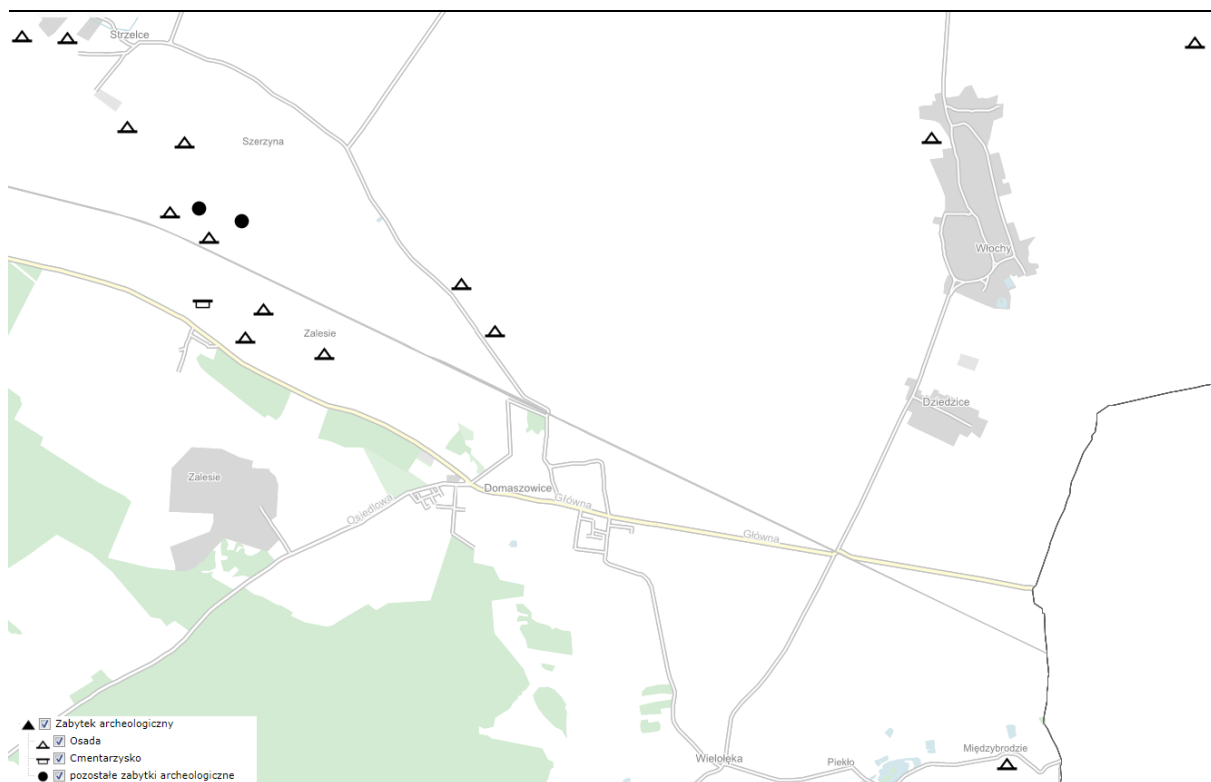
Szerzynie (4), Włochach (2), Nowej Wsi (1) i Domaszowicach (1). Poniżej zostały one poddane krótkiej charakterystyce.

Tabela 4. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr AZP	Nr w miejsc.	Nr ewid. dz.	Funkcja obiektu- Kultura/chronologia	Nr rejestru
1	Domaszowice (Zalesie)	81-36	18	2	705/4	cmentarzysko i osada - kultura łużycka (V okr. EB-HC) osada? - późne średniowiecze	A-507/78
2	Domaszowice (Zalesie)	81-36	23	7	710/1, 713, 714/5, 715/4	ślad osadnictwa - neolit? osada - kultura łużycka (II-III okres epoki brązu) osada - kultura przeworska (młodszy okr. przedrzymski) osada - kultura przeworska (okr. późnorzymski) osada - późne średniowiecze	A-488/78
3	Domaszowice (Zalesie)	81-36	24	8	707/2-3, 707/5, 708/1, 709/1	osada - kultura łużycka (V okr. EB) punkt osadniczy - kultura pomorska ? (HD-wcz. okr. przedrzymski) ślad osadnictwa - kultura przeworska (młodszy okr. przedrzymski) osada - kultura przeworska (okres wczesno rzymski) osada - późne średniowiecze	A-881/90
4	Domaszowice (Zalesie)	81-36	51	13	707/6, 707/2, 708/1	osada - kultura przeworska (II-I w.p.n.e.) osada - późne średniowiecze	A-854/89
5	Domaszowice	81-36	60	22	Domaszowice 26, 24/2 Strzelce 494/2	ślad osadnictwa - kultura przeworska (okres późnorzymski) osada - późne średniowiecze	A-855/89
6	Nowa Wieś	82-37	13	5	67/4, 68/4	osada - kultura łużycka (epoka brązu) cmentarzysko ciałopalne - kultura łużycka (epoka brązu) punkt osadniczy - kultura łużycka punkt osadniczy - późne średniowiecze	A-506/78
7	Strzelce	81-36	9	1	541/1-2, 542, 543, 555, 556	osada - kultura przeworska (okr. późno-rzymski) osada - późne średniowiecze	A-473/78
8	Strzelce (Szerzyna)	81-36	11	3	546/2, 550, 561, 562/1-2	osada - kultura przeworska (okr. późno-rzymski-C1?)	A-492/78
9	Strzelce (Szerzyna)	81-36	15	7	617, 618, 619/1,	ślad osadnictwa - neolit osada - kultura przeworska (młodszy okr. przedrzymski)	A-493/78

					619/3, 620/4	osada – kultura przeworska (okres rzymski) osada – późne średniowiecze	
10	Strzelce	81-36	16	8	487, 488/2, 489	osada – kultura łużycka (okres halsztacki) osada - późne średniowiecze	A- 476/78
11	Strzelce (Szerzyna)	81-36	36	12	616- 618, 619/3 620/4	śląd osadnictwa – neolit osada – kultura przeworska (II-I w.p.n.e.)	A- 878/90
12	Strzelce (Szerzyna)	81-36	37	13	615, 616	śląd osadnictwa – neolit osada – kultura łużycka (III okr. EB-okr. halszt.) osada – kultura przeworska (okr. rzymski)	A- 870/90
13	Strzelce	81-36	39	15	216/2	osada – kultura przeworska (okr. rzymski) osada – wczesne średniowiecze, młodsza faza osada – XIV w.	A- 849/89
14	Strzelce	81-36	40	16	179/1, 179/2	śląd osadnictwa – neolit osada – kultura łużycka (okr. halszt.) osada – wczesne średniowiecze, młodsza faza	A- 848/89
15	Strzelce	81-36	50	26	546/1- 2, 548	osada – kultura przeworska (okr. rzymski)	A- 872/90
16	Włochy	81-37	20	1	53, 54, 55/1	śląd osadnictwa – epoka kamienia punkt osadniczy – kultura łużycka (V okr. EB-okr. halszt.) punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich śląd osadnictwa – X-XI w. punkt osadniczy – późne średniowiecze	A- 482/78
17	Włochy	81-37	21	2		śląd osadnictwa – epoka kamienia osada - średniowiecze	A- 474/78

Źródło: Rejestr nieruchomości zabytków archeologicznych przekazany przez WUOZ w Opolu

Ryc. 18. Lokalizacja stanowisk rejestrowych

Źródło: www.mapy.zabytek.gov.pl

W najbliższym czasie prowadzone będą roboty budowlane przy zabytku: stanowisko archeologiczne nr 8 w miejscowości Strzelce, Gmina Domaszowice, wpisane do rejestru zabytków województwa opolskiego pod nr A-476/, budowa budynku gospodarczego w gospodarstwie rolnym.

5.2.9. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Na terenie Gminy Domaszowice nie funkcjonują muzea, w których znajdowałyby się zabytki. Nie odnotowuje się również izb pamięci oraz innych miejsc, gdzie gromadzone byłyby zbiory związane z historią gminy. Ponadto w Gminie Domaszowice nie znajduje się dom kultury.

5.2.10. Dziedzictwo niematerialne

Narodowy Instytut Dziedzictwa definiuje dziedzictwo niematerialne jako tradycję, żywe niematerialne przejawy kultury odziedziczone po przodkach i przekazywane kolejnym pokoleniom, takie jak:

- tradycje i przekazy ustne między innymi bajki, przysłowia, pieśni, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, lamenty pogrzebowe, zawołania pasterskie i handlowe, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne w tym tradycje muzyczne wokalne, instrumentalne i taneczne, widowiska religijne, karnawałowe i doroczne;
- praktyki społeczno-kulturowe takie jak zwyczaje, rytuały i obrzędy doroczne, sytuacyjne i rodzinne, chrzciny, wesela, pogrzeby, ceremonie lokalne i środowiskowe, zwyczaje odpustowe i pielgrzymki, gry i zabawy, folklor dziecięcy, sposoby świętowania,

- praktyki służące nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich, sposoby składania życzeń, tradycyjne wyobrażenia o wszechświecie na przykład meteorologia ludowa;
- wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata; tradycyjne sposoby leczenia; zamawiania miłosne i medyczne;
 - wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Zgodnie z Konwencją UNESCO w sprawie dziedzictwa niematerialnego jego definicja brzmi następująco: „Niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Dla celów niniejszej Konwencji, uwaga będzie skierowana wyłącznie na takie niematerialne dziedzictwo kulturowe, które jest zgodne z istniejącymi instrumentami międzynarodowymi w dziedzinie praw człowieka, jak również odpowiada wymogom wzajemnego poszanowania między wspólnotami, grupami i jednostkami oraz zasadom zrównoważonego rozwoju.”

Również w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 6 ust. 2 przywoływane są zapisy dotyczące pośrednio dziedzictwa materialnego: „ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

Na terenie Gminy Domaszowice występuje dziedzictwo niematerialne, które przedstawiono poniżej.

W związku z faktem, iż tereny dzisiejszej Gminy Domaszowice zostały przyłączone do Polski po II wojnie światowej, a sama gmina jest nieduża, jej dziedzictwo niematerialne nie jest specjalnie bogate. Nie przetrwał strój ludowy, brak tradycyjnej obrzędowości i tradycji lokalnej, imprez utożsamiających z regionem, potraw regionalnych, twórców ludowych, gwary, czy innych lokalnych zwyczajów. Jednakże poniżej przedstawiono pewne elementy niematerialne, które należy zachować i pielęgnować.

Zespoły ludowe

Swoją aktywność estradową reprezentuje z terenu gminy zespół ludowy „Tęcza” ze Strzelec. Zespół uświetnia wydarzenia swoim śpiewem podczas corocznych dożynek, spotkań wigilijnych, czy innych imprez i festynów.

Fot. 6. Zespół ludowy Tęcza
Źródło: www.domaszowice.pl

Koła Gospodyń Wiejskich

Na terenie Gminy Domaszowice działają liczne Koła Gospodyń Wiejskich, które poprzez swoją działalność przyczyniają się do propagowania i promocji dziedzictwa niematerialnego gminy. Jednym z ich zadań jest kultywowanie tradycji ludowych. Należy do nich zaliczyć:

- Koło Gospodyń Wiejskich Włochy, rok założenia 2018, liczba osób: 18. Zakres zadań: organizacja akcji charytatywnych, imprez wiejskich, zapewnianie atrakcji dzieciom, rozpowszechnianie kultury ludowej;
- Koło Gospodyń Wiejskich Strzelce, rok założenia 2020, liczba osób: 58. Zakres zadań: rozpowszechnianie kultury ludowej, zapewnianie atrakcji dzieciom, organizowanie imprez wiejskich;
- Koło Gospodyń Wiejskich Gręboszów, liczba osób: 15. Zakres zadań: organizacja akcji charytatywnych, imprez wiejskich, zapewnianie atrakcji dzieciom;
- Koło Gospodyń Wiejskich Polkowskie, rok założenia: 2010, liczba osób: 3. Zakres zadań: organizacja akcji charytatywnych, imprez wiejskich, zapewnianie atrakcji dzieciom;

Pozostałe organizacje związane z dziedzictwem

Na terenie Gminy Domaszowice występują również stowarzyszenia i organizacje, które w swojej działalności statutowej realizują zadania związane z dziedzictwem kulturowym, należy do nich zaliczyć:

- Stowarzyszenie Przyjaciół Domaszowic. Przykładowe cele działania stowarzyszenia to: zapoznanie się z dorobkiem kultury narodowej, rozwój życia kulturalnego, działalność w zakresie upowszechniania kultury i sztuki, podtrzymanie tradycji narodowej i regionalnej, inicjowanie i wspieranie działalności kulturalnej, organizacja imprez;
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Siemysłów. Celem stowarzyszenia jest wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego wsi Siemysłów w Gminie Domaszowice, wspieranie demokracji i budowania społeczeństwa obywatelskiego w lokalnej społeczności, ochrona interesów społeczności lokalnej oraz swoich członków w ramach obowiązującego porządku prawnego, wypowiedanie się w sprawach publicznych;
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Strzelce. Celem stowarzyszenia jest inicjowanie i realizowanie działań na rzecz rozwoju i promocji wsi Strzelce, w zakresie

bezpieczeństwa ogólnego, kultury i edukacji, poznawania i promowania historii miejscowości i jej mieszkańców, walorów przyrodniczych oraz wspieranie osób starszych, dzieci i młodzieży.

Znani ludzie

Jan Skala (1889-1945) - poeta, publicysta, redaktor, działacz organizacji mniejszości narodowych w Niemczech. Program ideowy Jana Skali zawierał wiele antyfaszystowskich, postępowych elementów narodowych i społecznych. W czasie II wojny światowej mieszkał jakiś czas w Dziedzicach i współpracował z organizacją podziemną (prawdopodobnie AK), organizował ruch oporu na terenie miasta Namysłowa i okolicy. Został zastrzelony w izbie własnego domu razem z innymi siedmioma osobami. W roku 1962 Skala spoczął we własnym grobie na cmentarzu parafialnym w Dziedzicach, a w 1965 postawiono mu w Namysłowie pomnik.⁴

Nagrobek Jana Skali ujęty został w gminnej ewidencji zabytków. Z kolei jego dom w Dziedzicach uległ zawaleniu.

Fot. 7. Nagrobek Jana Skali na cmentarzu w Dziedzicach

Źródło: fotografia własna

Legendy

Głaz narzutowy diabli kamień we Włochach – legenda głosi, że diabeł założył się z księdzem, że on szybciej zburzy kościół we Włochach, niż ksiądz odprawi mszę. Diabeł swą misję chciał wypełnić za pomocą olbrzymiego kamienia. Znalazł ogromny głaz i szedł z nim w stronę kościoła we Włochach. Ksiądz obawiając się o świątynię, odprawił mszę szybciej niż zazwyczaj. W chwili, gdy ksiądz kończył mszę, diabeł zbliżał się do Włoch, był na skraju lasu i gdy ksiądz wypowiedział słowo "Amen" kamień wyslizgnął się z rąk diabła i leży w tym miejscu do dziś.

Herb Gręboszowa – herb widniał nad wejściem do dworu. Legenda głosi, że właściciele majątku - ród Pretwiczów-Gawronów wywodził się od znanego i sławnego rycerza Hołuba, który słynął ze swojej waleczności i męstwa, a także niezwykłego talentu szachowego. Hołub zdobywając sławę i rozgłos zaproszony został do zamku króla hiszpańskiego, aby mógł rozegrać partię z jego córką, która była wybitnym graczem. Stawką spotkania był majątek oraz niewola dla przegranego. Ostatecznie przegrała córka króla – Fatma, która nie chciała iść w niewolę w ręce

⁴ Strategia Lokalna Strategia Rozwoju LGD Stobrawski Zielony Szlak

niewiernego. Wobec tego rzuciła się do pobliskiej rzeki, a dzielny Hołub za nią, ratując ją. Wdzięczny ojciec nadał Hołubowi herb z czarno-złotą szachownicą oraz obdarował go majątkiem.

Herb Gminy

Herby gmin w sposób pośredni nawiązują do dziedzictwa niematerialnego, ukształtowanego historycznie, na terytorium danej gminy. Od 8 marca 1990 r. gminy uzyskały możliwość powołania herbów na mocy ustawy o samorządzie terytorialnym. Są cennym dziedzictwem kulturowym, ukazują zasób dziedzictwa materialnego, jak i niematerialnego, który należy identyfikować z daną jednostką terytorialną. Herb powinien się wyróżniać i być łatwo rozpoznawalny. Ukazanie dziedzictwa kulturowego w herbie Jan Pruszyński definiuje następująco: to zasób rzeczy nieruchomości i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, uznawany za godny ochrony prawnej dla dobra społeczeństwa i jego rozwoju, oraz przekazania następnym pokoleniom, z uwagi na zrozumiałe akceptowane wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej. Ponadto herby powinny spełniać szereg określonych kryteriów. Zasady tworzenia herbów, flag, sztandarów i pieczęci jednostek samorządu terytorialnego w Polsce określa Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Herb Gminy Domaszowice został ustanowiony przez Radę Gminy uchwałą Nr XXIV/72/96 z dnia 16 grudnia 1996r. Kolorystyka herbu gminy generalnie odzwierciedla barwy godła dolnośląskich herbów Piastów, które w dawniejszych czasach określały ziemie i siedziby ludzkie znajdujące się obecnie w obszarze gminy. Historia herbu sięga XIII i XIV wieku. Tarcza herbu, zwana starofrancuską, występowała w wymienionym czasie w Polsce i na Śląsku. Pole pierwsze po prawej stronie (stojąc za tarczą) i pole drugie po lewej stronie (stojąc za tarczą) tworzą określany w heraldyce tzw. podział tarczy w słup. W polu pierwszym o barwie metalu złota umieszczono godło - czarnego orła ze srebrną przepaską poprzez skrzydło i pół piersi z pazurami w barwie czerwieni. Motyw orła został przeniesiony z rzeźbionej płyty nagrobnej grobowca Henryka IV Probusa - księcia wrocławskiego. W polu drugim o barwie czerwonej (od tła herbu biskupów wrocławskich i kapituły wrocławskiej) został umieszczony pionowo w słup złoty pastorał, w części przestoniętej pierwszym polem, głowicą skierowaną w lewo ku złotemu dzwonowi podwieszonemu u złotych kłosów. Zwrot pastorału w lewo został przyjęty z pieczęci Wieloleki, natomiast złoty dzwon podwieszony u kłosów zbóż jest upamiętnieniem fundacji Kotulińskich dla kościoła p.w. św. Katarzyny w Gręboszowie.⁵

Gmina Domaszowice jest obecnie w trakcie prac nad zmianą herbu. Opracowano 4. koncepcje, wśród których 1. ostatecznie zmieni obowiązujący herb.

⁵ www.bjp.domaszowice.pl

Ryc. 19. Herb Gminy Domaszowice

Źródło: www.domaszowice.pl

Warto również wspomnieć, iż zachowane zostały pieczęcie gminne innych miejscowości. Poniżej przedstawiono je dla wsi: Domaszowice, Dziedzice, Polkowskie, Strzelce oraz Wielotęka.

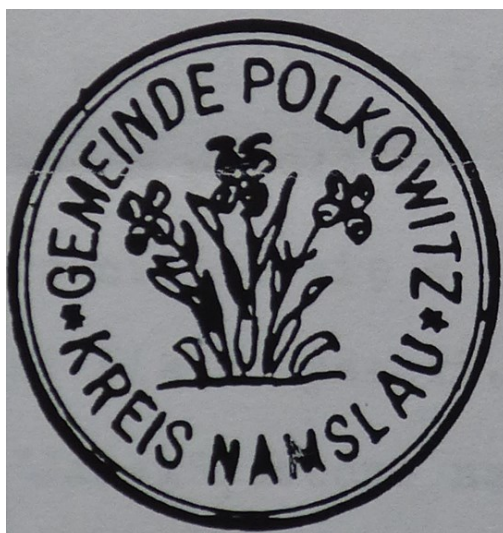

Ryc. 20. Dawny herb Domaszowic

Źródło: www.domaszowice.pl

Ryc. 21. Dawny herb Dziećnic
Źródło: www.domaszowice.pl

Ryc. 22. Dawny herb w Polkowickim
Źródło: www.domaszowice.pl

Ryc. 23. Dawny herb Strzelec
Źródło: www.domaszowice.pl

Ryc. 24. Dawny herb Wielotęki

Źródło: www.domaszowice.pl

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje w art. 7 następujące formy ochrony:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na terenie Gminy Domaszowice nie odnotowuje się:

- wpisu na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- uznania za pomnik historii;
- utworzenia parku kulturowego, który może być utworzony na podstawie uchwały Rady Gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w myśl art. 16, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami precyzuje zapisy dotyczące rejestru zabytków w art. 9 oraz art. 10. Poniżej przytoczono najważniejsze zapisy odnoszące się do zabytków rejestrowych.

Art. 9 ust. 1: Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Art. 10 ust. 1: Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku.

W Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Opolu prowadzone są trzy rejestry zabytków:

Rejestr zabytków nieruchomych (księga A).

Rejestr zabytków ruchomych (księga B).

Rejestr zabytków archeologicznych (księga C).

Na terenie Gminy Domaszowice znajduje się 15 obiektów rejestrowych w 6 miejscowościach. Prawie połowa z nich datowana jest na XIX w., dużo jest również obiektów XVIII-wiecznych. Za najstarsze zabytki Gminy Domaszowice należy uznać kościół w Strzelcach (XIV w.) oraz pałac w Strzelcach (XVI w.). Najmłodszymi zabytkami są nagrobki: Jana Skali i ofiar II wojny światowej datowane na 1945 r. Warto zaznaczyć, że pałac w Gręboszowie nie istnieje, występują jedynie fragmenty ruin, a mimo tego znajduje się on na wykazie rejestru zabytków województwa opolskiego. W takim przypadku obiekt ten powinien zostać usunięty z wykazu, po skreśleniu na podstawie decyzji właściwego ministra ds. kultury i dziedzictwa narodowego. Precyzują to zapisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 13 ust. 1. Zabytek wpisany do rejestru, który uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych, zostaje skreślony z rejestru.

Tabela 5. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków

L p.	Miejscowość	Obiekt-funkcja pierwotna	Lokalizacja	Nr ewid. działki	Datowanie	Wpis do rejestru zabytków
1	Domaszowice	kapliczka	ul. Strzelecka/ Polna	294/1	1883 r.	225/2014 z 20.10.2014 r.
2	Dziedzice	kapliczka przydrożna	przy cmentarzu parafialnym	243	k. XIX w.	226/2014 z 28.10.2014r.
3	Dziedzice	grób Jana Skali	cmentarz parafialny	81	1945 r.	168/88 z 22.02.1988 r.
4	Gręboszów	kościół filialny p.w. św. Katarzyny		210/1	1897-1899 r.	229/2014 z 11.12.2014 r.
5	Gręboszów	cmentarz parafialny		210/1, 210/2	XVIII w.	250/90 z 4.05.1990 r.
6	Gręboszów	mogiły ofiar II wojny światowej	cmentarz (w nowej części)	210/1	ok. 1945 r.	222/89 z 7.11.1989 r.
7	Gręboszów	pałac, ob. pozostałości ruin		391/2	1782 r.	1630/66 z 21.09.1966 r.
8	Gręboszów	park pałacowy		391/2	XVIII - XIX w.	98/84 z 26.01.1984 r.
9	Gręboszów	2 bramy wjazdowe do zespołu pałacowego		285/2	1782 r.	1630/66 z 21.09.1966 r.
10	Gręboszów	spichlerz w zespole pałacowym	38	151/2	1827 r.	1630/66 z 21.09.1966 r.
11	Siemysłów	kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, ob. p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny	32	128	1824 r., 1862-63 wieża, 1990 r.	1107/66 z 5.02.1966 r.

1 2	Strzelce	kościół parafialny p.w. św. Marcina		223/2	XIV w., XV w.	906/64 z 26.05 1964 r.
1 3	Strzelce	pałac	19	11/16	XVI w., XVIII w., 1 poł. XIX w.	228/2014 z 22.10.2014 r.
1 4	Strzelce	park w zespole pałacowo-folwarcznym	19-19c	11/13	XIX w.	44/80 z 29.01.1980 r.
1 5	Woskowice Górne	kościół filialny p.w. św. Jadwigi	13a	199	1896-1897 r.	223/2014 z 25.09.2014 r.

Źródło: Rejestr zabytków województwa opolskiego, GEZ

W poniższej tabeli przedstawiono charakterystykę zabytków rejestrowych, w tym najważniejsze zalecenia dla obiektów reprezentujących stan poniżej bardzo dobrego. Z zestawienia wynika, że stan poszczególnych obiektów jest zróżnicowany. Rejestrowe kościoły, jak i kapliczki są w bardzo dobrym stanie, z kolei część zabytków w Gręboszowie – mogiły ofiar II wojny światowej (nagrobek), bramy wjazdowe i spichlerz są w złym stanie i należy w ich przypadku podjąć działania przeciwdziałające dalszej degradacji. Pałac w Gręboszowie obecnie nie istnieje. W 2021 r. podczas prac terenowych zidentyfikowano pozostałości ruin – najprawdopodobniej pałacu. Ogólny stan obiektów należy uznać jako dobry/dostateczny. Wszystkie objęte są ochroną w granicach MPZP.

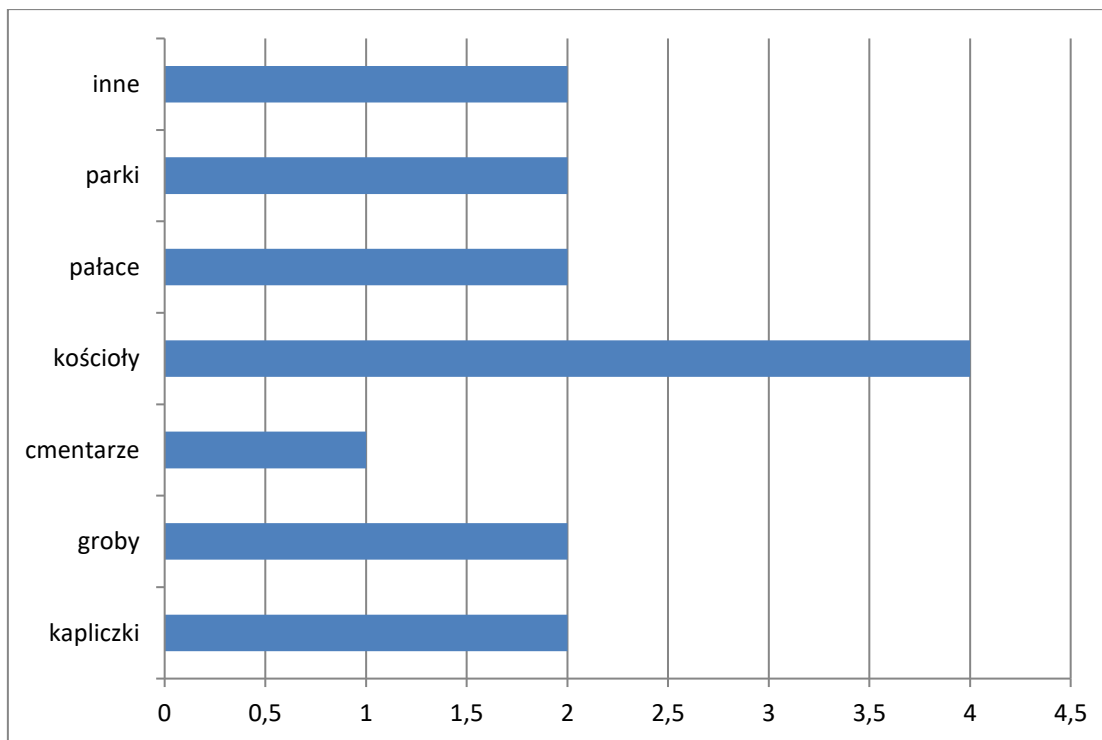
Tabela 6. Charakterystyka obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Stan zachowania	Najważniejsze zalecenia	MPZ P
1	Domaszowice	kapliczka	bardzo dobry		tak
2	Dziedzice	kapliczka przydrożna	bardzo dobry		tak
3	Dziedzice	grób Jana Skali	bardzo dobry		tak
4	Gręboszów	kościół filialny p.w. św. Katarzyny	bardzo dobry		tak
5	Gręboszów	cmentarz parafialny	dobry	renowacja nagrobków w tzw. starej części cmentarza	tak
6	Gręboszów	mogiły ofiar II wojny światowej	zły	kompleksowe odrestaurowanie nagrobka	tak
7	Gręboszów	pałac, ob. pozostałości ruin	-	obiekt powinien zostać wykreślony z rejestru zabytków województwa opolskiego przez właściwego ministra ds. kultury i dziedzictwa narodowego	tak
8	Gręboszów	park pałacowy	dostateczny	oczyszczenie parku ze zbędnego samosiewu oraz zabezpieczenie ruin dworu	tak
9	Gręboszów	2 bramy wjazdowe do zespołu pałacowego	zły	kapitałny remont bram	tak
10	Gręboszów	spichlerz w zespole pałacowym	zły	zabezpieczenie obiektu i podjęcie niezbędnych prac mających na celu ratowanie obiektu	tak
11	Siemysłów	kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, ob. p.w. Narodzenia	bardzo dobry		tak

		Najświętszej Maryi Panny			
12	Strzelce	kościół parafialny p.w. św. Marcina	bardzo dobry		tak
13	Strzelce	pałac	dostateczny	malowanie elewacji zewnętrznej oraz uzupełnienie ubytków tynku.	tak
14	Strzelce	park w zespole pałacowo-folwarcznym	bardzo dobry	umieszczenie tabliczki informacyjnej na temat nagrobka występującego w parku.	tak
15	Woskowice Górne	kościół filialny p.w. św. Jadwigi	dobry	oczyszczenie cegły	tak

Źródło: opracowanie własne

Na poniższej rycinie przedstawiono zróżnicowanie obiektów rejestrowych z podziałem na ich funkcje. Najwięcej odnotowano kościołów – 4 (Gręboszów, Siemysłów, Strzelce, Woskowice Górne). W rejestrze znajdują się po dwa: parki, pałace, groby, kapliczki. W kategorii inne znalazły się: spichlerz oraz bramy wjazdowe w Gręboszowie. W rejestrze zabytków nieruchomości znalazł się również 1 cmentarz (w Gręboszowie).

Wyk. 4. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków pod względem funkcji

Źródło: opracowanie własne

W 6 miejscowościach znajdują się obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków. Najwięcej odnotowano ich w Gręboszowie – 7. W Strzelcach odnotowano 3 takie obiekty, w Dzierżynie – 2, a po 1 w: Domaszowicach, Siemysłowie i Woskowicach Górnych.

Pod względem podziału na datę wpisu do rejestru, najwięcej zabytków wpisanych zostało w 2014 r. – 5 obiektów. Tyle samo, wpisano w latach 60. XX w., kiedy to po II wojnie światowej i uregulowaniu stosunków własnościowych zabytków, służby konserwatorskie mogły przystąpić do procedury wpisu. W tych latach wpisano obiekty z zespołu dworsko-parkowego w Gręboszowie – bramy wjazdowe, spichlerz i pałac, a także kościół w Siemysłowie

i Strzelcach, przy czym pierwszym obiektem z terenu Gminy Domaszowice wpisanym do rejestru został kościół parafialny p.w. św. Marcina w Strzelcach w 1964 r.

W ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami znajdują się przepisy odwołujące się do ochrony zabytków rejestrowych: art. 118. ust. 1.: Kto bez pozwolenia umieszcza na zabytku wpisanym do rejestru: urządzenie techniczne, tablicę reklamową lub urządzenie reklamowe lub napis, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.

Ponadto w ww. ustawie określono, iż w kompetencji Starostów jest umieszczenie na zabytku wpisanym do rejestru zabytków znaku informującego o tym, iż zabytek ten podlega ochronie. Z przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej w 2021 r. wynika, że znak ten umieszczony został tylko na murach kościoła w Strzelcach. Konieczne jest oznakowanie pozostałych zabytków.

Każdy zabytek rejestrowy powinien być w odpowiedni sposób oznaczony. W tym zakresie regulują to przepisy zawarte w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków.

Znak ten ma kształt pięciokątnej tarczy skierowanej ostrzem w dół, w górnej części napis: „ZABYTEK CHRONIONY PRAWEM” poniżej błękitna tarcza herbowa złożona z kwadratu i umieszczonego nad nim trójkąta. Błękitna Tarcza (Blue Shield) jest kulturowym odpowiednikiem Czerwonego Krzyża. Jest to symbol ochrony określony w Konwencji haskiej z 1954 r. (Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisana w Hadze dnia 14 maja 1954 r.). Zgodnie z zapisami Konwencji, znak Błękitnej Tarczy służy dla oznakowania obiektów kultury, aby zapewnić im ochronę przed atakiem w razie konfliktu zbrojnego. Autorem emblematu jest Polak, profesor Jan Zachwatowicz, w tamtym okresie Generalny Konserwator Zabytków, uczestnik Konferencji międzyrządowej w sprawie ochrony dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podczas której została uchwalona Konwencja haska z 1954 r.⁶

Ryc. 25. Wzór znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków

Źródło: Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków

⁶ Niniejsza charakterystyka stanowi opis znajdujący się pod adresem: <http://www.mkidn.gov.pl/pages/blekitna-tarcza/pl/program-blekitnej-tarczy/znak-blekitnej-tarczy.php>

Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Domaszowice, obiekty, zespoły i założenia wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej, wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Odnośnie obiektów zabytkowych obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej. Należy dążyć do pełnej rewaloryzacji zabytków. Wszelkie działania podejmowane przy zabytkach wymagają pisemnego pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Zespoły i obiekty wpisane do rejestru i ujęte w gminnej ewidencji zabytków objęte są także ochroną konserwatorską w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dla prac remontowych i modernizacyjnych, związanych z rozbudową i przebudową obiektów uwzględnionych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy uzyskać uzgodnienie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wykaz zabytków architektury i budownictwa obejmuje różne obiekty nieruchome powstałe przed 1945 rokiem, w których późniejsza działalność nie zatarła cech świadczących o ich historycznym rodowodzie. Stanowią one charakterystyczne przykłady działalności budowlanej dawnych epok lub posiadają znaczące w skali lokalnej walory artystyczno – architektoniczne.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawą do sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami opieki jest gminna ewidencja zabytków.

W następnym artykule ww. ustawy określono kto prowadzi gminną ewidencję zabytków i jakie obiekty powinny się w niej znaleźć. W związku z powyższym, to Wójt Gminy Domaszowice prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Domaszowice w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

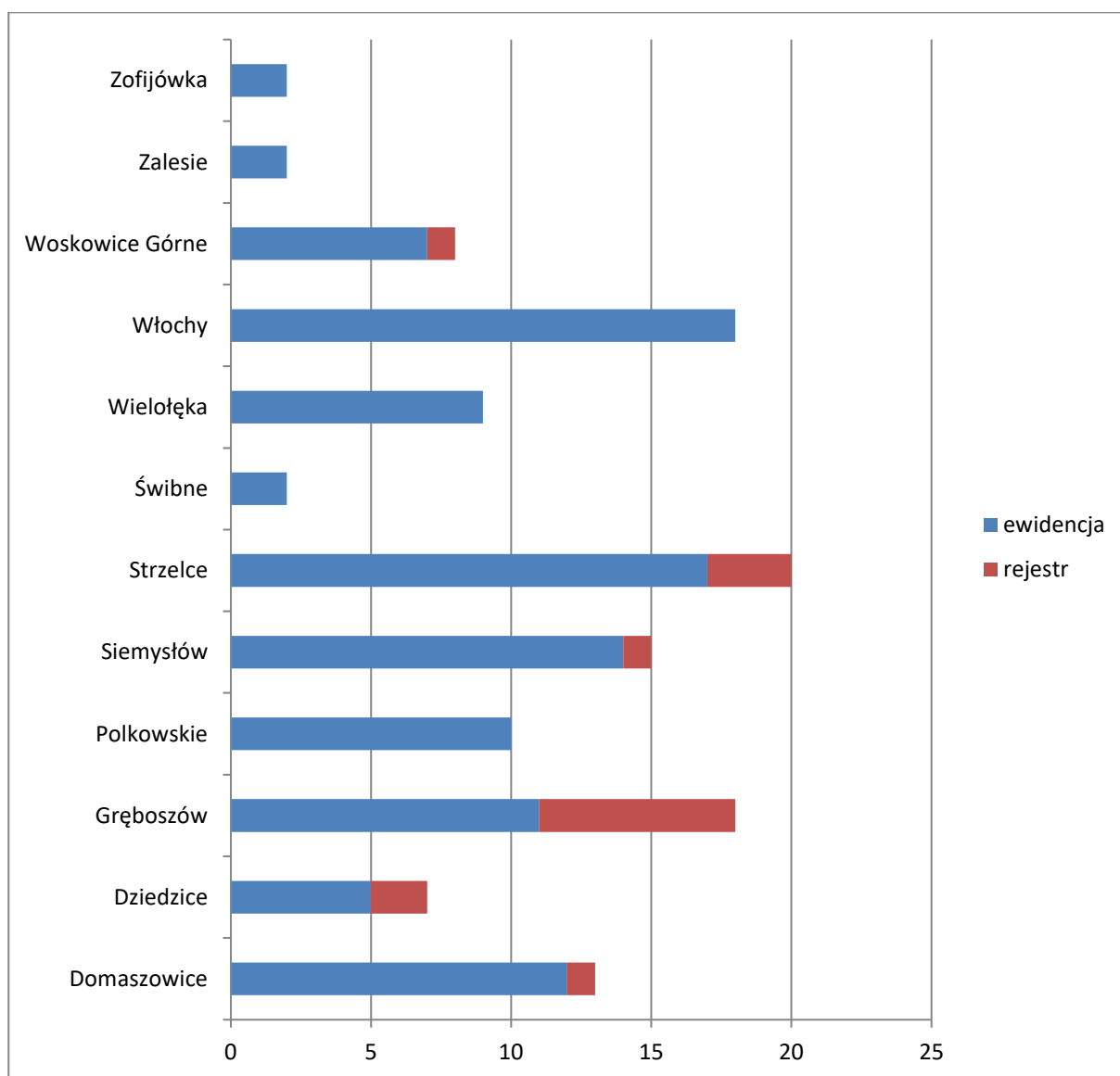
W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z opolskim wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gminna ewidencja zabytków Gminy Domaszowice opracowana została w kwietniu 2021 r. i otrzymała pozytywną opinię opolskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków o czym świadczy pismo z dnia 18.06.2021 r., znak: RZ.5140.32.2020.SO.

W ewidencji ujęto ostatecznie 124 zabytki, dla których opracowano karty adresowe GEZ. Znajdują się w niej zarówno obiekty wpisane do rejestru zabytków, jak i ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Gminna ewidencja zabytków Gminy Domaszowice w postaci kart adresowych jest pierwszym tego typu pełnym opracowaniem. Gmina Domaszowice posiadała do tej pory karty GEZ w liczbie ok. 60 kart, jednak nie były one uzgodnione z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, stąd zaszła potrzeba przeprowadzenia kompleksowej inwentaryzacji i opracowania uzgodnionej gminnej ewidencji zabytków. Stanowi ona podstawową wiedzę na temat zachowanego dziedzictwa materialnego gminy i zarazem jest najpełniejszym udokumentowanym katalogiem obiektów zabytkowych występujących w Gminie Domaszowice. Wszystkie nieruchome zabytki ujęte w GEZ przedstawione są w załączniku nr 1.

Na wykresie nr 5 zilustrowano zewidencjonowane zabytki w GEZ z podziałem na miejscowości. Wynika z niego, że najwięcej znajduje się ich w Strzelcach – 20. To jedna z najstarszych miejscowości w gminie oraz zdecydowanie najdłuższa – zabudowania rozciągają się wzdłuż drogi głównej na długości ok. 5,5 km. Powyżej 10 obiektów odnotowano w: Domaszowicach, Siemysławie, Gręboszowie i Włochach. 124 zabytki ujęte w GEZ znajdują się na terenie 12 jednostek osadniczych, co świadczy o bogatym dziedzictwie materialnym na terenie gminy. Obiekty będące w GEZ charakteryzują się wartością historyczną ze względu na fakt, iż są to zazwyczaj obiekty liczące ok. 100 lat i więcej, a także artystyczną ze względu na liczne detale architektoniczne, co świadczy o ich wyjątkowości na tle pozostałego budownictwa wiejskiego gminy. Większość obiektów znajdujących się w GEZ (bez rejestru zabytków i układów ruralistycznych) powstała w XIX w. bądź w XX w. Niewiele występuje starszych obiektów. Jedynym takim zabytkiem ewidencyjnym jest dwór we Włochach nr 1, 1a o genezie XVIII-wiecznej z późniejszymi remontami/przekształceniami w kolejnych wiekach.

Wyk. 5. Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków z podziałem na miejscowości

Źródło: opracowanie własne

Obiekty należące do własności Gminy Domaszowice

Struktura własnościowa obiektów zabytkowych ujętych w GEZ jest niejednokrotnie złożona. Gmina Domaszowice jest właścicielem lub współwłaścicielem następujących obiektów:

1. Kapliczka w Domaszowicach, ul. Strzelecka/Polna, dz. nr 294//1 wpisana do rejestru zabytków.
2. Kapliczka w Domaszowicach, ul. Polna, dz. nr 294/1.
3. Była szkoła, obecnie Urząd Gminy w Domaszowicach, ul. Główna 26.
4. Park dworski w Domaszowicach, ul. Strzelecka, dz. nr 67/1, 67/6 - udział w 3/9 działki.
5. Kapliczka przydrożna w Dziedzicach, przy cmentarzu parafialnym, dz. nr 243 wpisana do rejestru zabytków.
6. Nagrobek Jerzego von Donnersmarck na cmentarzu w Gręboszowie, dz. nr 210/2.
7. Bramy wjazdowe do zespołu pałacowego w Gręboszowie, dz. nr 285/2 wpisane do rejestru zabytków.
8. Dzwonnica w Polkowskim, przy domu nr 14, dz. nr 49/5.
9. Park pocmentarny w Polkowskim, dz. nr 85.
10. Kapliczka w Siemysłowie za domem nr 10, dz. nr 153/1.
11. Była szkoła w Siemysłowie, obecnie świetlica wiejska w Siemysłowie, dz. nr 85.
12. Była szkoła w Siemysłowie, obecnie budynek mieszkalny dz. nr 396/9 - udział w 2328/10000 działki.
13. Park w zespole pałacowo-folwarcznym w Strzelcach, dz. nr 11/13 wpisany do rejestru zabytków.
14. Szkoła w Strzelcach pod nr 42, dz. nr 538/1 - udział w 82/100 działki.
15. Kapliczka w Strzelcach przy domu nr 42, dz. nr 847.
16. Była Gospoda, obecnie WCK i budynek mieszkalny w Strzelcach, dz. nr 524/3 - udział w 75/100.
17. Dom mieszkalny w Świbne pod nr 2, dz. nr 5/1 - udział w 2685/10000.
18. Remiza strażacka w Wielołęce, dz. nr 76/1.
19. Kapliczka-dzwonnica w Wielołęce, dz. nr 248.
20. Kapliczka przydrożna we Włochach, dz. nr 430.

Dla ww. obiektów prowadzone są sukcesywne prace remontowe, czego efektem są m.in. wyremontowane okoliczne kapliczki i dzwonnice w ostatnich latach przy dofinansowaniu środków europejskich z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020.

Kościóły

Na terenie Gminy Domaszowice znajduje się 5 czynnych kościołów rzymsko-katolickich. W tym miejscu należy przypomnieć, że na terenie Gminy Domaszowice znajdował się również ewangelicki kościół w Strzelcach, który po II wojnie światowej został rozebrany. Większość zabytkowych kościołów z terenu gminy zbudowano w XIX w. Kościół w Strzelcach jest najstarszy – XIV w., zaś we Włochach najmłodszy – datowany na 1929 r. Są to murowane świątynie, w większości tynkowane, zaś w Strzelcach i Woskowicach Górnych wybudowane z cegły czerwonej. Ogólny stan kościołów jest dobry, zaś w Gręboszowie i Siemysłowie – bardzo dobry. Wydaje się, że w najgorszym stanie jest kościół w Woskowicach Górnych, który wymaga prac renowacyjnych przy ceglanej elewacji. Tylko kościół we Włochach nie został wpisany do rejestru zabytków. Dwa z pięciu kościołów są filiałami. Kościół w Gręboszowie podlega pod parafię w Strzelcach, zaś kościół w Woskowicach Górnych pod parafię w Woskowicach Małych.

Tabela 7. Zabytkowe kościoły

Lp.	Miejscowość	Kościół	Czas powstania	Styl	Materiał	Stan zachowania	Wpis do rejestru
1	Gręboszów	kościół filialny p.w. św. Katarzyny	1897-1899 r.	neoromański	tynkowany	bardzo dobry	tak
2	Siemysłów	kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, ob. p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny	1824 r. , 1862-63 wieża, 1990 r.	neobarok	tynkowany	bardzo dobry	tak
3	Strzelce	kościół parafialny p.w. św. Marcina	XIV w., XV w.	gotyk	cegła, wieża tynkowana	dobry	tak
4	Włochy	kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP	1929 r.	-	tynkowany	dobry	nie
5	Woskowice Górne	kościół filialny p.w. św. Jadwigi	1896-1897 r.	neogotyck	cegła	dobry	tak

Źródło: opracowanie własne

Fot. 8. Kościół we Włochach

Źródło: fotografia własna

Cmentarze

W gminnej ewidencji zabytków znalazło się 6 zabytkowych cmentarzy. Miejsca te są mocno zróżnicowane ze względu na różne porównania. Większość powstała jeszcze w XIX w. Najstarszym jest cmentarz w Gręboszowie, który jako jedyny wpisany został do rejestru zabytków. Jego szczegółowa charakterystyka została przedstawiona w podrozdziale 5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy. Najmłodszym zabytkowym cmentarzem jest cmentarz w Dziedzicach, gdzie pochowany został Jan Skala. Jego nagrobek o znaczeniu historycznym wpisany został do rejestru zabytków. Przy bramie głównej znajduje się tablica informująca o miejscu spoczynku Serbołużyczanina. Cmentarze w Gręboszowie i Strzelcach

podzielone są na 2 wyraźne części: starszą z nagrobkami niemieckimi do 1945 r. oraz nowszą z nagrobkami polskimi. Stan starszych części cmentarzy w ww. miejscowościach poprawił się ze względu na prowadzone prace porządkowe na nich. Jeszcze latach 80. XX w. miejsca te były niemalże całkowicie zarośnięte bujnymi samosiewami. Ogólny stan cmentarzy jest dobry. W najgorszym stanie jest cmentarz w Polkowskim, bez stałej opieki, zaniedbany, ale o czytelnym układzie. Zachowana została w nim aleja główna, brama i furka cmentarna wraz ze słupkami, które są w złym stanie. Wymaga on szczególnej opieki, należy go bacznie obserwować i monitorować. Postuluje się o umiejscowienie tabliczek upamiętniających dawnych mieszkańców wsi, którzy są pochowani na cmentarzach w: Gręboszowie, Polkowskim, Strzelcach, Woskowicach Górnych.

Tabela 8. Zabytkowe cmentarze

Lp.	Miejscowość	Cmentarz	Czas powstania	Powierz. (ha)	Stan zachowania	Nr ewid. działki	Wpis do rejestru
1	Dziedzice	cmentarz parafialny	ok. 1920 r.	ok. 0,75	dobry	81	nie
2	Gręboszów	cmentarz parafialny	XVIII w.	ok. 0,9	dobry	210/1, 210/2	tak
3	Polkowskie	park pocmentarny	XIX w.	0,18	dopuszczający	85	nie
4	Siemysłów	cmentarz	XIX w.	0,6	bardzo dobry	315/2, 321/1, 312	nie
5	Strzelce	cmentarz	XIX w.	0,9	dobry	553	nie
6	Woskowice Górne	cmentarz	XIX w.	0,9	dobry	338, 339	nie

Źródło: opracowanie własne

Fot. 9. Starsza część cmentarza w Strzelcach

Źródło: fotografia własna

Kapliczki

Kapliczki to obiekty należące do obiektów małej architektury. Usytuowane są zazwyczaj przy skrzyżowaniach lub przy drogach głównych. Ich czas powstania szacuje się głównie na koniec XIX w. Stan zachowania kapliczek należy określić jako bardzo dobry. Dwie są ogrodzone (we Włochach i Strzelcach). Na uwagę zasługują dwie kapliczki wpisane do rejestru zabytków w: Dziednie i Domaszowicach z 1883 r. Wybudowane zostały z cegły czerwonej, bądź zostały

otynkowane. W Strzelcach znajduje się zespół 5 kapliczek wybudowanych w tej samej stylistyce z figurami świętych w niszy.

Tabela 9. Zabytkowe kapliczki

L p.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Stan zachowania	Materiał
1	Domaszowice	kapliczka	ul. Strzelecka/Polna	1883 r.	bardzo dobry	cegła
2	Domaszowice	kapliczka	ul. Polna	1901 r.	dobry	tynkowana
3	Dziedzice	kapliczka przydrożna	przy cmentarzu parafialnym	k. XIX w.	bardzo dobry	tynkowana
4	Siemysłów	kapliczka	w polu, za domem nr 10	2 poł. XIX w.	bardzo dobry	tynkowana
5	Siemysłów	kapliczka	przy domu nr 12a	2 poł. XIX w.	dostateczn y	tynkowana
6	Strzelce	ogrodzenie kościółka parafialnego z kapliczkami		1891-1899 r. kapliczki	dobry	cegła
7	Strzelce	kapliczka	przy budynku nr 42	pocz. XIX w.	bardzo dobry	tynkowana
8	Wielołęka	kapliczka- dzwonnica	przy 24a, b, c	k. XIX w.	bardzo dobry	cegła
9	Włochy	kapliczka przydrożna	przy domu nr 93	k. XIX w.	bardzo dobry	cegła

Źródło: opracowanie własne

Fot. 10. Kapliczka-dzwonnica w Wielołęce

Źródło: fotografia własna

Dwory i pałace

Obiekty rezydencjonalne dawnych właścicieli ziemskich nie są licznie reprezentowane na terenie Gminy Domaszowice. W gminnej ewidencji zabytków znajdują się 4 dwory i pałace. Jednakże dwór w Gręboszowie nie istnieje – powinien zostać wykreślony z rejestru zabytków, zaś dwory we Włochach oraz Woskowicach Górnych utraciły w większości swoje cechy stylowe (szczególnie dwór w Woskowicach Górnych). Najbardziej okazałym budynkiem rezydencjonalnym jest dobrze zachowany pałac w Strzelcach. Jednakże obiekt ten wymaga

prac restauracyjnych elewacji. Ogólny stan zabytkowych dworów i pałaców nie jest dobry. W najlepszym stanie technicznym jest dwór we Włochach. W poniższej tabeli krótko scharakteryzowano obiekty dworskie.

Tabela 10. Zabytkowe dwory

Lp	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Styl	Stan zachow.	Wpis do rejestru
1	Gręboszów	pałac, ob. pozostałości ruin		1782 r.	-	nie istnieje	tak
2	Strzelce	pałac	19	ok. 1930 r.	eklektyzm, neorenesans, neobarok	dostateczny	tak
3	Włochy	dwór	1, 1a	XVIII w., XIX w., k. XX w.	bezstylowy	dobry	nie
4	Woskowice Górne	dwór	40	XIX w.	bezstylowy	dostateczny	nie

Źródło: opracowanie własne

Fot. 11. Dwór we Włochach

Źródło: fotografia własna

Parki

Występowanie parków dworskich i pałacowych świadczy o istnieniu założeń rezydencjonalnych. Rozplanowane założenia zieleni występują w 5 miejscowościach. Dwa parki objęte zostały wpisem do rejestru zabytków – w Gręboszowie i Strzelcach. Powstały one co do zasady w tym samym czasie co dwory, dlatego też ich datowanie przypada na XIX w. Szacuje się, iż nieco starszy może być park w Gręboszowie, który zarazem jest największy powierzchniowo spośród wszystkich z terenu gminy – 7,5 ha. Ogólny stan parków jest dobry. Jedynie park w Gręboszowie sprawia wrażenie, iż nie jest na bieżąco pielęgnowany. Występują w nim liczne samosiewy, czy połamane i nieuporządkowane drzewa. Na jego terenie znajdują się zabytkowe pomniki przyrody – 3 lipy drobnolistne. W parkach w Domaszowicach oraz Siemysłowie postawiono place zabaw oraz elementy małej architektury. Parki te pełnią funkcje rekreacyjne, są otwarte, dostępne dla mieszkańców, podobnie jak park w Strzelcach, który pełni także funkcję edukacyjną - na tabliczkach informacyjnych opisano występujący drzewostan.

Pozostałości dawnego parku dworskiego odnotowuje się w Woskowicach Górnych, gdzie układ ścieżek i alejek został niemal całkowicie przekształcony.

Tabela 11. Zabytkowe parki

L p.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Stan zachowania	Powierzchnia (ha)	Wpis do rejestru
1	Domaszowice	park dworski	XIX w.	dobry	1,5	nie
2	Gręboszów	park pałacowy	XVIII - XIX w.	dostateczny	7,5	tak
3	Siemysłów	park dworski	XIX w.	bardzo dobry	4,5	nie
4	Strzelce	park w zespole pałacowo-folwarcznym	XIX w.	bardzo dobry	4,5	tak
5	Woskowice Górne	park	XIX w.	dobry	0,5	nie

Źródło: opracowanie własne

Fot. 12. Park w Domaszowicach

Źródło: fotografia własna

Budynki mieszkalne

Budynki mieszkalne stanowią ponad 25% wszystkich obiektów zabytkowych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. Są w sposób szczególny narażone na wszelkiego rodzaju przekształcenia, co związane jest z różną świadomością ich właścicieli w nawiązaniu do zachowania dziedzictwa materialnego, jakim są właśnie zabytkowe domy. Należy do nich zaliczyć m.in. zewnętrzne ocieplenie ścian, niewłaściwą wymianę stolarki okiennej i drzwiowej poprzez zastosowanie niepierwotnych rozmiarów oraz materiału, zakrywanie detali architektonicznych, rozbudowanie budynków – dodawanie nowych kondygnacji, przybudówki, nieumiejętne zmiany pokrycia dachowego, itp. I tak np. dom we Włochach zatracił w większości swoje cechy zabytkowe na skutek przeprowadzonego remontu. Z kolei dom Jana Skali w Dziedzicach uległ zawaleniu i nie został ujęty w GEZ. Na terenie Gminy Domaszowice budynki mieszkalne często ustawione są szczytowo do drogi przechodzącej przez wieś. Występują również domy usytuowane do drogi kalenicowo. Obiekty te budowane były często w jednej bryle wraz z budynkami gospodarczymi. Nie występują tu domy drewniane. Zazwyczaj budowano je z czerwonej cegły lub później tynkowano. Są to zazwyczaj obiekty jednokondygnacyjne z poddaszem lub użytkowym poddaszem. Niektóre charakteryzują się

skromnym detalem architektonicznym, np. gzymsy. W Gręboszowie znajduje się dom dawnych urzędników majątku folwarcznego. Jest to to obiekt z zachowaną oryginalną stolarką drzwiową, bryłą, drewnianym gankiem, drewnianą konstrukcją dachu oraz detalem architektonicznym. Obiekt stanowi przykład reprezentatywnego budownictwa wiejskiego, wielorodzinnego. Wyróżnia się spośród innych z terenu gminy i właściwym byłaby jego ochrona poprzez wpis do rejestru zabytków.

Fot. 13. Dom w Gręboszowie

Źródło: fotografia własna

Szkoły

Na terenie Gminy Domaszowice w przeszłości funkcjonowało 7 szkół podstawowych w zabytkowych budynkach. Obecnie żaden z nich nie pełni funkcji edukacyjnych. Z biegiem czasu, obiekty te zostały zamknięte. Konsekwencją powyższego jest przekształcenie ich funkcji na nowe. Większość z nich jest obecnie budynkami mieszkalnymi: Polkowskie, Siemysłów, Wielołęka, Włochy. W Domaszowicach była szkołę zaadaptowano na Urząd Gminy, zaś w Siemysłowie na świetlicę wiejską. Dawny budynek szkoły w Strzelcach jest obecnie pustostanem i należy go jak najszybciej zaadaptować pod nowe funkcje. Jest to jednocześnie największy kubaturowo obiekt poedukacyjny wśród wymienionych w poniższej tabeli. Warto zwrócić uwagę, iż dwukondygnacyjne budynki szkolne występują w: Strzelcach, Siemysłowie i Włochach. Obiekt w Domaszowicach dwukondygnacyjny jest częściowo. Ogólny stan zabytkowych dawnych szkół jest dobry, oprócz budynku w Polkowskim, który wymaga niemal całościowego remontu. Żadna z niżej wymienionych nieruchomości nie jest wpisana do rejestru zabytków – obiekty te znajdują się tylko w ewidencji.

Tabela 12. Zabytkowe szkoły

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Stan zachowania	Materiał
1	Domaszowice	szkoła, ob. Urząd Gminy	ul. Główna 26	1900 r.	dobry	tynkowany
2	Polkowskie	szkoła, ob. dom	14	pocz. XX w.	dopuszczający	tynkowany
3	Siemysłów	szkoła, ob. świetlica	11a	k. XIX w.	dobry	cegła

4	Siemysłów	szkoła, ob. budynek mieszkalny	77	I. 30. XX w.	dobry	cegła/tynkowany
5	Strzelce	szkoła	42	1885 – 1890 r.	dobry	tynkowany
6	Wieloletka	szkoła	24a, b, c	pocz. XX w.	dobry	cegła/tynkowany
7	Włochy	szkoła	60	pocz. XX w.	dobry	cegła

Źródło: opracowanie własne

Fot. 14. Dawna szkoła w Strzelcach

Źródło: fotografia własna

Dworce kolejowe

Na terenie Gminy Domaszowice znajdują się 2 dworce kolejowe. Dworce te są czynne. Jednak w Domaszowicach wejście do środka budynku nie jest możliwe. Ponadto dworzec w Domaszowicach jest częściowo zamieszkały. Obiekty te powstały w 2 poł. XIX w. Pociągi kursują na stację Wrocław Główny, Kluczbork oraz Namysłów.

Tabela 13. Zabytkowe dworce

L p.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna i obecna	Adres	Datowanie	Stan zachowania	Materiał
1	Domaszowice	dworzec kolejowy	ul. Kolejowa 20	1868 r.	dobry	cegła
2	Gręboszów	dworzec kolejowy	47	k. XIX w.	dostateczny	cegła/ tynkowany/ drewno

Źródło: opracowanie własne

Fot. 15. Dworzec w Gręboszowie

Źródło: fotografia własna

Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Domaszowice, dla obiektów i obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków proponuje się ustalanie w nowych edycjach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zachowania lub odtwarzania, zgodnie z historycznymi wartościami:

- skali i rozplanowania zabudowy,
- linii zabudowy,
- bryły obiektu,
- geometrii i sposobu krycia dachu,
- kompozycji elewacji, w tym detalu,
- stolarki okiennej i drzwiowej w zakresie rozmieszczenia oraz podziałów,
- kolorystyki.

Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego, a zatem mogą być z niej wyłączone, jak i włączone nowe obiekty.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

W podrozdziale 5.5. wskazano oraz podsumowano analizę dziedzictwa kulturowego Gminy Domaszowice poprzez wskazanie najbardziej znaczących elementów tego dziedzictwa. Niewątpliwie zabytki wpisane do rejestru zabytków wyróżniają się na tle innych w regionie i są dla niego charakterystyczne. Poniżej krótko scharakteryzowano 10. najważniejszych obiektów zabytkowych (zabytki rejestrowe) z terenu gminy oraz przedstawiono ich fotografie.

Domaszowice - kapliczka

Kapliczka znajduje się w centralnej części wsi przy skrzyżowaniu ul. Polnej z ul. Strzelecką. To dawne, historyczne centrum wsi. Obiekt kubaturowy, wybudowany z cegły czerwonej o powierzchni ok. 10 m² i kubaturze ok. 60 m³ zwieńczony jest dachem ostrostupowym z żeliwnym krzyżem. Wybudowana została z inicjatywy fundacji Johanna Gliniorsza w 1883 r., co potwierdza inskrypcja w ścianie kruchty. Postawiona na potrzeby ówczesnych katolików zamieszkujących Domaszowice ze względu na znaczną odległość do kościoła w miejsc. Włochy. O dużej liczbie katolików świadczy fakt funkcjonowania w tym czasie szkoły katolickiej we wsi. Od strony wschodniej w pierwszej kondygnacji znajdują się drewniane drzwi dwuskrzydłowe zamknięte strzeliście. Nad nimi ozdobny gzyms schodkowy. W tej części widoczne również przypory przechodzące w sterczyny, zwieńczone krzyżami. W bocznych ścianach kaplicy

znajdują się po dwa niewielkie okienka, zaś w ścianie tylnej blendowany krzyż. Pierwszą i drugą kondygnację oddziela ceglany fryz wraz z wystającym gzymsem oraz daszkiem. W drugiej kondygnacji znajdują się niewielkie otwory okienne na potrzeby dzwonnicy, które zabezpieczone zostały drewnianymi deskami w kolorze brązowym. Kapliczka zamknięta-brak możliwości oględzin wnętrza. Kapliczka została odrestaurowana w ramach funduszy europejskich z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego na obszarze Stobrawskiej Strefy Rehabilitacji i Rekreacji – część północna. Celem projektu jest zwiększenie dostępności zasobów kulturowych i wykorzystanie potencjału endogenicznego obszaru, poprzez rewitalizację 22 zabytkowych obiektów znajdujących się na terenie Powiatu Namysłowskiego (w obrębie Stobrawskiej Strefy Rehabilitacji i Rekreacji – część północna). Przy kapliczce znajduje się tablica z powyższą informacją.

Fot. 16. Kapliczka w Domaszowicach

Źródło: fotografia własna

Gręboszów - kościół

Pierwszy kościół w Gręboszowie istniał już w średniowieczu, co potwierdzają wzmianki o nim z XV w., był to kościół drewniany. W 1613 r. wybudowano nowy, również drewniany kościół ewangelicki. W 1684 r. przejęli go katolicy i uzyskał wezwania św. Katarzyny. Z początku był kościołem filialnym, później pełnił funkcję kościoła cmentarnego. Obecny budynek kościoła wybudowany został obok drewnianego kościoła z fundacji Henckel von Donnermarck. Świątynię ufundował Johanes Edgar graf. Projekt kościoła został zamówiony przez fundatorów u londyńskich architektów. Kościół wzniesiono w modnym wówczas stylu neoromańskim. Wybite daty 1936 i 1937 r. w elewacji kościoła mówią o remontach świątyni. W 2013 r. wymieniono pokrycie dachowe. Wcześniejszy, drewniany kościół po 1945 r. nie posiadał opieki, przed jego całkowitą degradacją uratowało go przeniesienie go do skansenu w Bierkowicach w latach 70. XX w. Kościół jest tynkowany na planie prostokąta z absydą, wieżą i przybudówkami z boków. Dach wielopołaciowy, pokryty dachówką ułożoną w łuskę. Jego powierzchnia wynosi 350 m², zaś kubatura 3500 m³.

Fot. 17. Kościół filialny p.w. św. Katarzyny w Gręboszowie
Źródło: fotografia własna

Gręboszów – cmentarz parafialny

Cmentarz znajduje się w najbliższym sąsiedztwie kościoła. Podzielić go można na część starą znajdującą się na osobnej działce ewidencyjnej nr 210/2 (znajduje się tuż przy drodze głównej, na południowy-zachód od kościoła) oraz część nowszą zlokalizowaną na wschód od kościoła. Jest to zdecydowanie najbardziej wyróżniająca się nekropolia na terenie Gminy Domaszowice. W południowej części nowego cmentarza należy wyróżnić pomnik poświęcony ofiarom II wojny światowej. Z kolei w starej części znajduje się kilka nagrobków z XVIII i pocz. XIX w. zasługujących na osobną uwagę:

- Nagrobek Hansa Moritza von Prittwitz u. Gaffron i jego małżonki Johanne Eleonore,
- Płyta nagrobna Lazarusa Henckel von Donnersmarck,
- Nagrobek Johannes Edgara Henckel von Donnersmarck oraz jego żony Sophie,
- Nagrobek Georga Friedricha Henckel von Donnersmarck,
- Nagrobek Eleonore Henckel von Donnersmarck,
- Nagrobek Gustawa Adolfa Henckel von Donnersmarck.

Cały teren cmentarza wynosi ok. 0,9 ha, zaś część na której znajdują się nagrobki to ok. 0,5 ha. Część nowa zadbana o czytelny układzie, część starsza o czytelnym układzie, wydaje się mniej zadbana, występują pojedyncze samosiewy. Na terenie cmentarza starego występują pomniki przyrody. Wg Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody to:

- lipa drobnolistna o pierścienicy 180 cm, obwodzie 565 cm, wysokości 26 m,
- dąb szypułkowy o pierścienicy 133 cm, obwodzie 418 cm, wysokości 28 m,
- dąb szypułkowy o pierścienicy 164 cm, obwodzie 515 cm, wysokości 28 m.

Fot. 18. Cmentarz parafialny w Gręboszowie-widok na starą część cmentarza
Źródło: fotografia własna

Gręboszów – dwie bramy wjazdowe do zespołu pałacowego

Pierwsza brama znajduje się tuż przy kordegardzie, zaś druga w gorszym stanie przy budynku spichlerza. Tynki uszkodzone, odspojone warstwy cegieł. W jednej z bram zachowała się metalowa brama mniejsza. Zarówno brama we wschodniej części, jak i zachodniej składa się z trzech tynkowanych, masywnych słupków, bogato zdobionych.

Fot. 19. Dwie bramy wjazdowe do zespołu pałacowego w Gręboszowie
Źródło: fotografia własna

Gręboszów – spichlerz w zespole pałacowym

Spichlerz wybudowany został w 1827 r. przypuszczalnie przez budowlanego Kricke z Namysłowa. W poł. XIX w. zostaje przypuszczalnie powiększony o prostopadłe skrzydło od zachodu z mieszkaniami na piętrze. Z pocz. XX w. od zachodu dostawiony został zespół przybudówek przeznaczony na gorzelnię. Na przełomie lat 20. i 30. XX w. powstaje płatkarnia i suszarnia. Po 1945 r. obiekt przejęty został przez PGR, a następnie kombinat PGR w Namysłowie, który jest we własności obiektu do 1988 r. Spichlerz o prostej bryle powstał w motywach klasycystycznych. Przybudówki bez cech stylowych. Na uwagę zasługuje wieżyczka zegarowa z hełmem, zwieńczona chorągiewką z datą 1827. Obecnie obiekt wystawiony jest na sprzedaż.

Fot. 20. Spichlerz w zespole pałacowym w Gręboszowie
Źródło: fotografia własna

Siemysłów - kościół

Kościół w Siemysłowie wybudowany został w 1824 r. na miejscu poprzedniego, drewnianego. Posiadał barokowy ołtarz z 1720 roku, późnobarokową monstrację z 1740 roku, której wykonawcą był Jan Jerzy Donath. W świątyni znajdowały się również organy kościelne z 1841 roku produkcji Daniela Meistra. W latach 1862-1863 dobudowano wieżę i kruchtę. W 1936 r. do kościoła dobudowano prezbiterium od strony wschodniej oraz podłużną nawę. Kościół odbudowany został w całości w 1990 r., po wcześniejszym pożarze. Wyposażenie kościoła pochodzi z XVIII i XIX w. Przed kościołem znajduje się żeliwny dzwon św. Józefa z 1911 r. W parafialnym kościele msze św. odprowadzane są od wtorku do piątku o godz. 17:30, w soboty o godz. 18:30, w niedzielę i święta o godz. 7:00 i 11:00, a w pierwszą niedzielę miesiąca o godz. 11:00 i 18:00.

Fot. 21. Kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, ob. p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Siemysłowie
Źródło: fotografia własna

Strzelce - kościół

Pierwsze wzmianki dotyczące kościoła odnotowuje się na rok 1326, kiedy to wspomina się Henryka, proboszcza ze Strelec. W czasach reformacyjnych, za sprawą Frankenbergów kościół przeszedł w ręce protestantów. Od 1619 r. na stałe funkcję sprawował pastor ewangelicki. W późniejszych latach kościół z powrotem trafił do katolików. Nie jest znana konkretna data. Jedne źródła podają 1654 r., inne, że w 1666 r. istniała tu jeszcze parafia ewangelicka pod opieką pastora Marcina Canclirza z Gliwic. Kościół budowany był wieloetapowo. Prezbiterium wraz z zakrystią wybudowane zostało w XIV w., powiększone w XV w. o nawę. Wieża pochodzi z przełomu XV i XVI w. W 1874 r. miał miejsce pożar, którego skutki usuwano do 1877 r. W tym czasie kościół przebudowano – odmalowano nawę, założono strop z malowidłami, zbudowano drewnianą empore, przebudowano ołtarz główny. Kolejna ogólna renowacja kościoła miała miejsce w 1923 r. Po II wojnie światowej przejęty został przez polską, katolicką parafię.

Jest to najstarszą budowlą zachowaną na obszarze gminy Domaszowice oraz jedna z najstarszych w całym powiecie namysłowskim. O jego istnieniu dowiadujemy się z datowanego na 26 II 1326 r. dokumentu, w którym świadczy proboszcz Henryk ze Strelec. Kościół św. Marcina jest typowym reprezentantem stosowanego w średniowieczu połączenia obiektu sakralnego z budowlą warowną

Fot. 22. Kościół parafialny p.w. św. Marcina w Strzelcach
Źródło: fotografia własna

Strzelce - pałac

Pałac zbudowany został w XVI w., co potwierdzają zachowane piwnice w jego centralno-wschodniej części. Na przełomie XVIII/XIX w. rozbudowywany, odnawiany w 2 poł. XIX w. łączy wiele cech stylowych: eklektyzm, neorenesans i neobarok. Jest to najbardziej reprezentatywny obiekt rezydencjonalny na terenie gminy.

Fot. 23. Pałac w Strzelcach

Źródło: fotografia własna

Strzelce - park

Park znajduje się na wschód od zabudowań folwarcznych i pałacu. Występują tu aleje klonowe i grabowe, o czym świadczą tabliczki informujące zawieszane na drzewach. W parku znajduje się duży pomnik grobowy, najprawdopodobniej dawnych właścicieli dworu. Teren otwarty, dostępny dla mieszkańców wsi. Pełni funkcję rekreacyjną. Na terenie parku nie odnotowuje się pomników przyrody, występuje natomiast niewielki zbiornik wodny. Powierzchnia parku wynosi ok 4,5 ha.

Fot. 24. Park w zespole pałacowo-folwarcznym w Strzelcach

Źródło: fotografia własna

Woskowice Górne - kościół

Kościół funkcjonował we wsi już w średniowieczu. Pierwsza wzmianka o nim pochodzi z XVI w. i dotyczy przejęcia go przez protestantów. W latach 1651-1652 podlegał pod kapitułę wrocławską. Wiadomo, że był murowany i posiadał wieżę. W 1844 r. kościół był pod wezwaniem św. Józefa. Cztery lata później rozebrano wieżę, która groziła zawaleniem, a w 1858 r. cały kościół. Nowy budynek kościoła wybudowano w latach 1896-1897 w stylu neogotyckim. Kościół z cegły czerwonej o powierzchni ok. 85 m² i kubaturze ok. 600 m³ kryty

jest dachówką czerwoną. W portalu znajdują się żeliwne, zdobione, masywne drzwi główne nad którymi znajduje się oszklony oculus. Wysoka, górująca wieża nad krajobrazem wsi zakończona jest ceglaną sterczyną z metalowym krzyżem.

Fot. 25. Kościół filialny p.w. św. Jadwigi w Woskowicach Górnych
Źródło: fotografia własna

VI. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY – ANALIZA SWOT

Ocenę stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Domaszowice przeprowadzono za pomocą analizy SWOT, w której wskazano mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia. Poniższe zapisy przedstawione w układzie tabelarycznym wynikają z analizy dokumentów programowych na szczeblu gminnym, inwentaryzacji terenowej oraz własnych wywodów i spostrzeżeń. Ogółem, jest to cały zbiór wniosków odnoszący się do zasobu kulturowego Gminy Domaszowice. Analiza SWOT ma na celu wyłonienie określonych założeń projektowych.

Tabela 14. Analiza SWOT uwzględniająca dziedzictwo kulturowe gminy

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> Możliwość pozyskania środków europejskich z nowej perspektywy finansowej 2021-2027. Możliwość finansowania prac konserwatorskich ze środków budżetu państwa. Potencjał obiektów zabytkowych, w sposób szczególny Gręboszowa, jako miejsca gdzie historia wsi jest najbardziej odczuwalna. Potencjał turystyczny w postaci występujących założeń dworsko-parkowych. Wypracowanie nowych symboli gminy zgodnie ze sztuką heraldyczną – przyjęcie nowego herbu. 	<ol style="list-style-type: none"> Kończąca się perspektywa finansowa 2014-2020. Uszkodzenie i zniszczenie zabytków w wyniku działań przyrody: huragany, grad, burze upały. Uszkodzenie i zniszczenie zabytków w wyniku działań człowieka: podpalenia, rabunek, dewastacja. Uszkodzenie i zniszczenie zabytkowych drzewostanów przez szkodniki. Kosztowne i rosnące wydatki na prace przy obiektach zabytkowych. Zawężony rynek specjalistów zajmujących się pracami remontowymi przy zabytkach. Niechęć właścicieli obiektów zabytkowych do służb ochrony

<p>6. Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej za sprawą opracowania nowych, lokalnych produktów turystycznych, takich jak: potrawa regionalna, pieśń regionalna, symbole, zwyczaje, itp.</p>	<p>konserwatorskiej oraz do obowiązujących przepisów względem zabytków.</p> <p>8. Samowolne działania przy zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich.</p> <p>9. Nieuregulowana struktura własnościowa zabytków.</p> <p>10. Brak sukcesywnie prowadzonych konserwacji obiektów opuszczonych, w sposób szczególny dotyczy kordegardy i cmentarza w Gręboszowie.</p>
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Przyjęta uchwała dotycząca zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach z terenu gminy. 2. Opracowana gminna ewidencja zabytków architektury i budownictwa oraz gminna ewidencja zabytków archeologicznych. 3. Uwzględnienie ochrony zabytków w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz licznych planach zagospodarowania przestrzennego. 4. Bardzo duża liczba rejestrowych stanowisk archeologicznych. 5. Odrestaurowane kapliczki. 6. Dobry stan kościołów oraz bardzo dobry parków podworskich w Siemysłowie i Domaszowicach. 7. Występujące zabytki ruchome, w tym w zabytkowych kościołach. 8. Zachowane legendy – element dziedzictwa niematerialnego. 9. Działający zespół ludowy "Tęcza". 10. Funkcjonujące KGW i Stowarzyszenia na rzecz dziedzictwa kulturowego. 11. Bogata historia gminy. 12. Zachowana pamięć o Janie Skali. 13. Zachowane i czytelne układy ruralistyczne większości wsi. 14. Zamieszczone informacje o historii gminy i jej zabytkach na stronie internetowej gminy. 15. Wydany folder gminny, uwzględniający zabytki gminy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak opracowanych programów nawiązujących do dziedzictwa kulturowego gminy: gminny program rewitalizacji, strategia rozwoju gminy, plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego. 2. Zły stan techniczny części zabytków, szczególnie spichlerzy, gorzelni, zabytkowych nagrobków. 3. Niezadawalający stan zabytkowych dworów i pałaców. 4. Zły stan cmentarza w Polkowskiem. 5. Niezagospodarowane nieruchomości zabytkowe – występujące pustostany. 6. Brak oznakowania zabytków rejestrowych na zdecydowanej większości obiektów. 7. Brak domu kultury/izby pamięci/miejsca, w którym pielęgnowana byłaby regionalistyka związana z gminą. 8. Bardzo skromnie zachowane elementy dziedzictwa niematerialnego. 9. Niewystarczająca świadomość społeczna w zakresie opieki i ochrony zabytków. 10. Niewystarczająca liczba organizowanych imprez kulturalnych.

Źródło: opracowanie własne

VII. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Poniżej przedstawiono założenia projektowe w układzie: priorytet, kierunek, zadanie. Zadania składają się na kierunki, a kierunki przyporządkowane zostały priorytetom. Priorytety, kierunki i zadania określono w podrozdziałach rozdziału 7.

Założenia programowe są zgodne z art. 4. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wskazano w nim, że ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Założenia programowe sformułowane zostały na podstawie aktualnych dokumentów strategicznych i planistycznych gminy, stanu obiektów w gminnej ewidencji zabytków, analizy SWOT, obserwacji własnych oraz dotychczasowych doświadczeń w zarządzaniu dziedzictwem kulturowym.

Uwzględniając powyższe oraz wymienione czynniki przyjęte do sformułowań założeń programowych, opracowano szereg rozwiązań, jak i konkretnych zadań, które powinny poprawić sytuację dziedzictwa kulturowego w gminie, w tym dziedzictwa niematerialnego oraz materialnego, a w sposób szczególny obiektów zabytkowych i ich właścicieli.

7.1. Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami

Określono priorytety Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025 z uwzględnieniem celów wymienionych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, które zostały wskazane w rozdziale 2. Priorytety zostały sformułowane w perspektywie wieloletniej.

Wyznaczono następujące priorytety Gminnego Programu nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025:

1. *Zachowanie dziedzictwa kulturowego.*
2. *Ochrona, kształtowanie i zarządzanie krajobrazem kulturowym przy współudziale mieszkańców.*
3. *Popularyzacja i promocja dziedzictwa kulturowego.*

7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami

Określono długofalowe kierunki działań (wykraczające często ponad 4-letni okres obowiązywania Programu) wraz z oczekiwanymi rezultatami. Wyznaczono następujące kierunki działań Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025:

- 1.1. *Prowadzenie konserwacji, rewaloryzacji i prac remontowych.*
- 1.2. *Prowadzenie pozostałych działań na rzecz ochrony zabytków.*
- 1.3. *Utworzenie nowych ośrodków kulturowych.*

1.4. Opracowanie dokumentacji.**2.1. Zachowanie ładu przestrzennego.****2.2. Dziedzictwo niematerialne.****2.3. Finansowanie zabytków.****3.1. Promocja gminy w oparciu o wydarzenia i imprezy.****3.2. Promocja gminy w oparciu o jej zabytki.****7.3 Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami**

W ramach wyznaczonych 9 kierunków działań, określonych w podrozdziale 7.2, wskazano zadania wyznaczone na 4 lata obowiązywania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice na lata 2022-2025. Zgodnie z ustawowym obowiązkiem Wójt Gminy Domaszowice sporządza co 2 lata sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2022-2025 Radzie Gminy Domaszowice. Opracowanie sprawozdania jest kluczowym elementem zarządzania dziedzictwem kulturowym gminy. W tabeli poniżej zaproponowano, w których latach dane zadanie zostanie wykonane. Te, wskazane w latach 2022-2023 mają charakter ciągły bądź przygotowawczy do zadań, które zostaną zrealizowane w latach 2024-2025. Dlatego też sprawozdanie z realizacji zadań z lat 2022-2023 powinno mieć miejsce z początkiem 2024 r. Ponadto, w poniższej tabeli zaproponowano, kto będzie odpowiadał za wykonanie zadania. Niezmiernie ważnym jest współdziałanie władz Gminy z jej jednostkami organizacyjnymi oraz pozostałymi depozytariuszami w celu realizacji zaplanowanych zadań.

Tabela 15. Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami

Priorytet 1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego				
Kierunki działań	Zadania	2022-2023	2024-2025	Realizator
1.1 Prowadzenie konserwacji, rewaloryzacji i prac remontowych	1. Prowadzenie bieżących prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach własnych gminy	x	x	UG
	2. Remont remizy strażackiej w Wielołąkach	x		UG
	3. Podjęcie prac ratowniczych znajdujących się w zespole pałacowym w Gręboszowie	x	x	UG, W
1.2. Prowadzenie pozostałych działań na rzecz ochrony zabytków	1. Wietrzenie strychów zabytkowych kościołów w porze letniej	x	x	P
	2. Przeprowadzenie prac porządkowych na zapomnianych cmentarzach, w sposób szczególny w Polkowskim	x	x	W, UG
	3. Ustawienie tabliczek upamiętniających z krótkim opisem historycznym, na cmentarzach w: Gręboszowie, Polkowskim, Strzelcach, Woskowicach Górnych	x		W, UG
	4. Przeprowadzenie kwesty na rzecz ratowania zabytkowych nagrobków w Gręboszowie	x	x	UG
1.3. Utworzenie nowych ośrodków kulturowych	1. Budowa Gminnego Centrum Kultury w Domaszowicach wraz ze strażnicą Ochotniczej Straży Pożarnej	x		UG
	2. Powołanie regionalnej izby pamięci w ramach Gminnego Centrum Kultury		x	UG, GCK
	3. Podjęcie działań mających na celu zgromadzenie eksponatów, przedmiotów, znalezisk, dawnych przedmiotów codziennego użytku do izby pamięci	x	x	UG, GCK
1.4. Opracowanie dokumentacji	1. Opracowanie programów strategicznych nawiązujących do dziedzictwa kulturowego gminy: strategia rozwoju gminy, plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego	x	x	UG
	2. Aktualizacje MPZP dla najważniejszych terenów rozwojowych uwzględniające krajobraz kulturowy oraz zasady jego ochrony	x	x	UG
	3. Podjęcie czynności mających na celu wykreślenie z rejestru zabytków pałacu w Gręboszowie, po którym pozostały nieliczne fragmenty ruin	x	x	W
	4. Przyjęcie Zarządzeniem gminnej ewidencji zabytków	x		UG
	5. Podjęcie czynności mających na celu wykreślenie z ewidencji domu Jana Skali – Dziedzice nr 8, którego już nie ma oraz stajni nr 41 w Gręboszowie, która jest w stanie ruiny	x		UG

Priorytet 2. Ochrona, kształtowanie i zarządzanie krajobrazem kulturowym przy współudziale mieszkańców				
2.1. Zachowanie ładu przestrzennego	1. Zachowanie układów ulic, placów, charakteru zabudowy, w sposób szczególny w zabytkowych układach ruralistycznych	x	x	UG, W
	2. Unikanie rozproszenia zabudowy w celu utrzymania/poprawy ładu przestrzennego	x	x	UG
	3. Opracowanie granic układów ruralistycznych dla wsi: Gręboszów, Dziedzice, Nowa Wieś, Polkowskie, Siemystów, Włochy, Zofijówka		x	UG
	4. Podtrzymanie obecnego stanu ekspozycji zabytkowych panoram wiejskich	x	x	UG
2.2. Dziedzictwo niematerialne	1. Wspieranie działalności stowarzyszeń, kół gospodyń wiejskich, zespołów ludowych	x	x	UG
	2. Poznawanie i odkrywanie dziedzictwa niematerialnego poprzez zajęcia organizowane w nowym Centrum Kultury	x	x	CK
	3. Opracowanie listy produktów turystycznych (regionalnych), takich jak: potrawa regionalna, pieśń regionalna, symbole, zwyczaje, itp.	x	x	KGW, GCK
	4. Organizacja konkursów, przeglądów związanych z lokalną potrawą, pieśnią, tańcem, poezją, itp.	x	x	GCK
	5. Upamiętnienie postaci Jana Skali poprzez wstawienie informacji o jego osobie na stronie internetowej gminy	x	x	UG, GCK
	6. Przyjęcie nowego herbu gminy	x		UG
2.3. Finansowanie zabytków	1. Udział w szkoleniach, spotkaniach, konferencjach na temat pozyskiwania funduszy na remonty zabytków przez przedstawicieli Gminy Domaszowice-np. urzędników gminnych	x	x	UG
	2. Kontynuacja udzielania dofinansowań na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków z budżetu gminy i budżetu powiatu	x	x	UG, St
	3. Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na konserwację zabytków będących we własności gminy	x	x	UG
	4. Informowanie mieszkańców gminy o możliwości finansowania remontów obiektów zabytkowych	x	x	UG
Priorytet 3. Popularyzacja i promocja dziedzictwa kulturowego				
3.1. Promocja gminy w oparciu o wydarzenia i imprezy	1. Wypracowanie lokalnego festynu nawiązującego do dziedzictwa lokalnego gminy oraz jego cykliczna organizacja	x	x	UG, GCK
	2. Dotowanie festynów, festiwali oraz pozostałych imprez cyklicznych związanych z promocją dziedzictwa niematerialnego	x	x	UG

3.2. Promocja gminy w oparciu o jej zabytki	1. Wyeksponowanie oraz promocja najważniejszych zabytków znajdujących się na terenie gminy	x	x	UG, GCK, W
	2. Opracowanie i ustawienie tablic informacyjnych w wybranych miejscowościach w nawiązaniu do ich historii i zabytków		x	UG, GCK, So

Źródło: opracowanie własne

Realizatorzy, wykaz skrótów:

GCK - Centrum Kultury (które powstanie, obecnie funkcję tę częściowo pełni Gminna Biblioteka Publiczna w Domaszowicach);

KGW – Koła Gospodyń Wiejskich;

P – Parafie;

So – Sołectwa;

UG – Urząd Gminy;

W – Właściciele.

VIII. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Realizacja Programu będzie się odbywać poprzez wskazane zadania gminy oraz pozostałych depozytariuszy na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Zakłada się, że zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

1. instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, gminnego programu rewitalizacji, strategii rozwoju gminy, planu opieki nad zabytkami na wypadek konfliktu zbrojnego, wnioskowanie o wpis/wypis do/z rejestru zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków);
2. instrumentów finansowych (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, aplikowanie o dofinansowanie, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz pożyczki, dotacje, dofinansowania, nagrody);
3. instrumentów koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami oraz współpraca ze wszystkimi realizatorami przypisanymi do zadań w Programie);
4. instrumentów społecznych (m.in. poprzez działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi);
5. instrumentów kontrolnych (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, sprawozdanie z realizacji Programu).

IX. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

W art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Ustawodawca wymienił zadania związane z gminnym programem opieki nad zabytkami. Na podstawie ww. artykułu skonkretyzowano je poniżej na potrzeby niniejszego Programu.

Wójt Gminy Domaszowice sporządza na okres 4 lat Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice przyjmuje Rada Gminy Domaszowice, po uzyskaniu opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Domaszowice ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego. Z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Domaszowice Wójt Gminy Domaszowice sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy Domaszowice.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu uwzględniająca:

- a) wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami,
- b) efektywność ich wykonania.

Poniżej wskazano przykładowe kryteria i wskaźniki oceny realizowanych zadań, które mogą być pomocne przy opracowaniu sprawozdania.

W ramach priorytetu 1. *Zachowanie dziedzictwa kulturowego:*

- poziom (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi zaktualizowanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- liczba zaktualizowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- liczba uchwalonych programów/strategii, w których uwzględniono tematykę dziedzictwa kulturowego;
- liczba obiektów ogółem poddanych pracom remontowym i konserwatorskim;
- liczba cmentarzy, których nastąpiła poprawa ze względu na prowadzone prace porządkowe i pielęgnacyjne;
- liczba cmentarzy, które zostały upamiętnione w postaci postawienia pamiątkowej tabliczki;
- liczba cmentarzy, w których usunięto samosiewy;
- liczba zabytków rejestrowych, które zostały oznakowane;
- liczba pozyskanych eksponatów do izby pamięci;
- wartość finansowa prac związanych z budową Gminnego Centrum Kultury;
- wartość finansowa zebranych datków podczas kwest na ratowanie zabytkowych nagrobków;
- wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich.

W ramach priorytetu 2. *Ochrona, kształtowanie i zarządzanie krajobrazem kulturowym przy współudziale mieszkańców:*

- liczba stowarzyszeń, kół gospodyń wiejskich, zespołów ludowych, które otrzymały wsparcie w działalności związanej z dziedzictwem kulturowym;
- liczba nowo powstałych stowarzyszeń, kół gospodyń wiejskich, zespołów ludowych i innych organizacji związanych z dziedzictwem kulturowym;
- liczba nowo opracowanych granic układów ruralistycznych;
- wartość finansowa udzielonych dotacji z budżetu gminy na dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych;
- wartość finansowa udzielonych dotacji z budżetu powiatu na dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych;
- liczba osób, które uczestniczyły w zajęciach o tematyce lokalnego dziedzictwa kulturowego w Gminnym Centrum Kultury;
- liczba opracowanych produktów turystycznych – regionalnych;
- liczba spotkań/konferencji/wideokonferencji o tematyce finansowania zabytków, na których uczestniczyli urzędnicy z Urzędu Gminy w Domaszowicach;
- wartość finansowa pozyskanych środków zewnętrznych na ratowanie zabytków;
- liczba odwiedzin strony internetowej gminy.

W ramach priorytetu 3. *Popularyzacja i promocja dziedzictwa kulturowego:*

- liczba zorganizowanych imprez nawiązujących do dziedzictwa niematerialnego;
- wartość finansowa na poczet zrealizowania imprez i festynów;
- liczba wypromowanych obiektów zabytkowych;

- liczba ustawionych tablic informacyjnych we wsiach;
- liczba turystów odwiedzających gminę.

X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Rozdział 10. ma charakter informacyjny. Poniżej przedstawiono przykładowe możliwości finansowania wskazanych w podrozdziale 7.3. zadań z uwzględnieniem środków:

- publicznych (np. budżet państwa, budżety jednostek samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, środki Unii Europejskiej, inne źródła zagraniczne),
- prywatnych (osób fizycznych, fundacji, osób prawnych, kościelnych itp.).

W poszukiwaniu dofinansowania nie można ograniczać się wyłącznie do powszechnie znanych i dostępnych programów. Źródeł należy także szukać w ogłaszanych przez samorządy konkursach na realizację zadań z zakresu edukacji, kultury, promocji oraz w budżetach tzw. obywatelskich lub partycypacyjnych. Decydując się na złożenie wniosku, należy liczyć się z tym, że w każdym konkursie wniosków z podobnym zakresem działań wpływa dużo, a uzyskanie dofinansowania nie jest łatwe, m.in. ze względu na z góry przydzieloną alokację środków.

Źródłami wsparcia działań w obszarze kultury w ramach budżetu państwa są:

- Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków,
- programy MKiDN,
- wojewódzki konserwator zabytków,
- urzędy: marszałkowski i wojewódzki,
- Fundusz Kościelny,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Fundusz Inicjatyw Obywatelskich,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Na działania związane z ochroną i wykorzystaniem zabytków można pozyskać środki z wielu programów wdrażanych na poziomie krajowym w ramach środków europejskich, takich jak:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego;
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego – tzw. fundusze norweskie;
- Kreatywna Europa;
- Europa dla Obywateli.

Informacje o zasadach i kryteriach możliwości pozyskiwania ww. środków są dostępne na stronach internetowych poświęconych ww. źródłom finansowania. Poniżej scharakteryzowano najbardziej popularne programy pomocowe.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków jest państwowym funduszem celowym. Jego dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Przychodem Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków są wpływy z kar pieniężnych, o których mowa w art. 107a–107e ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Środki Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków są przeznaczane na dofinansowanie:

- 1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- 2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Programy MKiDN 2022-

Programy Ministra z zakresu kultury mają na celu dofinansowanie zadań o charakterze projektowym z wyłączeniem stałej działalności kulturalnej podmiotów. Skierowane są do instytucji kultury, organizacji pozarządowych, instytucji filmowych, szkół i uczelni wyższych, jednostek samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych, kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych. Osoby fizyczne nie są uprawnione do składania wniosków poza jednym programem – Ochrona zabytków. W 2021 roku przyznano ponad 240 mln zł dotacji na cele kulturalne w ramach 33 programów Ministra. Na rok 2022 przewidziano realizację następujących programów: Badanie polskich strat wojennych, Czasopisma, Edukacja artystyczna, Edukacja kulturalna, Film, Groby i cmentarze wojenne w kraju, Infrastruktura domów kultury, Infrastruktura kultury, Infrastruktura szkolnictwa artystycznego, Kultura cyfrowa, Kultura Dostępna, Kultura ludowa i tradycyjna (celem programu jest wspieranie zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania), Literatura, Miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju, Miejsca pamięci narodowej za granicą, Muzyczny ślad, Muzyka, Narodowa Kolekcja Sztuki Współczesnej, Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą, Ochrona zabytków (celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne), Ochrona zabytków archeologicznych (celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych), Partnerstwo dla książki, Promesa dla Kultury, Promocja czytelnictwa, Promocja kultury polskiej za granicą, Rozwój sektorów kreatywnych, Sztuki wizualne, Taniec, Teatr, Wspieranie działań muzealnych, Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży, Zamówienia kompozytorskie, Wspieranie archiwów, bibliotek i muzeów poza krajem, Ballady i romanse. Podkreślono te programy, które najbardziej wpisują się w założenia programowe przyjęte w Programie.

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków przyznaje dotacje na podstawie art. 74 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn.22.04.2021 w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym

na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Wnioski mogą być składane przez właścicieli i zarządców (osoby fizyczne, parafie, wspólnoty mieszkaniowe, jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy) obiektów zabytkowych, znajdujących się na terenie województwa opolskiego i wpisanych do rejestru zabytków lub ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Planowany do przeprowadzenia zakres prac musi być zgodny z katalogiem prac wskazanych w art. 77 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (m.in. wymiana pokrycia dachowego, remont elewacji, wymiana stolarki okiennej, prace restauratorskie przy zabytkach ruchomych, przygotowanie dokumentacji). W roku 2021 wkład własny wynosił min. 30% całości wartości zadania.

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego

Z budżetu Województwa Opolskiego mogą być udzielane dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na obszarze województwa opolskiego, posiadającym istotne znaczenie kulturowe, zgodnie z zakresem przedmiotowym określonym w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wnioski o dotację kieruje się do Zarządu Województwa Opolskiego w terminie przez niego wyznaczonym. Informacja o naborze wniosków na dofinansowanie zadań, podawana jest każdorazowo do publicznej wiadomości w formie ogłoszenia, zamieszczanego w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronach internetowych Samorządu Województwa Opolskiego oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego. Oferty przyjmowane są przez 21 dni od daty ogłoszenia o naborze. Zarząd Województwa Opolskiego powołuje Komisję Oceniającą, której zadaniem jest ocena formalna oraz merytoryczna zgłoszonych wniosków oraz przedstawienie propozycji podmiotów, którym rekomenduje się udzielenie dotacji, wraz z określeniem wysokości kwot dotacji dla poszczególnych zadań oraz przedstawienie wykazu zadań, którym nie rekomenduje się udzielenia dotacji wraz z uzasadnieniem.

Starostwo Powiatowe w Namysłowie

Dotacje z budżetu Powiatu Namysłowskiego mogą być udzielane osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym posiadającym tytuł prawny do zabytku:

- 1) usytuowanego na terenie Powiatu Namysłowskiego,
- 2) wpisanego do rejestru zabytków,
- 3) ogólnodostępnego dla mieszkańców i turystów.

Dotacje mogą być udzielane na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku, które zostaną przeprowadzone w roku, w którym dotacja na być udzielona. Dotacje mogą być udzielane na nakłady konieczne na roboty budowlane, prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytku, określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W roku 2013 wsparcie na prace budowlane otrzymała parafia Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i św. Marcina w Strzelcach. Prace objęły remont elewacji świątyni.

W roku 2018 Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Wawrzyńca w Woskowicach Małych otrzymała dofinansowanie z przeznaczeniem na remont wnętrza kościoła w Woskowicach Górnych (podłogi, ściany, sufity).

Fundusz Kościelny

Kościelne osoby prawne będą mogły ubiegać się o przyznanie dotacji z Funduszu w 2022 r. Zadanie poświęcone zabytkom zostało przedstawione jako: konserwacja i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w znaczeniu nadanym przez aktualne ustawodawstwo, bądź orzecznictwo. Remonty i prace konserwatorskie zabytkowych obiektów sakralnych (w szczególności: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, wodnej, kanalizacyjnej, odgromowej). W szczególnie uzasadnionych przypadkach może nastąpić finansowanie z Funduszu Kościelnego remontu ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: instrumenty muzyczne, dzwony) oraz stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: ołtarze, polichromie, freski, posadzki). Z Funduszu Kościelnego nie finansuje się co do zasady prac dotyczących otoczenia obiektu (takich jak np.: chodniki, ogrodzenia, trawniki).

Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

W związku z przejściem z perspektywy finansowej 2014-2020 na 2021-2027 należy bacznie obserwować, czy programy nie weszły w życie, a w związku z powyższym, czy nie występują nowe możliwości finansowania zadań na rzecz dziedzictwa kulturowego.

XI. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Zaplanowane przez gminę inwestycje związane z ochroną zabytków w ciągu 4 lat obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami, tj. w latach 2022-2025 zostały przedstawione w podrozdziale 7.3.

Art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wskazuje na możliwość finansowania przez gminy prac przy obiektach zabytkowych: dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Rada Gminy Domaszowice przyjęła uchwałę Nr XXVI/149/09 z dnia 22 kwietnia 2009 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Zgodnie z nią dotacja może być udzielona na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, który jest:

- a) wpisany do rejestru zabytków,
- b) posiada istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe,
- c) w złym stanie technicznym.

Wnioski o udzielenie dotacji, składa się w sekretariacie Urzędu Gminy Domaszowice w terminie do 30 września roku poprzedzającego rok przyznania dotacji.

Szczegółowe zapisy regulujące otrzymanie dotacji znajdują się w uchwale.

Gmina Domaszowice na podstawie ww. uchwały przyznawała niejednokrotnie dotacje na zabytki, np. w 2018 r. dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Wawrzyńca w Woskowicach Małych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Zadanie polegało na malowaniu wnętrza kościoła oraz wymianie podłóg w kościele filialny pw. św. Jadwigi w Woskowicach Górnych. Wysokość dotacji wyniosła 5 000,00 zł.

Zadania określone w Programie realizowane będą przez Urząd Gminy Domaszowice oraz w mniejszym stopniu przez pozostałych interesariuszy, do który w sposób szczególny zaliczyć należy:

- Centrum Kultury w Domaszowicach (które powstanie), do czasu powstania część zadań może realizowana być przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Domaszowicach;
- Koła Gospodyń Wiejskich z terenu Gminy Domaszowice;
- Sołectwa z terenu Gminy Domaszowice;
- Parafię p.w. Narodzenia NMP w Siemysłowie;
- Parafię p.w. Narodzenia NMP i św. Marcina w Strzelcach;
- Parafię p.w. Wniebowzięcia NMP we Włochach;
- Parafię p.w. św. Wawrzyńca w Woskowicach Małych;
- Starostwo Powiatowe w Namysłowie, Plac Wolności 12a, 46-100 Namysłów;
- właścicieli obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Wszelkie uzgodnienia dotyczące zabytków będą prowadzone z Wojewódzkim Opolskim Konserwatorem Zabytków.

XII. BIBLIOGRAFIA

Literatura:

1. Gmina Domaszowice – bezpłatny egzemplarz (folder) promocyjny.
2. Materiały przekazane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Domaszowicach – wybrane zagadnienia monografii R. Majchera.
3. Geografia regionalna Polski, J. Kondracki, Warszawa 2009 r., Wydawnictwo Naukowe PWN.
4. Geografia osadnictwa, D. Szymańska, Warszawa 2009 r., Wydawnictwo Naukowe PWN.
5. Dziedzictwo kulturowe Polski. Jego straty i ochrona prawna, t. 1, J. Pruszyński, Kraków 2001 r., Kantor Wydawniczy Zakamycze.

Strony internetowe:

www.dane.gov.pl
www.mapy.geoportal.gov.pl
www.wspolzedne-gps.pl
www.igrek.amzp.pl
www.mapy.amzp.pl
www.gminy.pl
ww.ongeo.pl
www.rejestr.io

www.mapio.net
www.polskaniezwykla.pl
www.palaceslaska.pl
www.nton.pl/greboszow-historia-wielkiego-majatku-ziemskiego
www.namyslow.pl
www.domaszowice.e-mapa.net
www.bip.domaszowice.pl
www.domaszowice.pl
www.mapy.zabytek.gov.pl
www.mkidn.gov.pl
www.isap.sejm.gov.pl
www.polskiezabytki.pl
www.samorzad.nid.pl

XIII. SPISY

13.1. Spis tabel

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Domaszowice z podziałem na miejscowości	40
Tabela 2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków	61
Tabela 3. Zróżnicowanie stanowisk archeologicznych ze względu na określone funkcje	68
Tabela 4. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	69
Tabela 5. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków	79
Tabela 6. Charakterystyka obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków	80
Tabela 7. Zabytkowe kościoły	86
Tabela 8. Zabytkowe cmentarze	87
Tabela 9. Zabytkowe kapliczki	88
Tabela 10. Zabytkowe dwory	89
Tabela 11. Zabytkowe parki	90
Tabela 12. Zabytkowe szkoły	91
Tabela 13. Zabytkowe dworce.....	92
Tabela 14. Analiza SWOT uwzględniająca dziedzictwo kulturowe gminy	100
Tabela 15. Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami	104

13.2. Spis rycin

Ryc. 1. Gmina Domaszowice na tle powiatów oraz gmin województwa opolskiego	37
Ryc. 2. Gmina Domaszowice na tle gmin powiatu namysłowskiego	38
Ryc. 3. Przestrzenne rozmieszczenie miejscowości w Gminie Domaszowice	39
Ryc. 4. Obszar Gminy Domaszowice przedstawiony na mapie z 1901 r.....	43
Ryc. 5. Domaszowice 1938 r.	44
Ryc. 6. Dziedzice w 1938 r.	45
Ryc. 7. Gręboszów w 1940 r.....	46
Ryc. 8. Polkowskie w 1938 r.....	47
Ryc. 9. Siemysłów w 1938 r.....	48
Ryc. 10. Strzelce w 1938 r.....	49
Ryc. 11. Wielołęka w 1938 r.....	50
Ryc. 12. Włochy w 1938 r.....	52
Ryc. 13. Woskowice Górne w 1940 r.....	53
Ryc. 14. Ruralistyczny układ Strzelec	56
Ryc. 15. Ruralistyczny układ Woskowic Górnych	57

Ryc. 16. Obszary AZP na terenie Gminy Domaszowice.....	66
Ryc. 17. Nasycenie stanowisk archeologicznych z podziałem na miejscowości.....	68
Ryc. 18. Lokalizacja stanowisk rejestrowych.....	71
Ryc. 19. Herb Gminy Domaszowice.....	76
Ryc. 20. Dawny herb Domaszowic.....	76
Ryc. 21. Dawny herb Dzedna.....	77
Ryc. 22. Dawny herb w Polkowskim.....	77
Ryc. 23. Dawny herb Strzelec.....	77
Ryc. 24. Dawny herb Wielołąki.....	78
Ryc. 25. Wzór znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków.....	82

13.3. Spis wykresów

Wyk. 1. Powierzchnia obowiązujących MPZP.....	36
Wyk. 2. Liczba stanowisk archeologicznych z podziałem na sektory AZP.....	66
Wyk. 3. Liczba stanowisk archeologicznych z podziałem na miejscowości.....	67
Wyk. 4. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków pod względem funkcji.....	81
Wyk. 5. Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków z podziałem na miejscowości.....	84

13.4. Spis fotografii

Fot. 1. Zajazd pocztowy w Domaszowicach.....	58
Fot. 2. Dwór w Domaszowicach.....	58
Fot. 3. Pałac w Gręboszowie.....	59
Fot. 4. Kościół ewangelicki w Strzelcach.....	59
Fot. 5. Kapliczka przydrożna przy domu nr 93 we Włochach.....	62
Fot. 6. Zespół ludowy Tęcza.....	73
Fot. 7. Nagrobek Jana Skali na cmentarzu w Dzedzicach.....	74
Fot. 8. Kościół we Włochach.....	86
Fot. 9. Starsza część cmentarza w Strzelcach.....	87
Fot. 10. Kapliczka-dzwonnica w Wielołące.....	88
Fot. 11. Dwór we Włochach.....	89
Fot. 12. Park w Domaszowicach.....	90
Fot. 13. Dom w Gręboszowie.....	91
Fot. 14. Dawna szkoła w Strzelcach.....	92
Fot. 15. Dworzec w Gręboszowie.....	93
Fot. 16. Kapliczka w Domaszowicach.....	94
Fot. 17. Kościół filialny p.w. św. Katarzyny w Gręboszowie.....	95
Fot. 18. Cmentarz parafialny w Gręboszowie-widok na starą część cmentarza.....	96
Fot. 19. Dwie bramy wjazdowe do zespołu pałacowego w Gręboszowie.....	96
Fot. 20. Spichlerz w zespole pałacowym w Gręboszowie.....	97
Fot. 21. Kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, ob. p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Siemysłowie.....	97
Fot. 22. Kościół parafialny p.w. św. Marcina w Strzelcach.....	98
Fot. 23. Pałac w Strzelcach.....	99
Fot. 24. Park w zespole pałacowo-folwarcznym w Strzelcach.....	99
Fot. 25. Kościół filialny p.w. św. Jadwigi w Woskowicach Górnych.....	100

XIV ANEKSY

Załącznik 1. Nieruchome zabytki architektury i budownictwa ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres (lokalizacja)	Datowanie	Uwagi
1	Domaszowice	kapliczka	ul. Strzelecka/Polna	1883 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 225/2014 z 20.10.2014 r.
2	Domaszowice	kapliczka	ul. Polna	1901 r.	
3	Domaszowice	zespół folwarczny	ul. Polna 6	XIX/XX w.	
4	Domaszowice	spichlerz przy piekarni	ul. Główna 16	k. XIX w.	
5	Domaszowice	magazyn i piekarnia	ul. Główna 22a	k. XIX w.	
6	Domaszowice	szkoła, ob. Urząd Gminy	ul. Główna 26	1900 r.	
7	Domaszowice	dom	ul. Główna 30	1914 r.	
8	Domaszowice	dom mieszkalny w zespole dworca	ul. Kolejowa 18	1868 r.	
9	Domaszowice	dworzec kolejowy	ul. Kolejowa 20	1868 r.	
10	Domaszowice	dom mieszkalny w zespole dworca	ul. Kolejowa 22	1868 r.	
11	Domaszowice	gorzelnia	ul. Strzelecka 7	k. XIX w.	
12	Domaszowice	budynek gospodarczy	ul. Strzelecka 16	k. XIX w.	
13	Domaszowice	park dworski	ul. Strzelecka	XIX w.	
14	Dziedzice	kapliczka przydrożna	przy cmentarzu parafialnym	k. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 226/2014 z 28.10.2014r.
15	Dziedzice	cmentarz parafialny		ok. 1920 r.	
16	Dziedzice	grób Jana Skali	cmentarz parafialny	1945 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 168/88 z 22.02.1988 r.
17	Dziedzice	dom	3	1912 r.	
18	Dziedzice	dom	4	pocz. XX w.	
18a	Dziedzice	dom Jana Skali	8	k. XIX w.	obiekt wyburzony pozostający w WEZ, w trakcie procedury wykreślenia
19	Dziedzice	dom	21	pocz. XX w.	
20	Dziedzice	dom dróżnika	32	4 ćw. XIX w.	
21	Gręboszów	kościół filialny p.w. św. Katarzyny		1897-1899 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 229/2014 z 11.12.2014 r.
22	Gręboszów	cmentarz parafialny		XVIII w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 250/90 z 4.05.1990 r.
23	Gręboszów	nagrobek Jerzego von Donnersmarck		1882 r.	

24	Gręboszów	mogiły ofiar II wojny światowej	cmentarz (w nowej części)	ok. 1945 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 222/89 z 7.11.1989 r.
25	Gręboszów	pałac, ob. pozostałości ruin		1782 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 1630/66 z 21.09.1966 r.
26	Gręboszów	park pałacowy		XVIII - XIX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 98/84 z 26.01.1984 r.
27	Gręboszów	2 bramy wjazdowe do zespołu pałacowego		1782 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 1630/66 z 21.09.1966 r.
28	Gręboszów	kordegarda w zespole pałacowym	19	pocz. XX w.	
29	Gręboszów	dom mieszkalny	22	1891 r.	
30	Gręboszów	dom mieszkalny	26a, b	XIX/XX w.	
31	Gręboszów	dom w zespole folwarcznym	33	XIX/XX w.	
32	Gręboszów	dom robotników folwarcznych	37, 37a, 37b, 37c	I. 20. XX w.	
33	Gręboszów	spichlerz w zespole pałacowym	38	1827 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 1630/66 z 21.09.1966 r.
34	Gręboszów	gorzelnia	38	1 poł. XIX w.	
35	Gręboszów	stajnia, ob. dom	38a, 39a, b	1 poł. XIX w.	
36	Gręboszów	dom mieszkalny urzędników w zespole folwarcznym	40a, b	k. XIX w.	
36a	Gręboszów	stajnia, ob. dom	41		obiekt w stanie ruiny pozostający w WEZ, w trakcie procedury wykreślenia
37	Gręboszów	obora, ob. dom mieszkalny	41e	2 poł. XIX w.	
38	Gręboszów	dworzec kolejowy	47	k. XIX w.	
39	Polkowskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	3	pocz. XX w.	
40	Polkowskie	dzwonnica	przy domu nr 14	pocz. XX w.	
41	Polkowskie	szkoła, ob. dom	14	pocz. XX w.	
42	Polkowskie	dom mieszkalny	19	1 ćw. XX w.	
43	Polkowskie	dom mieszkalny	20, 20a	k. XIX w.	
44	Polkowskie	budynek gospodarczy w zagrodzie	22a	k. XIX w.	
45	Polkowskie	dom mieszkalny	42	k. XIX w.	

46	Polkowskie	budynek gospodarczy w zagrodzie	42	k. XIX w.	
47	Polkowskie	dom mieszkalny	44	k. XIX w.	
48	Polkowskie	park pocmentarny		XIX w.	
49	Siemysłów	kapliczka	w polu, za domem nr 10	2 poł. XIX w.	
50	Siemysłów	kapliczka	przy domu nr 12a	2 poł. XIX w.	
51	Siemysłów	szkoła, ob. świetlica	11a	k. XIX w.	
52	Siemysłów	dom mieszkalny	19	1900 r.	
53	Siemysłów	dom mieszkalny	25a	3 ćw. XIX w.	
54	Siemysłów	budynek mieszkalno-gospodarczy	30, 30a	k. XIX w., pocz. XXI w.	
55	Siemysłów	kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, ob. p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny	32	1824 r. , 1862-63 wieża, 1990 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 1107/66 z 5.02.1966 r.
56	Siemysłów	zespół folwarczny	36	pocz. XIX w.	
57	Siemysłów	park dworski		XIX w.	
58	Siemysłów	budynek mieszkalno-gospodarczy	42a	k. XIX w., 2 poł. XX w., l.10 XXI w.	
59	Siemysłów	budynek mieszkalno-gospodarczy	45	k. XIX w.	
60	Siemysłów	stodoła w zagrodzie	59	k. XIX w.	
61	Siemysłów	budynek mieszkalno-gospodarczy	63	k. XIX w.	
62	Siemysłów	szkoła, ob. budynek mieszkalny	77	l. 30. XX w.	
63	Siemysłów	cmentarz		XIX w.	
64	Strzelce	układ ruralistyczny wsi		1283 r.- pierwsza wzmianka, poł. XIX w.- zabudowa	
65	Strzelce	kościół parafialny p.w. św. Marcina		XIV w., XV w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 906/64 z 26.05 1964 r.
66	Strzelce	ogrodzenie kościoła parafialnego z kapliczkami		1891-1899 r. kapliczki	
67	Strzelce	budynek mieszkalno-gospodarczy	15	k. XIX w.	
68	Strzelce	pałac	19	XVI w., XVIII w., 1 poł. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 228/2014 z 22.10.2014 r.

69	Strzelce	obora w zespole pałacowo-folwarcznym	19a	k. XIX w.	
70	Strzelce	budynek mieszkalny w zespole pałacowo-folwarcznym	19b	k. XIX w.	
71	Strzelce	wołarnia w zespole pałacowo-folwarcznym	19-19c	k. XIX w.	
72	Strzelce	spichlerz w zespole pałacowo-folwarcznym	19-19c	k. XIX w.	
73	Strzelce	stodoła w zespole pałacowo-folwarcznym	19-19c	k. XIX w.	
74	Strzelce	park w zespole pałacowo-folwarcznym	19-19c	XIX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 44/80 z 29.01.1980 r.
75	Strzelce	budynek gospodarczy	37	k. XIX w.	
76	Strzelce	szkoła	42	1885 – 1890 r.	
77	Strzelce	kapliczka	przy budynku nr 42	pocz. XIX w.	
78	Strzelce	dom mieszkalny	45	pocz. XX w.	
79	Strzelce	dom	46, 46a	k. XIX w., k. XX w.	
80	Strzelce	gospoda, ob. WCK i budynek mieszkalny	52	pocz. XX w.	
80a	Strzelce	budynek mieszkalno-gospodarczy	103a, b	k. XIX w., k. XX w.	
81	Strzelce	budynek mieszkalny	104	1903 r.	
82	Strzelce	cmentarz		XIX w.	
83	Świbne	dom mieszkalny	2	k. XIX w.	
84	Świbne	spichlerz	6	k. XIX w.	
85	Wieloleka	budynek gospodarczy	19	XIX/XX w.	
86	Wieloleka	dom mieszkalny i sklep	21	1925 r.	
87	Wieloleka	remiza strażacka	23a	1933 r.	
88	Wieloleka	szkoła	24a, b, c	pocz. XX w.	
89	Wieloleka	kapliczka-dzwonnica	przy 24a, b, c	k. XIX w.	
90	Wieloleka	dom	25	1 ćw. XX w.	
91	Wieloleka	dom mieszkalny	32	pocz. XX w.	
92	Wieloleka	dom mieszkalny	34	pocz. XX w.	
93	Wieloleka	dom mieszkalny	35	XIX/XX w.	
94	Wlochy	dwór	1, 1a	XVIII w., XIX w., k. XX w.	
95	Wlochy	gorzelnia, ob. budynek mieszkalny	3	k. XIX w.	

96	Włochy	budynek gospodarczy	3	k. XIX w.	
97	Włochy	zespół folwarczny: obory	3a	2 poł. XIX w.	
97a	Włochy	gorzelnia, ob. budynek mieszkalny	9a, b	XIX w.	
98	Włochy	dom mieszkalny	14	1903 r.	
99	Włochy	szkoła	60	pocz. XX w.	
100	Włochy	dom mieszkalny	62	pocz. XX w.	
101	Włochy	wozownia	62	k. XIX w.	
102	Włochy	dom mieszkalny	81	I. 20. XX w.	
103	Włochy	kapliczka przydrożna	przy domu nr 93	k. XIX w.	
103a	Włochy	dom mieszkalny	97	pocz. XX w., k. XX w.	
104	Włochy	dom mieszkalny	107	pocz. XX w.	
105	Włochy	dom mieszkalny	113	I. 20. XX w.	
106	Włochy	karczma, ob. dom	115	XIX/XX w.	
107	Włochy	dom mieszkalny	123	XIX/XX w.	
108	Włochy	plebania	124	4 ćw. XIX w.	
109	Włochy	kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP	128	1929 r.	
110	Woskowice Górne	układ ruralistyczny wsi		1201 r. – pierwsza wzmianka poł. XIX w. - zabudowa	
111	Woskowice Górne	kościół filialny p.w. św. Jadwigi	13a	1896-1897 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 223/2014 z 25.09.2014 r.
112	Woskowice Górne	cmentarz		XIX w.	
113	Woskowice Górne	dom mieszkalny	11	pocz. XX w.	
114	Woskowice Górne	dom mieszkalny	33	XIX/XX w.	
115	Woskowice Górne	dom w zespole folwarcznym	34a	XIX/XX w.	
116	Woskowice Górne	dwór	40	XIX w.	
117	Woskowice Górne	park		XIX w.	
118	Zalesie	stodoła w zespole folwarcznym	47a, b	1879 r.	
119	Zalesie	rządówka w zespole folwarcznym	47a, b	1872 r.	
120	Zofijówka	dom mieszkalny	15	pocz. XX w.	
121	Zofijówka	dom mieszkalny	17	XIX/XX w., pocz. XXI w.	

Źródło: Gminna ewidencja zabytków

Załącznik 2. Nieruchome zabytki archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr w AZP	Nr w obręb. miejsc.	Nr działki	Funkcja obiektu- Kultura/chronologia	Uwagi
1	Domaszowice	81-36	17	1		znaleziska - kultura przeworska (okres rzymski)	L
2	Domaszowice (Zalesie)	81-36	18	2	705/4	cmentarzysko i osada – kultura łużycka (V okr. EB-HC) osada? – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków pod nr: A-507/78
3	Domaszowice	81-36	19	3		śląd osadnictwa - neolit	L
4	Domaszowice	81-36	20	4		skarb brązowy – kultura łużycka (HC)	L
5	Domaszowice (Zalesie)	81-36	21	5	1/1	śląd osadnictwa – kultura łużycka lub pomorska (okres halsztacki) śląd osadnictwa – późne średniowiecze	
6	Domaszowice	81-36	22	6	134/2	śląd osadnictwa – neolit osada – kultura łużycka lub pomorska (okres halsztacki)	
7	Domaszowice (Zalesie)	81-36	23	7	710/1 , 713, 714/5 , 715/4	śląd osadnictwa – neolit? osada – kultura łużycka (II-III okres epoki brązu) osada – kultura przeworska (młodszy okr. przedrzymski) osada – kultura przeworska (okr. późnorzymski) osada – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków pod nr A-488/78
8	Domaszowice (Zalesie)	81-36	24	8	707/2 -3, 707/5 , 708/1 , 709/1	osada – kultura łużycka (V okr. EB) punkt osadniczy – kultura pomorska ? (HD-wcz. okr. przedrzymski) śląd osadnictwa – kultura przeworska (młodszy okr. przedrzymski) osada – kultura przeworska (okres wczesno rzymski) osada – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków pod nr A-881/90
9	Domaszowice (Zalesie)	81-36	25	9	711	śląd osadnictwa – pradzieje śląd osadnictwa – późne średniowiecze	
10	Domaszowice (Zalesie)	81-36	26	10	7/64	śląd osadnictwa – późne średniowiecze	
11	Domaszowice (Zalesie)	81-36	27	11	1/3	śląd osadnictwa – kultura przeworska? (okres rzymski?) osada ? – późne średniowiecze	
12	Domaszowice (Zalesie)	81-36	28	12	7/63	śląd osadnictwa – kultura przeworska (młodszy okr. przedrzymski) śląd osadnictwa - pradzieje	
13	Domaszowice (Zalesie)	81-36	51	13	707/6 , 707/2 , 708/1	osada – kultura przeworska (II-I w.p.n.e.) osada – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków pod nr A-854/89
14	Domaszowice (Zalesie)	81-36	52	14	705/4	osada – kultura łużycka (III o. EB-o.halszt.)	

						osada – kultura przeworska (okr. rzymski) ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, faza młodsza osada – późne średniowiecze	
15	Domaszowice	81-36	53	15	60/8, 127/5 , 60/9, 127/6 , 60/17 , 350/3 -5, 384/4 -6	osada – kultura łużycka (o. halsztacki) osada – kultura przeworska (o. rzymski) osada – XIV w. osada XV-XVII w.	
16	Domaszowice	81-36	54	16	127/5	ślad osadnictwa – neolit osada – późne średniowiecze	
17	Domaszowice	81-36	55	17	59/11 , 59/12	osada – kultura łużycka (III o. EB-o. halszt.) ślad osadnictwa – kultura pomorska? (o. halszt. C-o. laten. A) ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, faza młodsza ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
18	Domaszowice	81-36	56	18	737/5	osada – kultura łużycka (III o. EB-o. halszt.) ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
19	Domaszowice (Zalesie)	81-36	57	19	734	osada – późne średniowiecze	
20	Domaszowice	81-36	58	20	735/1 -2, 736	osada – kultura łużycka (III o. EB-o. halszt.) osada – kultura przeworska (o. rzymski) ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, faza młodsza	
21	Domaszowice	81-36	59	21	58/5	osada hutn. – późne średniowiecze	
22	Domaszowice	81-36	60	22	Domaszowice 26, 24/2 Strzelce 494/2	osada – kultura przeworska (okres późnorzymski) osada – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków pod nr A-855/89
23	Domaszowice	81-36	61	23	29	ślad osadnictwa – kultura przeworska (okres późnorzymski)	
24	Domaszowice	81-37	1	24		ślad osadnictwa – neolit	L
25	Dziedzice	81-37	12	1		osada - średniowiecze	L
26	Dziedzice	82-37	11	2	223/2	punkt osadniczy – okres średniowiecza punkt osadniczy – późne średniowiecze	
27	Gręboszów	81-36	3	1		grób szkieletowy – epoka kamienia-neolit punkt osadniczy – epoka kamienia	L

						punkt osadniczy – kultura przeworska (okres późnorzymski)	
28	Gręboszów	81-36	4	2	233/3 , 233/4	śląd osadnictwa – pradzieje śląd osadnictwa – wczesne średniowiecze, faza młodsza śląd osadnictwa – późne średniowiecze	
29	Gręboszów	81-36	5	3		groby szkieletowe – późne średniowiecze?	L
30	Gręboszów	81-36	6	4		śląd osadnictwa – kultura łużycka (IV okr. EB)	A
31	Gręboszów	81-36	7	5		skarb monet ? – wczesne średniowiecze śląd osadnictwa – późne średniowiecze	A
32	Gręboszów	81-36	8	6		osada – średniowiecze (XIII-XIV w.)	L
33	Gręboszów	81-36	31	7	71, 72	osada – kultura łużycka? (III o. EB-o. halszt. ?)	
34	Gręboszów	81-36	32	8	55, 56	śląd osadnictwa – neolit śląd osadnictwa – kultura przeworska (okr. rzymski ?)	
35	Nowa Wieś	82-37	25	1	22, 23	śląd osadnictwa – mezolit punkt osadniczy – średniowiecze punkt osadniczy – późne średniowiecze	
36	Nowa Wieś	82-37	26	2	178/2	punkt osadniczy – epoka kamienia śląd osadnictwa – epoka kamienia punkt osadniczy – kultura łużycka śląd osadnictwa – kultura łużycka punkt osadniczy – późne średniowiecze	
37	Nowa Wieś	82-37	19	3	43	punkt osadniczy – kultura łużycka śląd osadnictwa – kultura łużycka punkt osadniczy – średniowiecze punkt osadniczy – późne średniowiecze	
38	Nowa Wieś	82-37	16	4	77, 78	punkt osadniczy – kultura łużycka śląd osadnictwa – ?	
39	Nowa Wieś	82-37	13	5	67/4, 68/4	osada – kultura łużycka (epoka brązu) cmentarzysko ciałopalne - kultura łużycka (epoka brązu) punkt osadniczy – kultura łużycka punkt osadniczy – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków pod nr: A-506/78
40	Nowa Wieś	82-37	12	6	67/6, 176	osada – kultura łużycka osada – kultura łużycka	
41	Nowa Wieś	82-37	21	7	8/3, 8/4	punkt osadniczy – kultura łużycka śląd osadnictwa – późne średniowiecze	
42	Nowa Wieś	82-37	20	8	10/4, 10/5	punkt osadniczy – kultura łużycka punkt osadniczy – późne średniowiecze	
43	Nowa Wieś	82-37	27	9	87/2	punkt osadniczy – późne średniowiecze	
44	Nowa Wieś	82-37	24	10	18, 19/3	punkt osadniczy – kultura łużycka	

						punkt osadniczy - późne średniowiecze	
45	Nowa Wieś	82-37	23	11	17, 18	punkt osadniczy - kultura łużycka (epoka brązu) punkt osadniczy - późne średniowiecze	
46	Nowa Wieś	82-37	22	12	26/3	śląd osadnictwa - kultura łużycka punkt osadniczy - późne średniowiecze	
47	Nowa Wieś	82-37	17	13	37/4	punkt osadniczy - kultura łużycka śląd osadnictwa - późne średniowiecze	
48	Nowa Wieś	82-37	18	14	37/4	punkt osadniczy - kultura łużycka	
49	Nowa Wieś	82-37	15	15	78	punkt osadniczy - kultura łużycka	
50	Nowa Wieś	82-37	14	16	73	punkt osadniczy - kultura łużycka punkt osadniczy - pradzieje osada - późne średniowiecze	
51	Strzelce	81-36	9	1	541/1 -2, 542, 543, 555, 556	osada - kultura przeworska (okr. późno-rzymski) osada - późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków pod nr A-473/78
52	Strzelce	81-36	10	2		śląd osadnictwa - neolit	A
53	Strzelce (Szerzyna)	81-36	11	3	546/2 , 550, 561, 562/1 -2	osada - kultura przeworska (okr. późno-rzymski-C1?)	Wpis do rejestru zabytków pod nr A-492/78
54	Strzelce (Szerzyna)	81-36	12	4	603- 606, 609, 610	śląd osadnictwa - neolit śląd osadnictwa - kultura łużycka (okres halsztacki) osada - późne średniowiecze	
55	Strzelce	81-36	13	5		cmentarzysko - ?	L
56	Strzelce	81-36	14	6	368	śląd osadnictwa - późne średniowiecze	
57	Strzelce (Szerzyna)	81-36	15	7	617, 618, 619/1 , 619/3 , 620/4	śląd osadnictwa - neolit osada - kultura przeworska (młodszy okr. przedrzymski) osada - kultura przeworska (okres rzymski) osada - późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków pod nr: A-493/78
58	Strzelce	81-36	16	8	487, 488/2 , 489	osada - kultura łużycka (okres halsztacki) osada - późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków pod nr: A-476/78
59	Strzelce	81-36	33	9	477/4	śląd osadnictwa - kultura przeworska (faza D)	
60	Strzelce (Szerzyna)	81-36	34	10	629/5	śląd osadnictwa - pradzieje śląd osadnictwa - wczesne średniowiecze osada - późne średniowiecze	
61	Strzelce (Szerzyna)	81-36	35	11	612/5 , 613	osada - kultura łużycka (okr. halszt.) osada - XIV w.	
62	Strzelce (Szerzyna)	81-36	36	12	616- 618,	śląd osadnictwa - neolit	Wpis do rejestru

					619/3 620/4	osada – kultura przeworska (II-I w.p.n.e.)	zabytków pod nr: A-878/90
63	Strzelce (Szerzyna)	81-36	37	13	615, 616	śląd osadnictwa – neolit osada – kultura łużycka (III okr. EB-okr. halszt.) osada – kultura przeworska (okr. rzymski)	Wpis do rejestru zabytków pod nr: A-870/90
64	Strzelce	81-36	38	14	544	śląd osadnictwa – kultura łużycka (III okr. EB-okr. halszt.) osada – kultura przeworska (okr. rzymski) osada – późne średniowiecze	
65	Strzelce	81-36	39	15	216/2	osada – kultura przeworska (okr. rzymski) osada – wczesne średniowiecze, młodsza faza osada – XIV w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr: A-849/89
66	Strzelce	81-36	40	16	179/1 , 179/2	śląd osadnictwa – neolit osada – kultura łużycka (okr. halszt.) osada – wczesne średniowiecze, młodsza faza	Wpis do rejestru zabytków pod nr: A-848/89
67	Strzelce	81-36	41	17	176/1	osada – kultura przeworska (faza D)	
68	Strzelce	81-36	42	18	629/2	śląd osadnictwa – kultura łużycka (III okr. EB-okr. halszt.) śląd osadnictwa – kultura przeworska (okr. rzymski) osada – XIII-XIV w.	
69	Strzelce	81-36	43	19	370	osada - kultura łużycka (III okr. EB-okr. halszt.) śląd osadnictwa – późne średniowiecze	
70	Strzelce	81-36	44	20	171/1	śląd osadnictwa – XII-XIII w.	
71	Strzelce	81-36	45	21	185/3 , 186/1 -2, 187/1	śląd osadnictwa – pradzieje osada – wczesne średniowiecze, faza młodsza	
72	Strzelce	81-36	46	22	295/1	śląd osadnictwa – kultura łużycka (III okr. EB-okr. halszt.)	
73	Strzelce	81-36	47	23	279/1	osada – późne średniowiecze	
74	Strzelce (Szerzyna)	81-36	48	24	607/1 , 612/4	osada - kultura łużycka (okr. halszt.) osada – późne średniowiecze	
75	Strzelce	81-36	49	25	510/1	osada – wczesne średniowiecze	
76	Strzelce	81-36	50	26	546/1 -2, 548	osada – kultura przeworska (okr. rzymski)	Wpis do rejestru zabytków pod nr: A-872/90
77	Strzelce	80-36	31	27	1	osada – kultura pomorska (późny okr. halszt.-wczes. okr. laten.) śląd osadnictwa – wczesne średniowiecze (X-XII w.)	
78	Strzelce	80-36	32	28	31/2	śląd osadnictwa – średniowiecze (XIV-XV w.)	

						śląd osadnictwa - pradzieje	
79	Strzelce	80-36	33	29	21	punkt osadniczy - pradzieje	
80	Strzelce	80-36	34	30	7, 8/1	osada - kultura przeworska (faza C-D) punkt osadniczy - pradzieje śląd osadnictwa - późne średniowiecze (XIV-XV w.)	
81	Wieloletka	82-37	9	1		osada - średniowiecze	A
82	Wieloletka	82-37	10	2		cmentarzysko ciałopalne - kultura łużycka (V okr. brązu)	A
83	Wieloletka	82-37	3	3	210/7	osada - średniowiecze osada - wczesne średniowiecze (X- XIII w.?)	
84	Wieloletka	82-37	4	4	219	osada produkcyjna - ? punkt osadniczy - późne średniowiecze	
85	Wieloletka	82-37	6	5	122	punkt osadniczy - kultura łużycka punkt osadniczy - średniowiecze punkt osadniczy - późne średniowiecze	
86	Wieloletka	82-37	8	6		osada hutnicza - ?	L
87	Wieloletka	82-37	7	7	166, 163	punkt osadniczy - ? punkt osadniczy - późne średniowiecze	
88	Wieloletka	82-37	1	8	224/3	śląd osadnictwa - pradzieje śląd osadnictwa - późne średniowiecze	
89	Wieloletka	82-37	2	9	227, 228	śląd osadnictwa - epoka kamienia śląd osadnictwa - pradzieje śląd osadnictwa - późne średniowiecze	
90	Wieloletka	82-37	5	10	188/7	śląd osadnictwa - pradzieje punkt osadniczy - późne średniowiecze	
91	Włochy	81-37	20	1	53, 54, 55/1	śląd osadnictwa - epoka kamienia punkt osadniczy - kultura łużycka (V okr. EB-okr. halszt.) punkt osadniczy - okres wpływów rzymskich śląd osadnictwa - X-XI w. punkt osadniczy - późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków pod nr: A- 482/78
92	Włochy	81-37	21	2		śląd osadnictwa - epoka kamienia osada - średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków pod nr: A- 474/78 L
93	Włochy	81-37	22	3	156, 158/1 , 158/2	punkt osadniczy - XV w.	
94	Włochy	81-37	23	4	396/1 , 396/2	śląd osadnictwa - kultura przeworska ? (okr. wpływów rzym.?) śląd osadnictwa - późne średniowiecze	
95	Woskowice Górne	80-37	27	2	69/1	cmentarzysko ciałopalne - (II okr. EB-okr. halszt.)	

						punkt osadniczy – XIV-XV w.	
96	Woskowice Górne	80-37	28	3	71	osada – X-XII w. punkt osadniczy – XIV-XV w.	
97	Woskowice Górne	80-37	29	4	289	cmentarzysko ciałopalne? – późny okres lateński-wędrówki ludów ślad osadnictwa – XIV-XV w.	
98	Woskowice Górne	80-37	30	5	164, 165/1	ślad osadnictwa – kultura łużycka? punkt osadniczy – XIV-XV w.	
99	Woskowice Górne (Świbne)	81-36	62	8	2/4	ślad osadnictwa – kultura przeworska (okres późno-rzymski) ślad osadnictwa – pradzieje	
100	Zofijówka	82-36	6	1	21, 26, 32	ślad osadnictwa – mezolit ślad osadnictwa – XIV-XV w.	

Źródło: Gminna ewidencja zabytków

A – stanowisko znane z archiwaliów o nieustalonej lokalizacji

L – stanowisko o lokalizacji ustalonej, zasięgu nieznanym bądź negatywnym wyniku weryfikacji w terenie